

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Eraõiguse instituut

Silver Tamm

**ÕIGLASE HÜVITISE MAKSMISE ÕIGUSLIKUD PROBLEEMID ISIKLIKE
KOOPIATE LUBATAVUSE KONTEKSTIS EUROOPA LIIDUS JA EESTIS**

Magistritöö

Juhendaja
PhD Aleksei Kelli

Tallinn

2016

Sisukord

SISSEJUHATUS.....	4
1. ISIKLIKU KOOPIA LUBATAVUSE ÕIGUSLIK MÄÄRATLUS.....	8
1.1. Isikliku koopia lubatavus autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonna direktiivi tähenduses.....	8
1.2. Isiklike koopiate tegemise lubatavus Eesti õiguses.....	13
1.3. Isikliku koopia lubatavus valitud Euroopa Liidu riikides.....	15
1.3.1. Isikliku koopia lubatavus Rootsis.....	15
1.3.2. Isikliku koopia lubatavus Hispaanias.....	18
1.3.3. Isikliku koopia lubatavus Ühendkuningriigis.....	21
2. ÕIGLANE HÜVITIS TEOSE ÕIGUSTE VALDAJATELE.....	22
2.1. Õiglane hüvitis autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas direktiivis.....	22
2.2. Õiglane hüvitis Eesti õiguses.....	27
2.3. Õiglane hüvitis valitud Euroopa Liidu riikides.....	32
2.3.1. Õiglane hüvitis läbi tühja kasseti tasu kogumise Rootsi näitel.....	32
2.3.2. Õiglane hüvitis läbi riigieelarve Hispaania näitel.....	35
2.3.3. Õiglase hüvitise puudumine UK näitel.....	41
3. ISIKLIKU KOOPIA LUBATAVUS JA ÕIGLASE TASU HÜVITAMISE VÕIMALIK TULEVIK.....	45
3.1. Isikliku koopia lubatavus ja õiglase tasu hüvitamine Euroopa Liidus.....	45
3.1.1. Isikliku koopia lubatavuse, õiglase tasu suuruse ja kogumise ühtlustamine Euroopa Liidus.....	45
3.1.2. Õiglase tasu hüvitamine Euroopa Liidu asutuse kaudu.....	48
3.1.3. Õiglase tasu hüvitamise kohustuse kaotamine Euroopa Liidus.....	51
3.2. Kavandatud muudatused Eesti autoriõiguse seaduse eelnõu alusel, võimalused Rootsi, Hispaania, Ühendkuningriigi näitel.....	52
KOKKUVÕTE.....	57
Legal problems in payment of fair compensation in the context of admissibility of private copies in the European Union and Estonia	62
KASUTATUD MATERJALIDE LOETELU.....	67
Kasutatud kirjandus.....	67
Kasutatud õigusaktid.....	69

Kasutatud kohtupraktika.....	70
Lühendite loetelu.....	71
Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks	72

SISSEJUHATUS

On üldteadaolev, et autoriõigustega kaitstud teoseid ostetakse üha vähem füüsiliste andmekandjatena, pigem ostetakse internetist arvutis kuulatav või vaadatav fail. Kunagi populaarsed olnud vinüülplaadid ja kassetilindid on nüüdseks huvipakkuvad üksnes väikesele hulgale melomaanidele ja kolleksionääridele. Audiovisuaalsete teoste ja helifailide esitamist ja salvestamist võimaldavad seadmed on viimasel ajal teinud läbi suure muutuse, mis on muutnud koopiategemise nimetatud teostest märksa hõlpsamaks. Koopiategemise lihtsustamine on toonud kaasa nimetatud teostest isiklike koopiategemise olulise kasvu.¹ Et audiovisuaalseid teoseid ja helisalvestisi tohiks selliselt kopeerida, on riik näinud ette kompensatsioonimehhanismi autoritele ja teistele teose õiguste valdajatele, kellele makstakse isiklike koopiategemise tõttu saamata jäänud tulu korvamiseks õiglast hüvitist. Saamata jäänud tuluks võib lugeda isiklike koopiategemisega müümata jäänud CD-plaate, faile, DVDsid jne. Üha suurenev isiklike koopiategemise arv on tekitanud teoste õiguste valdajates ootuse ka suurema hüvitise järele. Hüvitised aga, vastupidiselt ootustele, on hoopis vähenenud.

Euroopa Liit on isiklike koopiategemise ja õiglase tasu hüvitist püüdnud infoühiskonna direktiivi (edaspidi ka: direktiiv või InfoSoc direktiiv)² kaudu harmoniseerida, mistõttu on probleemi põhjuseid mõistlik kõigepealt asuda otsima sealt. Kuna direktiivis on jäetud määratlemata mõisted *isiklik koopia* ja *õiglane hüvitis*, siis jätab see liikmesriikidele, sealhulgas Eestile, vabad käed mõistete sisustamiseks. Nii on teiste liikmesriikide seas ka Eesti pidanud neile mõistetele ise sisu andma ning töötama neile tuginedes välja teoste õiguste valdajatele hüvitise maksmise süsteemi. Direktiivi üldisusest tulenevalt on riigid jõudnud väga erinevate mõistete tõlgendusteni, mis takistab Euroopa Liidu ühisturu toimimist.

Analüüsidest Eesti õiguste valdajate probleemi siseriiklikult, seisneb tasude vähenemise põhjus selles, et vastavalt Vabariigi Valituse 17.01.2006 määrusele nr. 14 „Audiovisuaalse teose ja teose helisalvestise isiklikeks vajadusteks kasutamise kompenseerimiseks tasu maksmise kord, salvestusseadmete ja -kandjate loetelu ning muusika- ja filmikultuuri arendamiseks ning koolitus- ja teadusprogrammide finantseerimiseks või kasutamiseks muudel analoogsetel eesmärkidel tasu taotlemise kord³“ § 3 lg-le 1 kogutakse õiglast tasu, mida nimetatakse ka tühja kasseti tasuks (selles töös edaspidi

¹ World Intellectual Property Organization. International Survey on Private Copying. Law & Practice 2012. Arvutivõrgus. Kättesaadav: http://www.wipo.int/freepublications/en/copyright/1037/wipo_pub_1037.pdf, 30. märtsil 2013, lk 9.

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2001/29/EÜ, 22. mai 2001, autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas. - ELT L 167, lk 10-19.

ka: kassetitasu⁴), sellistelt salvestuskandjatelt ja -seadmetelt, mida kasutatakse isiklike koopiategemiseks üha vähem. Kusjuures sama paragrahvi lõige 2 sätestab, et tasu ei koguta seadmetelt, mis on integreeritud arvutiga või on kasutatavad ainult arvuti vahendusel. Seega on tänapäeval isiklike koopiategemiseks peamiselt kasutatavatelt seadmetelt tasu kogumine otsesõnu välistatud. Teoste õiguste valdajaid koondavad ühendused on määruse § 3 lg 1 ka kohtus vaidlustanud, väites, et selles on jäetud nimetamata muud salvestusseadmed ja -kandjad, mis on tehtud füüsilistele isikutele isiklikul eesmärgil kasutamiseks kättesaadavaks ning, et määrus ei taga autoritele teoste kasutamise eest piisava hüvitise maksmist. Samuti leidsid nimetatud ühendused, et sellisel kujul ei ole määrus kooskõlas infoühiskonna direktiivi lõike 5 artikkel 2 punktiga b, mis näeb ette liikmesriigi kohustuse tagada õiglase hüvitis loometöö kasutamise korral. Riigikohus ei pidanud võimalikuks nimetatud kohtuasjas sisulist seisukohta võtta⁵, mistõttu on probleem Eesti õigusruumis siiani lahendamata.

Seetõttu on magistritöö autor otsustanud teaduslike meetodite kasutamise kaudu probleeme põhjalikumalt analüüsida ja pakkuda välja lahendused. Selleks kaardistab autor olemasoleva õigusliku olukorra ja võtmetähtsusega mõisted ning uurib, millised võiksid olla asjaomased tulevikuväljavaated Euroopa Liidus ja Eestis.

Autor püstitab järgnevad hüpoteesid:

- üldsõnalisuse tõttu ei harmoniseeri direktiiv liikmesriikide siseriiklike isiklike koopiategemise ja õiglase tasu maksmise regulatsiooni piisavalt täpselt, jättes liikmesriikidele laia tõlgendamise võimaluse õiglase tasu maksmiseks;
- Eestis kogutud õiglase tasu ei ole kooskõlas direktiivi mõttega;
- Euroopa Liidu liikmesriikides rakendatavatest autoritele tekkiva kahju hüvitamise süsteemidest sobiks Eesti õigusruumi kõige paremini süsteem, kus kahju hüvitatakse riigieelarvest.

Töö eesmärkide saavutamiseks ja hüpoteeside kontrollimiseks on autor kasutanud ajaloolist, võrdlevat ja analüütilist meetodit. Töö koostamisel on autor kasutanud normikogumikke, Euroopa Kohtu praktikat, õiguskirjandust ning teadusartikleid.

Esmalt analüüsib autor isikliku koopia tegemise lubatavust Euroopa Liidu infoühiskonna direktiivi kontekstis, mis on ka aluseks Eesti vastavatele õigusaktidele, ning

---

³ Audiovisuaalse teose ja teose helisalvestise isiklikeks vajadusteks kasutamise kompenseerimiseks tasu maksmise kord, salvestusseadmete ja -kandjate loetelu ning muusika- ja filmikultuuri arendamiseks ning koolitus- ja teadusprogrammide finantseerimiseks või kasutamiseks muudel analoogsetel eesmärkidel tasu taotlemise kord. VV määrus 17.01.2006 nr 14. - RT I 2006, 5, 23.

⁴ Tegemist on tavakeele mõistega, mida autor kasutab isiklikuks tarbeks kopeerimisest tekkiva kahju hüvitamiseks makstava tasu markeerimiseks.

⁵ RKPJKo 3-4-1-22-15.

analüüsib seejärel, kuidas on mõiste sisustatud Eesti õiguses. See võimaldab täpselt piiritleda, milliste koopiategemise eest õiglast hüvitist makstakse.

Olles piiritlenud isiklike koopiategemise mõiste ja sellest tuleneva õiguste valdajate õiguste riive, analüüsib autor õiglase hüvitise mõistet infoühiskonna direktiivis ning seejärel küsib mõiste sisu järele Eesti õiguses. Nii selgitab autor välja, milline on praegune õiguslik olukord kõnesolevas valdkonnas.

Selgitamaks välja milline Euroopa Liidu liikmesriikides rakendatavatest autoritele tekkiva kahju hüvitamise süsteemidest sobiks Eesti õigusruumi kõige paremini, analüüsitakse töö esimeses kui ka teises peatükis teiste valitud Euroopa Liidu liikmesriikide vastavaid õigussüsteeme. Autor on valinud analüüsitavateks riikideks Suurbritannia ja Põhja-Iirimaa Ühendkuningriigi, Hispaania Kuningriigi, Rootsi Kuningriigi seetõttu, et neis on kasutusel erinevad õiglase tasu kogumise süsteemid. Autori arvates on paslik analüüsimiseks võtta ja kõrvutada just nende riikide süsteeme, mis on olemuselt täiesti erinevad. See annab EL kehtivatest õiguskordadest parima ülevaate ja võimaldab kaaluda erinevate süsteemide positiivseid ja negatiivseid külgi.

Suurbritannia ja Põhja-Iirimaa Ühendkuningriigis (edaspidi ka: UK) on isiklike koopiategemine praktiliselt keelatud⁶ ja puudub ka kompensatsioonimehhanism autoritele. UK-s õiglase hüvitise maksmise süsteem puudub⁷, seega on erinev Eestis kehtivast kassetitasu süsteemist. Vastandlikku süsteemi analüüsid on võimalik kaaluda, kas UK-s kehtiv regulatsioon või selle osad muudaksid vastavat Eesti regulatsiooni paremaks.

Hispaania Kuningriigis (edaspidi ka: Hispaania) kehtib süsteem, kus isiklike koopiategemine on lubatud, aga õiglase hüvitise maksmine toimub läbi riigieelarve. Seega on Hispaania õiguskorras isiklike koopiategemise lubatavus Eestiga võrreldav, kuid kompensatsioonimehhanism on teisiti üles ehitatud. Kõrvutamisel Hispaaniaga on samuti võimalus analüüsida, kas teises õiguskorras kasutatud lahendused võiksid sobida Eestile.

Rootsi Kuningriigis (edaspidi ka: Rootsi) on isiklike koopiategemise lubatavus Eestiga võrreldav, samuti on sealne õiglase hüvitise kogumine korraldatud läbi kassetitasu. Sarnasest õiguskorrast on Eestil kõige lihtsam uusi lahendusi otsida, kuna selle positiivsed küljed oleksid kõige lihtsamini ülevõetavad.

---

⁶ Eksisteerivad mõned väga piiratud erandid, näiteks on lubatud koopia õppetöoks või televisiooniprogrammi lindistamine selle hilisemaks vaatamiseks.

⁷ Copyright Exception for Private Copying, UK Intellectual Property Office. - <http://www.ipo.gov.uk/consult-ia-bis1055.pdf>.

Kolmandaks uurib autor, milliseid muudatusi kõnealuses õigusvaldkonnas nii Euroopa Liidu kui ka Eesti tasandil kavandatakse ja analüüsib nende perspektiivikust. Samuti küsib autor, kas teistes analüüsitud riikide õiguskordades leidub Eesti jaoks kasutatavaid lahendusi.

1. ISIKLIKU KOOPIA LUBATAVUSE ÕIGUSLIK MÄÄRATLUS

1.1. Isikliku koopia lubatavus autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonna direktiivi tähenduses

Direktiivi artikkel 2 sätestab, et liikmesriigid näevad ette, et ainuõigus lubada või keelata otsest või kaudset ajutist või alalist reprodutseerimist mis tahes viisil või vormis, osaliselt või täielikult, on autoritel nende teoste osas, esitajatel nende esituste salvestuste osas, fonogrammitootjatel nende fonogrammide osas, filmide esmasalvestuste tootjatel nende filmide originaali ja koopiate osas, ringhäälinguorganisatsioonidel nende kaabel- või kaablita sidevahendite (sh kaabli või satelliidi kaudu edastatavate saadete salvestuste osas). Seega on üldreeglik, et koopiate tegemine autoriõigustega kaitstud teosest on lubatud üksnes teose õiguste valdajale.

Direktiivi artikkel 5 lg 2 punktis b nähakse ette, et liikmesriigid võivad artikliks 2 sätestatud reprodutseerimisõiguse puhul näha ette erandeid ja piiranguid järgmistel juhtudel, kui kõne all on mis tahes kandjal reproduktsioonid, mille füüsiline isik on teinud isiklikuks tarbeks ning mille kasutuseesmärk ei ole otseselt ega kaudselt kaubanduslik, tingimusel, et õiguste valdajad saavad õiglase hüvitise. Selles direktiivi sättes leidubki isikliku koopia mõiste, mille kohaselt on isiklik koopia see, mis on tehtud füüsiline isiku poolt, isiklikuks tarbeks, mille kasutuseesmärk ei ole otseselt ega kaudselt kaubanduslik. Isiklike koopiate tegemine on lubatav üksnes siis, kui õiguste valdajad saavad koopia tegemise eest õiglase hüvitise. Direktiivist ei selgu, kas liikmesriik võib neile tingimustele lisada veel omapoolseid tingimusi, kuid autori hinnangul tuleks lähtuda sellest, et sätestatud on miinimumeeldused, millele võivad liikmesriigid lisada täiendavaid tingimusi. Seda eeldust toetab autori hinnangul asjaolu, et liikmesriigid on lisanud või kaaluvad lisada täiendava eeldusena näiteks näiteks tingimuse, et koopia peab olema tehtud seaduslikust allikast.⁸ Samuti toetab seda üldisem asjaolu, et direktiiv oma olemuselt ei olegi enamasti otsekohalduv, vaid jätab liikmesriikidele võimaluse sätete tõlgendamiseks. Kuid kui mõni direktiivis loetletud miinimumeeldustest puudub, siis autori arvates ei tohiks direktiivi kohaselt isiklike koopiate tegemine olla lubatud.

Koopia määratlemiseks tuleb kindlaks teha selle mõiste. Eesti keeles tähendab sõna „koopial“ ehk „reproduktsioon“ originaaliga täpselt ühtivat kirja, dokumendi või muu kirjutise

---

⁸ Autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste seaduse eelnõu seletuskiri. - http://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/elfinder/article_files/autorioiguse_seaduse_seletuskiri_0.pdf (23.04.2016).

ärakirja, kunstiteose või toote jäljendit või millegagi väga sarnanevat eset.⁹ Direktiiv täpset definitsiooni ei paku. See võib olla seletatav taotlusega jätta mõiste määratlemata, pakkudes sellega võimaluse liikmesriikidele selle sisustamiseks. Teisalt on õiguskirjanduses kaudselt viidatud täpse definitsiooni vajalikkusele, et õiguste valdajate huve võimalikult tõhusalt kaitsta. On argumenteeritud, et kui mõni reproduktsiooniviis jääks direktiivi mõjualast välja, siis oleks hüpoteetiliselt võimalik väita, et teostest on võimalik teha koopiaid ilma, et õiguste valdajale oleks tarvis õiglast hüvitist maksta, kuna selline isiklik koopia ei oleks isiklik koopia direktiivi tähenduses. Näiteks alles 2000. aastal, Euroopa Nõukogu initsiatiivil, hõlmati reproduktsiooni mõistesse ka digitaalne vorm. Enne laienes mõiste ainult analoogtehnoloogiale. Pärast seda algatust loetakse näiteks paberraamatu CD-le kopeerimist reprodutseerimiseks.¹⁰ Autor eelpool viidatud käsitlusega ei nõustu, et direktiivis oleks vajalik koopia täpsem määratlus, sest on seisukohal, et koopia mõiste määratlemata jätmise eesmärgiks on just püüdlus hõlmata kõik võimalikud koopia tegemise viisid. Andes koopiale õigusliku tähenduse, on suur tõenäosus, et mõistega ei suudeta kõike vajalikku hõlmata. Samuti on täpsemal sättel keeruline ajaga kaasas käia, arvestades, et tehnoloogiline areng on väga kiire. Lisaks annab see liikmesriikidele parema võimaluse oma siseriiklikke õiguseid kaasajastada.

Sarnaselt koopia tegemise viisile on direktiivis jäetud määratlemata ka kopeerimise vähim ulatus, mis oleks vajalik väitmaks, et teost on üldse kopeeritud. Millisest kopeerimise ulatusest alates on koopia käsitletav koopiana? Kas näiteks tuhande leheküljelise raamatu ühe lehe koopia on teose kopeerimine? Või paarkümmend sekundit sümfooniast? Sellele küsimusele tuleb teoreetiliselt vastata jaatavalt, sest sellel juhul oleks tegemist osalise reprodutseerimisega direktiivi artikli 2 tähenduses. Autor kasutab sõna teoreetiliselt, sest sellel juhul tuleb hinnata, kas sel viisil kasutatud teose osa väljendab (piisavalt) autori intellektuaalset loomingut. Direktiivi tõlgendamisel on jõutud järeldusele, et teose osad on autoriõigusega kaitstud, kuna nad moodustavad osa tervikteose algupärasusest. Teose erinevad osad jäävad direktiivi kaitse alla tingimusel, et need sisaldavad teatavaid elemente (väikseim jagamatu osake), mis on selle teose autori enese intellektuaalne looming. Toodud raamatunäite põhjal ei saa välistada, et isegi teatavad eraldiseisvad laused või isegi lauseliikmed asjaomasest tekstis võivad anda lugejale edasi avaldatud teksti algupärasust, edastades talle niisuguse tekstiosa, mis isenesest on selle artikli autori enese intellektuaalse loominguga väljendus. Seega võivad niisugused laused või lauseliikmed kuuluda direktiivi

---

⁹ Eesti keele seletav sõnaraamat. - www.eki.ee (20.03.2016).

¹⁰ S, Karapapa. Private Copying. Oxford/New York: Routledge 2012, lk 32.

artikli 2 punkti a kaitse alla ja sellest tulenevalt laieneb isiklike koopiate tegemise lubatavuse korral autorile õiglase tasu hüvitis.¹¹ Kuigi eeltoodud näite puhul võib argumenteerida, et tekitatav kahju on minimaalne ja see ei kuuluks hüvitamisele. Kahju hüvitamist õiglase tasu näol käsitletakse töö teises peatükis.

Direktiivi artikli 5 lg 2 punktis b nimetatud tingimuste kohaselt on isikliku koopia tegemise üheks eelduseks see, et selle on teinud füüsiline isik. Autori hinnangul peetakse direktiivis silmas seda, et koopia on tehtud füüsilise isiku poolt või korraldusel, kasutades selleks vajalikke tehnilisi vahendeid, näiteks CD-plaadi kirjutajat. Kas see, et füüsiline isik peab koopia tegema, on ultimatiivne nõue ilma igasuguse erandita? Kas juhul kui koopia tehakse füüsilise isiku korraldusel juriidilise isiku poolt, on tegemist nõude rikkumisega? Sel juhul tuleks autori arvates kindlaks teha, kas juriidiline isik teeb selle kasu saamise eesmärgil või mitte. Tasuta koopia tegemisel võiks autori hinnangul sellist olukorda pigem lubada, kuna võrreldes füüsilise isiku enese poolt tehtava koopiaga on sisuline erinevus ja vahe tegemine vormiline, eriti veel kui juriidilise isiku kasumi võimalus on üksnes teoreetiline. Juhul kui juriidiline isik teenib sellelt kasumit, osutades näiteks tasulist teenust, on sellise kopeerimise lubatavuse osas autor pigem eitaval seisukohal. Seda ennekõike seetõttu, et juriidiline isik teenib selliselt kopeerimisel kasumit, mis aga ei ole isiklike koopiate erandi sätte mõtte kohaselt lubatud. Kuigi artikkel 5 lg 2 punkt b sätestab kaubandusliku eesmärgi välistamise, välistab see autori hinnangul igasuguse kasumi teenimise võimaluse, ka kopeerimiselt teenimise. Grammatiline tõlgendus autori eelnevat autori seisukohta, piiratud õigust juriidilisel isikul koopia tegemisel füüsilist isikut abistada, ei toeta, sest direktiivi sõnastuses rõhutatakse just füüsilise isiku tegevust. Füüsilise isiku nimetamine õigustatud isikuks on autori arvates seletatav sooviga välistada isiklike koopiate tegemise õiguse andmine juriidilistele isikutele, kuid autori arvates ei piira juriidilise isiku poolt tasuta koopia tegemist füüsilisele isikule, kuna õiguste valdajate kahju ja juriidiliste isikute kasum sellest ei suurene.

Eeltoodud artikkel 5 lg 2 punkt b sätestab, et koopiat tohib teha isiklikuks tarbeks. Isikliku otstarbe määratlemine on vajalik selleks, et määratleda koopia tegemise lubatavus ja koopia kasutamise ulatus. Isikliku otstarbe piiritlemine on otseselt seotud õiguste valdajatele tekkida võiva kahjuga. Mida laiemad on koopia kasutamise võimalused, seda suurem võib olla õiguste valdajale tekitatav kahju, kuivõrd seda suurem on tõenäosus, et nad müüvad selle võrra vähem originaalteoseid.

---

¹¹ EK C-5/08, Infopaq International A/S, eelotsusetaotlus.

Direktiivi esialgses versioonis sätestati, et koopia tegemine on lubatud, kui koopia tehakse *for private and strictly personal use*.¹² Hiljem sõnastust muudeti nii, et koopia tegemine on lubatud *by natural person for private use*. Nii sõna *private* kui *personal* tõlge eesti keeles on *isiklik*, kuid inglise keeles on nende tähendusväli erinev. Arvestades, et mõiste *isiklik tarve* on jäetud direktiivis defineerimata, võib selline muudatus osutada infoallikaks. Vastavalt Oxfordi sõnaraamatule viitab inglise keelne sõna *private*, et miski on kasutatav ühe inimese või isikute grupi poolt¹³, samas kui sõna *personal* viitab, et miski on kasutatav ainult ühe inimese ja mitte kellegi teise poolt.¹⁴ Seega viitab muudatus direktiivis, et isikliku tarbe mõistet on tahetud laiendada. Vähemalt võib sätte grammatilisel tõlgendamisel järeldada, et kui alguses lubas direktiiv kasutada tehtud koopiat vaid rangelt enda tarbeks, siis pärast muudatust võib koopiat kasutada isikute grupp. Nii võib teha järelduse, et sätte vastuvõetud versioon lubab füüsilise isiku tehtud koopiat jagada ka oma lähiringis.

Direktiivi sõnastuse muutmisega on Euroopa Liit laiendanud isiklikuks tarbeks tehtud koopia kasutamise võimalusi. Olukorra muudab komplitseeritumaks see, et isiklikuks tarbeks koopia tegemise lubatavus on soovitusliku iseloomuga. „Liikmesriigid võivad artiklis 2 sätestatud reprodutseerimisõiguse puhul näha ette erandeid ja piiranguid järgmistel juhtudel, kui kõne all on...“¹⁵. Enamik liikmesriike on artikli 5 lõige 2 punkti b¹⁶ oma siseriiklikusse õigusesse üle võtnud, või on see siseriiklikus seadusandluses juba direktiivieelsel ajal olemas olnud.¹⁷ Komplitseeritus seisneb selles, et direktiiv¹⁸ võeti liikmesriikidesse üle, samas jäi isikliku kasutamise mõiste riigiti erinevaks.¹⁹

Direktiivi eeltoodud sätte tõlgendamist viisil, mis võimaldab isiklikuks otstarbeks tehtud koopia kasutamist ka muul viisil kui lihtsalt koopiategija enda poolt, toetab mõnevõrra ka direktiivi artikkel 5 lõige 4, mis sätestab, et kui liikmesriigid võivad lõigete 2 ja 3 kohaselt sätestada reprodutseerimisõiguse kohta erandeid ja piiranguid, võivad nad sätestada ka erandeid ja piiranguid artiklis 4 osutatud levitamiseõiguse kohta ulatuses, mis on põhjendatav lubatava reprodutseerimise eesmärgiga.²⁰

---

¹² S, Karapapa. 2012, lk 49.

¹³ Oxford Dictionaries. - <http://oxforddictionaries.com/definition/english/private> (11.04.2013).

¹⁴ Samas.

¹⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2001/29/EÜ, 22. mai 2001, autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas. - ELT L 167, lk 10-19.

¹⁶ Samas.

¹⁷ S, Karapapa. 2012, lk 29.

¹⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2001/29/EÜ, 22. mai 2001, autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas. - ELT L 167, lk 10-19.

¹⁹ S, Karapapa. 2012, lk 51.

²⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2001/29/EÜ, 22. mai 2001, autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas. - ELT L 167, lk 10-19.

Eelnevalt tulenevalt võib järeldada, et direktiiv jätab liikmesriikidele rohkelt võimalusi määratlemaks, mida täpselt peetakse silmas isikliku otstarbe all. Mida laiemalt riik tõlgendab isikliku kasutamise mõjuala, seda suurem peaks olema ka õiguste valdajale makstav õiglase hüvitus, sest seda suurem on potentsiaalne kahju.

Nagu eelnevalt mainitud, ei ole direktiivis mõistet *isiklik tarve* lahti seletatud. Seetõttu on keeruline hinnata, millised tegevused mahuvad isikliku kasutamise alla. Nii on liikmesriikide seadusandjatel ja kohtutel palju võimalusi seda tõlgendada.

Definitsiooni puudumisel tuleb tugineda õiguskirjanduses pakutud piiritletele isikliku ringi kohta. Reeglina on selleks sõbrad, sugulased, lähedased ja tuttavad, töökaaslased.²¹ Ühe võimalusena isikliku ringi kindlakstegemiseks saab kasutada UK kohtu poolt kaasuste lahendamisel rakendatud nn *new public* testi, kus lihtsustatult hinnatakse, kas varaliste õiguste omajal on põhjendatud ootus uue koopia müümiseks.²² Näiteks, kui üks perekonnaliige on käinud poes ja ostnud filmi, siis ei saa õiguste omaja eeldada, et poeskäija ostab igale pereliikmele isikliku koopia sellest filmist. Üks perekond moodustab ühe isikliku ringi.

Sarnast loogikat saab rakendada ka isiklike sõprade ja tuttavate ringi kindlaks määramisel. Küsitakse selle järele, kas autoriõiguste omajad võiksid eeldada lisakoopiate ostmist/müümist? Kui laiale sõprade ringile see isiklik tarve suunatud? Kui tõenäoline oleks, et igäüks sõpradest oleks endale selle koopia iseseisvalt soetanud? Kas see, kes sai tulu teose tarbimisest, oleks tavatingimustes selle eest maksnud? Isikliku ringi suurust püütakse kindlaks teha, kaaludes isikliku ringi sideme tugevust ja autori saadavat kahju.²³

Isikliku kasutuse määratlemine muutub keerulisemaks virtuaalses reaalsuses toimivate suhete analüüsimisel. Internetis võib sotsialiseeruda tuttavatega, keda ei saa nimetada sõpradeks ega töökaaslasteks, ent nad on siiski lähedasemad kui võõrad tänavalt. Seega *online* keskkond võib autori hinnangul isikliku kasutamise ringi laiendada. Võib vaid spekuloida, kas näiteks Facebooki-sõbrad on isiklik ring. Või kas Skype'i-kontaktid on isikule piisavalt lähedased, et saata neile e-raamatuid või MP3 faile. *Online*-keskkonnas võib meist igapähe olla tuhandeid „sõpru“, samas on tegemist isikutega, kellega jagatakse rohkem informatsiooni kui võõrastega.²⁴

Seega internetipõhised suhtluskeskkonnad laiendavad isiklikku ringi. On küsitav, kas kõik Facebooki-sõbrad on direktiivi mõttes sõbrad, kuid ei saa välistada, et neid just niimoodi

---

²¹ S, Karapapa. A copyright exception for private copying in the United Kingdom. - European Intellectual Property Review 2013/35 (3), lk 134.

²² S, Karapapa. 2013, lk 134.

²³ Samas, lk 134.

²⁴ S, Karapapa. 2012, lk 49.

on võimalik tõlgendada. Infoühiskond võimaldab virtuaalsete sõprade teket, kellega jagatakse samu sotsiaalseid suhteid kui „päris“-sõpradega. Sõna *isiklik* kindlamat definitsiooni oleks eriti tarvis digitaalsel ajastul, kus piirid privaatse ja avaliku tarbe vahel on veelgi hägusamad.

Üheks direktiivis sätestatud isikliku koopia lubatavuse eelduseks on see, et selle koopia kasutuseesmärk ei tohi olla otseselt ega kaudselt kaubanduslik. Autori arvates on selle eelduse sätestamise peamine eesmärk tagada, et isiklike koopiate tegemisega ei tohiks kopeerijast füüsiline isik saada kopeerimisest kasu. Selline kasu võib tekkida näiteks koopia müümisel. On küsitav, kas sätte puhul võib silmas pidada ka olukordi, kus kopeeritud teost kasutatakse originaali asemel. Selline olukord võib tekkida näiteks juhul, kui originaalist tehakse koopia selleks, et seda kasutada olukordades kus originaal võib kergesti hävineda või selle väärtus oluliselt väheneda. Näitlikustamiseks kujutame ette olukorda, kus füüsiline isik viib läbi fotokoolituse, mis on osalistele tasuline. Füüsiline isik soovib oma koolitusel kasutada hinnalist Ansel Adamsi (1902-1984) fotot „The Tetons and the Snake River“, mille turuväärtus on umbes 300 000 USA dollarit, selleks, et osalejatele tutvustada meistri perfektset fototehnikat. Füüsiline isik teeb teosest kõrgekvaliteedilise digitaalse koopia selleks, et seda osalistele projektoril esitada. Võib väita, et selline koopia ei ole lubatav, sest kaudselt on koopia tehtud kaubanduslikel eesmärkidel. Kui me otsime sätte mõtte järele, siis autori hinnangul peaks, vaatamata kaudsele kaubanduslikule eesmärgile, selline kopeerimine olema siiski lubatud. Veelgi enam, autor on seisukohal, et sätte eesmärgiks on vältida olukorda, kus koopia tegemise peamine eesmärk algusest peale on saada koopia tegemisest kaubandusliku kasu. Toodud näite puhul on teost kopeeritud peamiselt selle säilitamise eesmärgil, seega võiks selline koopia tegemine olla lubatud.

1.2. Isiklike koopiate tegemise lubatavus Eesti õiguses

Eesti autoriõiguse seaduse²⁵ (edaspidi AutÕS) § 26 lg 1 1. lause sätestab, et autori nõusolekuta on lubatud reprodutseerida audiovisuaalset teost või teose helisalvestist kasutaja enda isiklikeks vajadusteks (teaduslikuks uurimistööks, õppetööks jms). Nimetatud lause viitab, et Eesti seadusandja on otsustanud isiklike koopiate tegemist lubada. Mida täpselt on isiklike vajaduste all silmas peetud, jääb küll määratlemata, kuid sulgudes olev avatud loetelu annab sellest siiski veidi aimu. Isiklike vajaduste all on muuhulgas silmas peetud teaduslikku uurimistööd. Seega võib teha järelduse, et näiteks kui üliõpilane kirjutab lõputööd ning tal on

---

²⁵ Autoriõiguse seadus. 11. november 1992. - RT I, 28.12.2011, 5.

vaja koguda materjali mõnelt kursusekaaslase helisalvestiselt, siis annab seadusandja (ja loodetavasti ka kursusekaaslane, kelle omandis helisalvestis on) talle loa selle helisalvestise kopeerimiseks, tingimusel, et üliõpilane kasutab koopiat oma teadustöö kirjutamiseks. Samuti näeb loetelu ette, et isiklikku koopiat võib teha ka lihtsalt õppetöös kasutamiseks. Nimetatud kahest näitest koosnev loetelu on üsna piiratud, kuivõrd mõlemad näited viitavad isiklike koopiade tegemise lubatavusele haridusega seotud eesmärkidel. Lisaks on mainitud, et isiklike koopiaid tohib teha ka muudel sarnastel eesmärkidel. Jääb ebaselgeks, kas need sarnased eesmärgid peavad tingimata olema seotud hariduse ja teadusega või tohib koopiaid teha ka muusika või filmi nautimiseks ja säilitamiseks.

Kui võtta eelduseks, et isikliku koopiat võib teha üksnes hariduslikel ja teadustööga seotud eesmärkidel, siis on luba isiklikku koopiat teha üsna piiratud. Sellest võib järeldada, et muusikafailide kopeerimine muusika kuulamiseks või filmi kopeerimine selle vaatamiseks on lubatud üksnes juhul, kui muusikafaili kuulatakse või säilitakse kooli- või teadustöö jaoks või kui filmil on mõne õppeaine või teadustöö kirjutamise seisukohalt õpetlik sisu. Seadusandja ei ole andnud kasutajale voli kopeeritud teoseid nautida ilma, et selleks oleks mõni puude tema kooli- või teadustööga.

On ilmne, et aastal 1996, mil säte on kehtestatud, ei saanudki seadusandja reguleerida muusikapalade ja filmide allatõmbamist ja muud teoste arvutisse salvestamist, kuivõrd toonane tehnikatase seda ei võimaldanud. Ometi oli võimalik näiteks lindistada ühelt kassetilt teisele ning salvestada teoseid näiteks telerist VHS-tüüpi videokassetile. Nimetatud salvestuskandjatelt koguti maksu aga juba siis. Samuti on üldteadaolev, et niisugused salvestuskandjad ja salvestamiseks vajalikud seadmed olid kättesaadavad väga laialdaselt. Seadusandjal olnuks võimalus seda sätte sõnastamisel arvestada. Näiteks võinuks „isiklike vajaduste“ asemel kõnelda „isiklikust kasutamisest“. Praegusel juhul võib seadusest välja lugeda, nagu oleks reprodutseerimine lubatav ainult siis, kui muudmoodi justkui ei saa.

Oluline on ka analüüsida vabariigi valitsuse 17.01.2006. a määrust nr. 14 „Audiovisuaalse teose ja teose helisalvestise isiklikeks vajadusteks kasutamise kompenseerimiseks tasu maksmise kord, salvestusseadmete ja -kandjate loetelu ning muusika- ja filmikultuuri arendamiseks ning koolitus- ja teadusprogrammide finantseerimiseks või kasutamiseks muudel analoogsetel eesmärkidel tasu taotlemise kord“. Selle §-s 3 sätestatakse salvestusseadmete ja kandjate loetelu, millelt autoriõiguse seaduse § 27 alusel tasu kogutakse. Nimetatud paragrahvi lõikes 2 sätestatakse, et tasu ei koguta

seadmetelt, mis on integreeritud arvutiga või on kasutatavad ainult arvuti vahendusel.²⁶ Kuna autoriõiguse seaduse §-s 26 on ette nähtud, et autoril, aga samuti teose esitajal on õigus saada õiglast tasu teose isiklikeks vajadusteks kasutamise eest, siis võib välja teha järelduse, et arvutiga integreeritud või arvuti vahendusel kasutatavatele seadmetele ei ole koopiategemise isiklikeks vajadusteks lubatud. Alternatiivselt võib muidugi ka järeldada, et koopiategemine nimetatud seadmetele on küll lubatud, aga neilt ei koguta lihtsalt tasu. Kuna sellise lahenduse põhjendatust on raske hoomata, siis töö autor sellele järeldusele edaspidi ei tugine.

Analüüsides kogu isiklike koopiategemise lubatavuse regulatsiooni, järeldab autor, et seadusandja soovis lubada isiklike koopiategemist ainult hädavajadusel. Nagu eelnevalt mainitud, on see, millised piirid on konkreetses riigis isikliku koopia lubatavusele seatud, oluliseks eeltingimuseks sellele, kuidas määratleda autoritele (või muudele teosega seotud õiguste valdajale) makstavat õiglast hüvitist. Mida rohkem on olukordi, kus isikliku koopiategemine on lubatud, seda suurem on autoriõiguste riive ning seda suurem peaks olema õiglane hüvitis. Tõenäoliselt on kassetitasu vähese kogumise taga siiski suutmatus tasu koguda, mitte argumentatsioon, et koopiategemine on seadust tõlgendades üsna piiratud, järelikult võib ka tasu vähem koguda.

1.3. Isikliku koopia lubatavus valitud Euroopa Liidu riikides

1.3.1. Isikliku koopia lubatavus Rootsis

Rootsi kirjandus- ja kunstiteoste autoriõiguse seaduse artikkel 12 reguleerib isiklike koopiategemise õigust.²⁷ Artikkel 12 lg 1 sätestab, et igaühel on õigus teha teosest isiklikuks otstarbeks mõni isiklik koopia juhul, kui teos on avaldatud. Kirjanduslike teoste kopeerimine isiklikuks otstarbeks on lubatud üksnes osaliselt või piiratud ulatuses. Isiklike koopiaid tohib kasutada üksnes isiklikuks tarbeks. Artikkel 12 lg 3 sätestab, et isiklike koopiategemine on lubatud füüsilisel isikul ilma kõrvalise abita.

Rootsi kirjandus- ja kunstiteoste autoriõiguse seaduse artikkel 2 lg 2 kohaselt on kopeerimine igasugune otsene või kaudne tegevus, mille kaudu teost jälgendatakse ajutiselt või püsivalt, igasuguses vormis või mis tahes meetodi abil, osaliselt või täielikult. Autori

²⁶ Audiovisuaalse teose ja teose helisalvestise isiklikeks vajadusteks kasutamise kompenseerimiseks tasu maksmise kord, salvestusseadmete ja -kandjate loetelu ning muusika- ja filmikultuuri arendamiseks ning koolitus- ja teadusprogrammide finantseerimiseks või kasutamiseks muudel analoogsetel eesmärkidel tasu taotlemise kord. VV määrus 17.01.2006 nr 14. - RT I 2006, 5, 23.

²⁷ Act on Copyright in Literary and Artistic Works. (Swedish Statute Book, SFS, 1960:729, as amended up to April 1, 2011). - <http://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/se/se124en.pdf> (16.04.2016).

hinnangul on on Rootsi seadusandja andnud kopeerimisele laia tähenduse, olles seejuures tehnikaneutraalne. Regulatsiooniga näivad olevat kaetud kõik tänapäeval enim esinevad kopeerimise viisid, näiteks fotokopeerimine, muusika ja filmide salvestamine, teoste salvestamine internetist.²⁸

Järgnevalt vaatleb autor isiklike koopiate tegemise lubatavust vajalike eelduste kaupa. Need eeldused on teose avaldatus, originaalteose kasutamine, teose kopeerimine isiklikuks otstarbeks, teose eelnev minimaalne kopeeritus isiklikuks otstarbeks, kirjanduslike teoste puhul teose kopeerimine osaliselt või piiratud ulatuses.

Esmalt uurib autor teose avaldatust kui isikliku koopia lubatavuse eeldust. See on sätestatud Rootsi kirjandus- ja kunstiteoste autoriõiguse seaduse artikkel 12 lg-s 1. Sätet täpsustatakse sama artikli lõikes 4, mis näeb ette, et isiklike koopiate tegemine pole lubatud juhul, kui teose valmistamisel või avaldamisel on rikutud Rootsi autoriõiguste seaduse artiklit 2.²⁹ Artikli 2 mõte on tagada autoriõiguste valdaja õigus teose avaldamisele ning selles loetletakse teose avaldamise viise, mille hulka kuuluvad teose avalikkusele edastamine; avalik ettekandmine; töö koopiate avalik eksponeerimine; müüki panemine, rendile andmine või muul viisil avalikkusele kättesaadavaks tegemine. Kuigi isiklike koopiate lubatavust reguleeriv säte viitab otseselt üksnes artiklile 2, on autori hinnangul asjasse puutuv ka artikkel 8, mis näeb ette, et teos loetakse avaldatuks, kui see on seaduslikul viisil tehtud avalikkusele kättesaadavaks või kui selle koopiad on autori nõusolekul pandud müüki või kui need on muul viisil tehtud avalikkusele kättesaadavaks. Seega üheks isikliku koopia tegemise lubatavuse eelduseks on teose avaldatus.

Isikliku koopia tegemine on lubatud üksnes originaalteostest. Originaalteoseks loetakse ka teosed, mis on loodud autori nõusolekul. Digitaalsete teoste puhul loetakse originaalteoseks neid teoseid, mis on litsentseeritud.³⁰

Rootsi õiguse kohaselt on koopiate tegemine isiklikuks otstarbeks lubatud siis, kui teost kopeeritakse isiklikuks tarbeks. Kui InfoSoc direktiivi harmoniseerimise eelsel ajal olid Rootsis isikliku otstarbega hõlmatud ka näiteks olukorrad, kus isiklikku koopiat jagati töökaaslastega, siis kehtiva õiguse kohaselt piiritletakse isikliku otstarvet kopeerija, tema perekonna ja lähemate sõprade ringiga. Rootsi õiguskirjanduse kohaselt toetab seda tõlgendust ka fakt, et enne direktiivi harmoniseerimist kasutati sõna *personaalseks*

²⁸ C, Kirchberger. Cyber Law in Sweden. Holland: Kluwer Law International 2011, lk 102.

²⁹ Act on Copyright in Literary and Artistic Works. (Swedish Statute Book, SFS, 1960:729, as amended up to April 1, 2011). - <http://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/se/se124en.pdf> (16.04.2016).

³⁰ C, Kirchberger, lk 102.

tarbeks/personal use. Pärast harmoniseerimist kasutatakse sõna "isiklikuks tarbeks/private use". InfoSoc direktiivi ülevõtmise eelsel ajal oli isiklik otstarve õiguskirjanduse kohaselt sisustatud laiemalt. Autor teeb järelduse, et direktiivi ülevõtmise tagajärjel on isikliku otstarbe tähendus Rootsi õiguses kitsendatud, toetades sellega pigem õiguste valdajaid.³¹ Suund õiguste kitsendamisele võib olla seletatav ka vajadusega piirata koopiade jagamist laiemale ringile, mis on muutunud tehniliselt üha lihtsamaks. Kitsam isiklik ring tähendab tõenäoliselt õiguste omajale väiksemat kahju.

Rootsi autoriõiguste seaduse kohaselt on isiku poolt eelnevalt tehtud isiklike koopiade minimaalsus isikliku koopia tegemise eeldus. Nii nagu isikliku otstarbe määratlemisel, muutus Rootsi seadus InfoSoc direktiivi harmoniseerimise protsessi käigus taas rangemaks. Kui InfoSoci-eelsel ajal oli isiklikuks tarbeks lubatud teha kuni kümme koopiat, siis harmoniseerimise käigus piirati kopeerimine mõnele koopiale.³² Lisaks lubatud koopiade tegemise hulgale reguleerib selle sätte mõte ka teatud juhul koopia tegemise ulatust. Kirjanduslike tööde puhul loetakse isikliku koopia tegemise lubatavuse piiriks kuni pool raamatust.³³

Autori hinnangul on Rootsi regulatsiooni ja Eesti regulatsiooni suurimaks erinevuseks koopiade tegemise hulga määratlemine. Nagu eelnevalt viidatud, peab Rootsi seaduste kohaselt jääma tehtud isiklike koopiade arv minimaalseks. Minimaalse all peetakse tõenäoliselt silmas paari koopiat. Autori hinnangul võib selle piirangu mõte olla püüd teoste õiguste valdajate kahju vähendada. Kui see nii on, siis on seda raske kontrollida, eriti tänapäeva tehnilisi võimalusi silmas pidades. Näiteks situatsioon, kus isik laadib litsentseeritud kohast alla meelepärase muusikapala. Personaalarvutites on levinud muusika kuulamise programmid, mis automaatselt sünkroniseerivad teose ka kõikidesse teistesse kasutaja seadmetesse (tahvelarvutisse, mobiiltelefonisse, muusikapleierisse) ja lisaks võivad teha sellest varukoopia välisele kõvakettale ja pilveserverisse. Selle näite puhul tehakse automaatselt viis koopiat, ilma, et isik selles tegevuses üldse peaks aktiivselt osalema. Kas sellest võiks järeldada, et isikud peaksid arvutite automaatseadmeid muutma, et selliseid lisakoopiaid ei tekiks ning et nad seadust ei rikuks? Autori hinnangul ei ole see Rootsi seadusandluses olev sätte koosõlas tänapäevase tehnoloogiatasemega ja niisugune

---

³¹ Samas, lk 102.

³² L, Öqvist. Protection of technological measures following the implementation of the Infosoc Directive in France and Sweden - Emphasis on the exception for private copying. - <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOID=1563305&fileOID=1566241> (02.04.2016).

³³ C, Kirchberger, lk 101.

minimaalse koopia nõue ei ole praktiliselt kontrollitav. Seetõttu ei paku see õiguste valdajatele paremat kaitset ega täida ka oma eesmärki.

Teine suurem erinevus võrreldes Eestiga on kirjandusteoste kopeerimisel rakendatav osalise koopia nõue. Sarnaselt eelneva näitega leiab autor, et selline regulatsioon praktikas ei tööta. On raske ette kujutada, et enne kopeerimisele asumist teevad isikud matemaatilisi tehteid, veendumaks, et nad ei kopeeri rohkem lehekülgi kui lubatud. Lisaks on selline nõue kummastav regulatsiooni üldises kontekstis. Ülejäänud teoste puhul on lubatud kopeerimine terves ulatuses, üksnes kirjanduslike teoste puhul on seda piiri langetatud pooleni. Lisaks tekib küsimus, et kui kirjandusteos on välja antud digitaalselt, näiteks e-lugeris lugemiseks, kas sellest varukoopia tegemiseks tuleks kopeerida üksnes pool faili? Autori hinnangul ei ole kirjanduslike teoste kopeerimisel kehtestatud mahuline piirang otstarbekas, kuivõrd praktikas seda ei järgitaks, selliseid rikkumisi on raske, kui mitte võimatu, sanktsioneerida ning sellest tulenevalt ei aita selline piirang õiguste valdajaid kaitsta.

1.3.2. Isikliku koopia lubatavus Hispaanias

Hispaania autoriõiguse seaduse artikkel 31 lg 2 sätestab, et isiklike koopiate tegemine on lubatud füüsilisel isikul, ilma kolmandate isikute sekkumiseta ja koopia on tehtud isiklikuks tarbeks. Isiklikuks tarbeks tehtud koopiat ei tohi kasutada tööalaselt ega ettevõtluseks. Isiklik koopia tegemine on lubatud juhul kui kopeeritav teos on omandatud ostu-müügi tehinguga, või kui teosele on saadud seaduslik ligipääs. Seadusliku ligipääsu all ei peeta silmas asutusi või avalikku ruumi, kus teoseid esitatakse.³⁴ Isikliku koopiat ei ole lubatud kasutada kollegiaalselt, samuti ei või isikliku koopiat müüa.³⁵

Järgnevalt analüüsib autor kõiki kehtivast seadusest tulenevaid eelduseid, mille esinemine on tarvilik, et isiklik koopia oleks lubatav. Selguse huvides olgu need välja toodud nimekirjana: isiklike koopiaid võib teha üksnes füüsiline isik, füüsiline isik peab koopia tegema ilma kolmandate isikute sekkumiseta, isikliku koopia otstarve võib olla üksnes isiklik,

---

³⁴ Autori märkus: siin peetakse silmas olukordi, kus isik on ostanud näiteks kinopileti ja omab ligipääsu autoriõigustega kaitstud teose tarbimiseks. Sellisel puhul ei ole kinoseansi filmimine isikliku koopia tegemise eesmärgil lubatud.

³⁵ The reform of the Intellectual Property Act. - http://www.cliffordchance.com/briefings/2015/02/the_reform_of_theintellectualpropertyact.html (17.04.2016).

kopeeritav teos peab olema omandatud ostu-müügi tehinguga, või seadusliku ligipääsu kaudu (selle all on silmas peetud raadiot või televisiooni³⁶), kopeeritud teost ei või müüa.³⁷

See, et isiklike koopiate tegemine on lubatud üksnes füüsilisel isikul, on autori hinnangul mõistetav ja kooskõlas InfoSoc direktiiviga artikkel 5 lg 2 punkti b-ga³⁸. Sellel nõudel autor pikemalt ei peatu. Autor analüüsis seda direktiivi osa töö peatükis 1.1

Isikliku koopia lubatavuse üheks eelduseks on ka see, et koopia peab olema tehtud füüsilise isiku poolt ilma kolmandate isikute sekkumiseta. Tõenäoliselt on Hispaania seadusandja mõte olnud piirata liigsete isiklike koopiate tegemist, sest võib eeldada, et kolmandate isikute sekkumiseta on koopiate tegemise hulk väiksem kui kolmandate isikute abiga. Sellist lähenemist toetab ka isiklike koopiate tegemise lubatavuse eelduste suur arv ja isikliku otstarbe piiratus. Autori hinnangul võib see nõue, mis keelab kolmandate isikute sekkumisega isiklike koopiate tegemise, olla vastuolus direktiivi mõttega. Esiteks seetõttu, et selline piirang ei luba isikutel, näiteks vanuritel, kes ei pruugi olla võimelised seadmeid ise käsitama, teha koopiaid. Veelgi enam, võimetus koopiaid teha võib tuleneda füüsilisest vigastusest. Sellisel juhul ei oleks abi keelamine koopia tegemiseks põhjendatud. Seejuures on tõenäoline, et originaalteos on ostetud täpselt sama hinna ja tingimustega, mille ostaks isik, kes oskab või saab koopiaid teha. Kuna teoste müümise hetkel ei ole autori hinnangul võimalik kindlaks teha isiku võimekust sekkumiseta koopiaid teha ja autoritele makstakse ka diferentseerimata õiglane hüvitis, võib autori hinnangul väita, et isikul kes selle teose ostab, peab olema sellel juhul võimalus ka samaväärselt oma teost maksimaalselt tarbida.

Lisaks võib esineda selliseid olukordi, kus kopeerimine leiab aset automaatselt, ilma ühegi inimese sekkumiseta. Näiteks salvestub arvutisse tehtud koopia mitmesse kohta. Siin tuleks küsida, kas sellised koopiad on üldse füüsilise isiku tehtud. Kui sätet grammatiliselt tõlgendada, siis võiks väita, et kuna füüsiline isik ei ole nendel juhtudel lisakoopia tegemist otsustanud ega tegutsenud selle otsuse elluviimise nimel, siis ei ole võimalik asuda seisukohale, et need on teinud füüsiline isik.

Isikliku koopia otstarbe määratlemisel on Hispaania kohtud piiritlenud isikliku otstarbe nn majapidamise määratlusega, mille alla mahuvad üksnes perekonna liikmed. Näiteks sõpradega isikliku koopia jagamine ei ole lubatud. Autori hinnangul on kummastav

³⁶ A.G, Vidal. Key points of the amendment to the Spanish Intellectual Property Act effected by Act 21/2014. - <http://www.gomezacebo-pombo.com/media/k2/attachments/key-points-of-the-amendment-to-the-spanish-intellectual-property-act-effected-by-act-21-2014.pdf> (17.04.2016).

³⁷ The reform of the Intellectual Property Act. - http://www.cliffordchance.com/briefings/2015/02/the_reform_of_theintellectualpropertyact.html (17.04.2016).

³⁸ Autor analüüsis seda direktiivi osa töö peatükis 1.1

asjaolu, et isiklike koopiate tarvitamine perekonna liikmete ringis on lubatud, kui koopiate tegemisel abi palumine ei ole.³⁹

Isikliku koopia tegemise eelviimase eeldusena käsitleb autor seda, et kopeeritav teos peab olema omandatud ostu-müügi tehinguga, või seadusliku ligipääsu kaudu (näiteks raadio või televisioon). Hispaania õiguskirjanduses on väidetud, et selline piirang välistab näiteks renditud teoste isiklikuks otstarbeks kopeerimise.⁴⁰ Kui sellest lähtuda, siis peaks asuma seisukohale, et sätte sõnastus ei ole väga hästi õnnestunud. Rentimise näol on samuti tegemist seadusliku ligipääsuga. Kuid hinnates seadust tervikuna ja selle mõtet koostoimes direktiiviga, on autor seisukohal, et selle piirangu eesmärgiks on siiski kindlustada olukord, kus teos peab olema omandatud seaduslikul viisil. Ostu-müügi tehingu sätestamine regulatsioonis on autori hinnangul pigem näitlikustava iseloomuga.

Viimase isikliku koopia tegemise lubatava eeldusena käsitleb autor seda, et kopeeritud teost ei või müüa. Autori hinnangul on siin silmas peetud seda, et isiklikku koopiat ei tohi teha ärilistel eesmärkidel. Ärilise taotluse välistamine kopeerimise eesmärgina tundub autorile mõistlik ja kooskõlas InfoSoc direktiiviga. Ärliste eesmärkide lubamise korral ei täidaks isiklike koopiate tegemise erand oma eesmärki, milleks on teose parem tarbimine. Kuid autori hinnangul ei saa seda sätet eranditeta käsitleda. Näiteks juhul, kui isik omab teost ja on sellest teinud koopia ilma igasuguste äriliste kavatsusteta. Kuid kui isik otsustab hiljem originaalteose müüa koos selle isikliku koopiaga, siis võib ju väita, et müüdüd teose väärtus tõuseb pisut ka isikliku koopia tõttu. Seega kui teose müümisel pannakse originaalteosega kaasa ka isiklik koopia, muutuks see isiklik koopia erandiga vastuolus olevaks. Isegi juhul kui isikul ei olnud kopeerimise hetkel müümise kavatsust. Autori hinnangul on selle esmapilgul imperatiivse nõude eesmärk siiski välistada olukorrad, kus isikliku koopia tegemise eesmärgiks on algusest peale otsene või kaudne kasu saamine. On vaieldav kas direktiiviga tahetakse välistada ka hilisem nn kaasnev kasu. Autor on seisukohal, et hilisem kaasnev kasu ei ole direktiivi mõttega kooskõlas, eriti juhul kui saadav kasu on marginaalne.

Võrreldes Eestiga on suurimateks erinevuseks see, et koopia tegemiseks ei tohi kasutada kolmandate isikute abi, samuti koopia hilisema müügi keeld. Kolmandate isikute abi välistamine ei täida autori hinnangul direktiivis toodud eesmärki ega ole kooskõlas ka teose õiglase tarbimisega. Arvestades tänapäeva tehniliste vahendite keerukust, ei ole mõeldav, et kõik saavad nende käsitlemisega võrdselt hästi hakkama, eriti vanem generatsioon ja puudega

³⁹ The private copying exception under Spanish law. - <http://www.osborneclarke.com/connected-insights/blog/private-copying-exception-under-spanish-law/> (17.04.2016).

⁴⁰ Samas.

isikud. See aga ei tähenda, et nende õigused peaksid olema Eestis vähem kaitstud. Lisaks sellele ei sõltu õiguste valdajate õiglase hüvitise suurus sellest, kas isik teeb koopia ise või kolmandate isikute abiga. Koopia hilisema müügi keelu rakendamise üks põhjendus võiks olla asjaolu, et see võiks kaudselt vähendada materiaalsetele andmekandjatele tehtavate isiklike koopiade hulka. Autori arvates ei ole selline piirang otstarbekas. Autor, tuginedes oma vaatlustele, on seisukohal, et enamik isiklike koopiaid tehakse tänapäeval digitaalselt (sellekohaseid statistilisi uuringuid pole). Isikliku koopia müügi keeld näib olevat CD ja DVD kopeerimise ajastu rudiment. Vastuargumendina võib väita, et ka digitaalseid isiklike koopiaid võib müüa ja sellelt teenida kasumit, mis jääb autoriõiguste omajatel saamata. Selle argumendi kummutamiseks või kinnitamiseks oleks tarvis eraldi uuringut, kui suure mahu selliste koopiade müük moodustab. Selle uuringu pinnalt saaks otsustada sellise eelduse rakendamise vajalikkuse.

1.3.3. Isikliku koopia lubatavus Ühendkuningriigis

Kehtiva Ühendkuningriikide (edaspidi ka: UK) autoriõiguste seaduse⁴¹ kohaselt ei ole isiklike koopiade tegemine reeglina lubatud. Piiratud ulatuses on võimalik teha isiklike koopiaid õppetöö eesmärgil (§ 29), arvutiprogrammide tagavarakoopiaid (§ 50A) ja salvestada saateid nende hilisemaks vaatamiseks (§ 70). Need koopiaid on kindlaks määratud otstarbega ja ei ole mõeldud kestvaks isiklikuks tarbeks. Seega on autor seisukohal, et neid kitsaid lubatavusi ei saa käsitleda direktiivi artikkel 5 lg 2 punkti b mõjualast tõukuva erandina. Seega ei saa väita, et isiklike koopiade tegemine on UK-s absoluutselt keelatud, kuid kindlasti oluliselt piiratum InfoSoc direktiivi erandist.⁴² Näiteks laialt levinud CD plaaditel oleva muusika kopeerimine mobiiltelefonisse on UK seaduse mõtte kohaselt ebaseaduslik, kuid tarbijate seas vaatamata keelule laialt levinud.⁴³

2014.a oktoobris otsustas UK valitsus, et direktiivist tulenev isiklike koopiade tegemise erand tuleks üle võtta. Peatselt vaidlustati erand kohtus ja vaiet saatis edu. Kohus otsustas 19. juunil 2015. a isiklike koopiade lubamise tühistada. Isiklike koopiade lubatavus kehtis UK-s vähem kui aasta ja teadaolevalt ei plaanita seda taastada.⁴⁴

⁴¹ Copyright, Designs and Patents Act 1988 - <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1988/48/contents> (17.04.2016).

⁴² Y, Lee. United Kingdom Copyright Decisions and Legislative Developments 2014. IIC - International Review of Intellectual Property and Competition Law, märts 2015, Volume 46, Issue 2, lk 226-237.

⁴³ Autor käsitseb seda teemat põhjalikumalt õiglase tasu peatükis.

⁴⁴ Judicial review of private copying exception. - <https://www.gov.uk/government/news/quashing-of-private-copying-exception> (03.04.2016).

2. ÕIGLANE HÜVITIS TEOSE ÕIGUSTE VALDAJATELE

2.1. Õiglane hüvitis autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas direktiivis

Direktiivi retsitaal 35 sätestab, et isiklike koopiade lubatavuse korral peaksid õiguste valdajad saama õiglast hüvitist, mis nõuetekohaselt kompenseeriks nende kaitstud teoste või muude objektide kasutamise. Sellise õiglase hüvitise vormi, üksikasjaliku korra ja võimaliku suuruse kindlaksmääramisel tuleks arvesse võtta iga juhtumi konkreetseid asjaolusid. Nende asjaolude hindamisel võiks olla kasulik kriteerium nimetatud toimingutest tuleneda võiv kahju õiguste valdajale. Kui õiguste valdajad on juba saanud tasu muus vormis, näiteks osana litsentsitasust, ei tule täiendavat või eraldi tasu maksta. Teatud olukordades, kus mõju õiguste valdajale on minimaalne, võib tasu maksmise kohustust mitte tekkida.⁴⁵

Retsitaal 38 täiendab retsitaali 35, sätestades õiglase hüvitamise tagamiseks tuleb sisse seada või edasi kasutada tasusüsteeme, et hüvitada mõju õiguste valdajatele. Isegi vaatamata sellele, et nimetatud tasusüsteemide erinevused mõjutavad siseturu toimimist.⁴⁶

Direktiivi artikli 5 lõike 2 punktis b esitatud mõiste „õiglane hüvitis” on liidu õiguse autonoomne mõiste, mida tuleb kõikides isikliku kasutamise eesmärgil reprodutseerimise erandi ette näinud liikmesriikides tõlgendada ühetaoliselt, sõltumata sellest, kas liikmesriigid on liidu õigusega, eelkõige nimetatud direktiiviga ette nähtud piirides pädevad kindlaks määrama õiglase hüvitise vormi, rahastamise üksikasjad, sissenõudmise ning suuruse.⁴⁷

Seisukoht on mõistetav ja tuletatav Euroopa Liidu aluspõhimõtetest (kaupade, teenuste ja inimeste vaba liikumine), et erinevad käsitlused takistavad ühise turu toimimist, panevad erinevates riikides tegutsevad ettevõtted ebavõrdsetesse olukordadesse. Seetõttu on Euroopa Komisjoni kaugemaks eesmärgiks ühtsete tasude kehtestamine. Lisaks sellele tahetakse harmoniseerida nende tasude suurus, kogumise viis ja seadmed, millelt tasu kogutakse.⁴⁸ Enamasti peavad „õiglase tasu“ kandma kaupmehed, eriti nendes riikides, kus on hästi toimiv turg.⁴⁹

⁴⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2001/29/EÜ, 22. mai 2001, autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas. - ELT L 167, lk 10-19.

⁴⁶ Samas.

⁴⁷ EK C-467/08, Padawan SL vs SGAE.

⁴⁸ Euroopa Komisjon. A Single Market for Intellectual Property Rights Boosting creativity and innovation to provide economic growth, high quality jobs and first class products and services in Europe. Brüssel, 24. mai 2011. - http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/ipr_strategy/COM_2011_287_en.pdf (07.04.2013).

⁴⁹ M, Kretschmer. Private Copying and Fair Compensation: An empirical study of copyright levies in Europe. A Report for the UK Intellectual Property Office (October 2011). - <http://www.cippm.org.uk/pdfs/copyright-levy->

Direktiivi artikli 5 lõike 2 punkti b tuleb tõlgendada nii, et asjaomaste isikute huvide „tasakaalu” leidmine eeldab seda, et õiglast hüvitist tuleb tingimata arvutada kriteeriumi alusel, kui palju on kaitstud teoste autoritele isikliku kasutamise eesmärgil reprodutseerimise erandiga kahju tekitatud. (Otsuse punkt 40:“... õiglase hüvitise kontseptsioon ja selle suurus on seotud kahjuga, mida autor kannab kaitstud teose isiklikul eesmärgil loata reprodutseerimise tõttu. Sellest vaatenurgast tuleb õiglast hüvitist käsitada kui vastutasu autori kantud kahju eest.”)⁵⁰ Sellest tuleneb, et reprodutseerimise ainuõiguse omajale kahju tekitanud isik on isik, kes reprodutseerib kaitstud teost isikliku kasutamise eesmärgil ilma õiguse omajalt eelnevalt luba küsimata. Põhimõtteliselt tuleb nimetatud isikul reprodutseerimisega seotud kahju seega heastada, rahastades õiguse omajale ülekantavat hüvitist.⁵¹ Kuna reaalsus on raske iga isikuni jõuda on kahju hüvitamise põhimõttega kooskõlas, et digitaalseks reprodutseerimiseks kasutatavaid seadmeid, aparate ning andmekandjaid käsutavad isikud, kes teevad need seadmed õiguslikult või tegelikult isiklikul eesmärgil kasutajatele kättesaadavaks või kes osutavad viimastele reprodutseerimisteenust, on õiglast hüvitist maksuma kohustatud isikud, kuivõrd neil isikutel on võimalik asjaomane tasusumma isiklikul eesmärgil kasutajatelt tegelikult tagasi saada.⁵²

Kahju hüvitamisel tuleb arvesse võtta lisaks tekkinud kahjule ka tekkida võivat kahju. Õiglase hüvitise suuruse kindlaksmääramise kasuliku kriteeriumina peab käsitlema mitte üksnes kahju kui sellist, vaid ka tuleneda võivat kahju. Kaitstud teose autorile tuleneda võiva kahju olemus seisneb vajaliku eeltingimuse realiseerumises, milleks on seadmete või aparatuuride füüsilisele isikule kättesaadavaks tegemine, võimaldades teoseid reprodutseerida, ning sellele ei pea tingimata järgnema isikliku kasutamise eesmärgil reprodutseerimist.⁵³ See on põhjendatud sellega, et praktikas on keeruline isiklikul eesmärgil kasutajaid tuvastada ning kohustada neid asjaomaste õiguste omajatele tekitatud kahju hüvitama. Seetõttu võivad liikmesriigid õiglase hüvitise rahastamiseks sisse seada isikliku kasutamise eesmärgil reprodutseerimise tasu, mida ei pea maksuma asjaomased üksikisikud, vaid need, kelle käsutuses on digitaalseks reprodutseerimiseks kasutatavad seadmed, aparatuurid ja andmekandjad.⁵⁴

Õiglase tasu kehtestamise vajadusel on mitu põhjust. Esimene, nähtavam põhjus, on vajadus autoritele kahju hüvitada. Kui ilma autori otsese loata toodetakse juurde koopiaid,

---

kretschmer.pdf (07.04.2015).

⁵⁰ EK C-467/08, Padawan SL vs SGAE.

⁵¹ Samas.

⁵² Samas.

⁵³ Samas.

⁵⁴ Samas.

millelt autor tulu ei saa, tuleb koopiate juurdetekitamise tõttu saamatajäänud tulu hüvitada muul moel. Teine, vähem nähtav põhjus, on see, et õiglast tasu kehtestada on lihtsam ja odavam kui eeldada, et autor ja isik, kes soovib koopiat teha, lepivad koopia tegemises igakordselt kokku. Individuaalsete litsentside ja lubade väljastamine võib olla autoriõiguste omajale majanduslikult kulukam. Igakordse litsentsiga tegelemine võib viia selle tegevuse nii kulukaks, et hõlpsam võib olla litsentsi mitte anda.⁵⁵ Kui näiteks enamik litsentse tuleks anda muusikapalade kasutamiseks, mis on üsna odavad, siis igakordse litsentsi haldamise kulu muudaks litsentsi andmise mõttetuks. Samuti oleks niisugust litsentsitaotlemist pea võimatu kontrollida. Kui (kulu-)efektiivset kontrolli ei suudeta teostada, siis tuleb kontrolli tõhustamise asemel tõhustada kompenseerimist.⁵⁶ Nn maksulist kompensatsiooni võibki näha omanäolise lepinguna, kus autorid saavad kogutud maksuna kahju hüvitatud ja isikud saavad maksu maksmise tõttu teost isiklikuks tarbeks kopeerida.⁵⁷ Vaatamata sellele on töö kolmandas peatükis analüüsitud sellise süsteemi toimimise võimalikkust ja näidatud ka selle süsteemi võimalikke positiivseid külgi..

Andmekandjate müügitl tasu kogumist, millele suure tõenäosusega autoriõigustega töid salvestatakse, nähaksegi õiglase viisina kahju hüvitamiseks. Neid seadmeid ostetaksegi otseselt või kaudselt isiklike koopiate tegemiseks. Kuna need seadmed on populaarsemad kui alternatiivsed, kopeerimist mitte võimaldavad seadmed, on nendele maksu kehtestamine õigustatud.⁵⁸ Vastuargumendina saab väita, et seadmete arendajaid karistatakse asjatult ja see pärsib uute seadmete turuletulekut.⁵⁹ Kuid see ei ole väga tõsiseltvõetav - turg reguleerib seda turukonkurentsi. Parimaid seadmeid otsetakse rohkem ja maks ei avalda autori arvates määravat mõju. Selle arvamuse toetamiseks või ümber lükkamiseks tuleks korraldada uuring.

Seega digitaalseks reprodutseerimiseks kasutatavate seadmete, aparaatide ja andmekandjate suhtes ette nähtud õiglase hüvitise rahastamiseks mõeldud tasu kohaldamine ning viimati nimetatud esemete eeldatav kasutamine isiklikul eesmärgil on õigustatud. Mis omakorda tähendab, et direktiivi mõttega on vastuolus seadmete, aparaatide ning andmekandjate tasustamine, mida ei anta isiklikul eesmärgil kasutajate käsutusse ning mida ilmselgelt kasutatakse muul otstarbel kui isikliku kasutamise eesmärgil reprodutseerimine.⁶⁰

---

⁵⁵ M, Kretschmer. Private Copying and Fair Compensation: An empirical study of copyright levies in Europe. A Report for the UK Intellectual Property Office (October 2011). - <http://www.cippm.org.uk/pdfs/copyright-levy-kretschmer.pdf> (07.04.2015).

⁵⁶ Samas.

⁵⁷ Samas.

⁵⁸ Samas.

⁵⁹ Samas.

⁶⁰ EK C-467/08, Padawan SL vs SGAE.

Euroopa kohus on seisukohal, et kui seadmed on tehtud füüsilistele isikutele kättesaadavaks isiklikul eesmärgil kasutamiseks, siis ei ole vaja tõendada, et kõnealused isikud on teoseid asjaomaste seadmete abil isikliku kasutamise eesmärgil reprodutseerinud ning seega tekitanud kaitstud teoste autoritele tegelikult kahju. Õiguspäraselt saab eeldada, et nimetatud füüsilised isikud kasutavad seadmete kättesaadavaks tegemist täielikult ära, st kasutavad kõiki nende seadmete võimalikke funktsioone, sh reprodutseerimist.⁶¹ Seega reprodutseerimise funktsioon ei pea olema seadme põhifunktsioon. Seda Euroopa Kohtu (edaspidi ka: EK) lahendis Padawan SL vs SGAE välja toodud arvamust kinnitab ka hilisem EK lahend Copydan Båndkopi vs Nokia Danmark A/S.⁶² Seetõttu on tasu kogumine lubatav ka sellistelt seadmetelt, milles on reprodutseerimine üksnes kõrvalfunktsioon. Kuid tasu ei tohi koguda seadmetelt, mida ilmselgelt kasutatakse muul otstarbel, mida tuleb igakordselt eraldi sisustada.⁶³ Copydan Båndkopi vs Nokia Danmark A/S otsus täiendab Padawan SL vs SGAE otsust selles osas, et kui reprodutseerimisega seotud funktsiooni omab teisest tähtsust, siis seda tuleb arvesse võtta tasu suuruse arvestamisel, ehk kassetitasu puhul tuleks korjata sellelt vähem tasu võrreldes muude seadmetega. Juhul kui ilmneb, et teatava andmekandja kõik kasutajad isikliku koopia tegemise funktsiooni praktikas peaaegu ei kasuta, ei pruugi selle funktsiooni kättesaadavaks tegemisega direktiivi retsiital 35 kohaselt õiglase hüvitise tasumise kohustust tekkida, kui õiguste omajatele põhjustatud kahju saab lugeda minimaalseks.⁶⁴

Kassetitasu korjamine seadmete müüjalt on tasakaalunõudega kooskõlas üksnes siis, kui asjaomaseid reprodutseerimiseks kasutatavaid seadmeid, aparate ja andmekandjaid kasutatakse isikliku kasutamise eesmärgil reprodutseerimiseks ning seega siis, kui kahjustatakse kaitstud teose autorit.⁶⁵ Järelikult on isikliku kasutamise eesmärgil reprodutseerimise tasu kohaldamine asjaomaste digitaalseks reprodutseerimiseks kasutatavate seadmete, aparatuuride ja andmekandjate suhtes ning viimaste kasutamine isiklikul eesmärgil valmistatavateks reproduktsioonideks tingimata seotud.⁶⁶ Seadmed peavad olema omandatud füüsiliste isikute poolt ja võimaldama reprodutseerimist.⁶⁷ Tasu kohaldamise õigustamiseks piisab kui need seadmed või aparatuurid on tehtud füüsilistele isikutele kui isiklikul eesmärgil kasutajatele kättesaadavaks.⁶⁸

⁶¹ EK C-467/08, Padawan SL vs SGAE.

⁶² EK C-463/12, Copydan Båndkopi vs Nokia Danmark A/S.

⁶³ EK C-467/08, Padawan SL vs SGAE.

⁶⁴ EK C-463/12, Copydan Båndkopi vs Nokia Danmark A/S.

⁶⁵ EK C-467/08, Padawan SL vs SGAE.

⁶⁶ Samas.

⁶⁷ Samas.

⁶⁸ Samas.

EK lahendite kohaselt on vastuolus tasu kogumine andmekandjatelt, mida ei tehta isiklikul eesmärgil kasutajatele kättesaadavaks ning mida ilmselgelt kasutatakse muul otstarbel kui isikliku kasutamise eesmärgil reprodutseerimine.⁶⁹ Sellisteks seadmeteks võivad olla näiteks tööstusautomaatika seadmed, millel on sisene kõvaketas.

Seadme ilmselge muu kasutusviis võib tähendada, et seadet ei kasutata a) isiklikel eesmärkidel; b) seda ei (saa) kasutada reprodutseerimiseks. Mõlemad variandid võivad esineda koos või eraldi, kuid vähemalt ühe tingimuse täitmisel langeb seade õiglase tasu kogumise alast välja. Seoses tulevase autoriõiguste seaduse ja võimaliku kassetitasu kogumise reformiga, on see olulise tähtsusega. Seejuures tuleb erilist tähelepanu tuleb pöörata sellele, et õiglase tasu kogumise süsteem oleks õiglane ja läbipaistev, arvestades seadme kasutusviisi.

EK lahendi mõte, et kogutav tasu ei tohi diskrimineerida neid tooteid, mis ei ole ilmselgelt mõeldud isiklike koopiate tegemiseks, on üldsõnaline. Selle juhise üldistusaste on liikmesriikide jaoks kõrge, pakkudes tõlgendamisruumi. Vastasel korral on tõenäolised maaletoojate hagid seoses tasu kehtestamisega „valedel“ seadmetele ja teiselt pool õiglase tasu saajate huvi õiglasele tasule. Positiivseks näiteks on Rootsi, kus seadmete nimekiri koostatakse ja tasu määratakse tasu koguja ja tasu maksja koostöös, tagades sellega õiglase seadmete ringi ja tasu kogumise kõrge efektiivsuse.

Siin on Eesti autoriõiguse seadusega tegelevatele juristidele võimalus uue seaduse raamides välja töötada sobiv tehnoloogianeutraalne lahendus Eesti jaoks. Kvaliteetse uue redaktsiooni koostamiseks tuleks peale õigusteadlaste konsulteerida ka IT tehnoloogidega. Üksnes nemad on võimelised andma ammendavaid vastuseid tulevikus kasutatavate tehnoloogiate kohta. Selle sümbioosi viljaks võiks olla võimalikult tehnoloogianeutraalne lahendus, kus seadmete nimekirja koostamise asemel määratakse üldisemad tunnused. Ainult nii on võimalik tagada redaktsiooni pikem ajaline kehtivus. Redaktsiooni pikk ajaline kehtivus võiks olla riigi kui aktiivse suhete tasakaalustaja eesmärgiks. Esiteks tagab see õiguse subjektidele suurema õiguskindluse. Teiseks on redaktsiooni pikem kehtivus riigile majanduslikult kasulik. Isegi juhul kui Eesti otsustab oma kassetitasu kogumist reformida selliselt, et tasu makstaks välja riigieelarvest, tuleks ikkagi hinnata milliseid seadmeid kasutatakse isiklike koopiate tegemiseks. Üksnes nii vastaks makstav tasu suurus õiglasele tasule.

Seadme kasutamine juriidiliste isikute poolt on üheks näiteks seadme kasutamisest ilmselgelt muudel eesmärkidel kui isiklike koopiate tegemiseks. See on Eesti Vabariigis kehtivas seaduses reguleeritud, ning sellisel juhul makstakse autoritele kogutud tasu tagasi

---

⁶⁹ Samas.

(AutÕS § 27 lg 5⁷⁰). Säte toimib diskrimineerimise vältimiseks teoreetiliselt hästi, kuid uues autoriõiguse seaduse eelnõus võiks sisalduda analüüs selle sätte tegeliku toimimise kohta. Praegusel hetkel on sätte rakendamine bürokraatia tõttu aeganõudev ja ebamugav. Kuid kindlasti ei tohiks võimaliku kaasajastamise käigus sellest sootuks loobuda. Hoiatavateks näideteks on Prantsusmaa, Holland ja Belgia, kes olid sunnitud lähiminevikus oma siseriiklike kohtute survele just diskrimineerivaid sätteid kaasajastama.⁷¹

Kokkuvõttes jõuab autor järeldusele, et koopia määratluse puudumine on liikmesriikidele abiks, võimaldades neil endil koopia tähendus kindlaks määrata ja muuta seda vastavalt tehnikaarengule. Selle eelduseks on see, et riigid järgivad direktiivi mõtet ja viivad vastavusse õigusaktid tehnika arenedes. Õiglase hüvitise definitsiooni puudumine aga põhjustab ilmselt enamikus liikmesriikides probleeme, kuivõrd seda on võimalik sisustada iga riigi enda äranägemise järgi. Seega võib väita, et direktiiv ei täida oma eesmärki õigussüsteemide ühtlustajana.

2.2. Õiglane hüvitis Eesti õiguses

Autoriõiguse seaduse § 26 lg 1 sätestab, et autori nõusolekuta on lubatud reprodutseerida audiovisuaalset teost või teose helisalvestist kasutaja enda isiklikeks vajadusteks (teaduslikuks uurimistööks, õppetööks jms). Autoril, aga samuti teose esitajal ja fonogrammitootjal on õigus saada õiglast tasu teose või fonogrammi sellise kasutamise eest.⁷² Seadus sätestab, et teose õiguste valdajatel on õigus saada õiglast hüvitist, mis on korrelatsioonis audiovisuaalsest teosest või helissalvestusest tehtavate koopiade hulgaga. Seega, mida rohkem tehakse koopiaid, seda rohkem müüakse seadmeid, millelt kogutakse tasu, mida on õiguste valdajatel õigus nõuda.

On üldteadaolev fakt, et tehnikaareng on kaasa toonud isiklike koopiade arvu kasvu. Küll aga on õiglase hüvitise kogumine hoopiski langustrendis.

Juba enne edasise analüüsi juurde asumist on võimalik väita, et Eesti õiglase hüvitise kogumise süsteemis on midagi valesti. Et probleem lahti harutada, uurib autor, kuidas Eestis õiglast hüvitist määratletakse, kui suur on kogutav tasu ja millistelt seadmetelt seda

⁷⁰ Autoriõiguse seadus. 11.november 1992. - RT I, 28.12.2011, 5.

⁷¹ World Intellectual Property Organization. International Survey on Private Copying. Law & Practice 2012. - http://www.wipo.int/freepublications/en/copyright/1037/wipo_pub_1037.pdf (30.03.2013).

⁷² Autoriõiguse seadus. 11. november 1992. - RT I 1992, 49, 615.

kogutakse. Selles analüüsis ei peatuta AutÕS §-s 27 sätestatud tasu maksmiseks kohustatud isikutel.

Õiglase hüvitise määratlemiseks saab kõigepealt lähtuda seaduse tekstist. Ülaltoodud sätte sõnastusest võib välja lugeda, et õiglase hüvitis on tasu, mida makstakse audiovisuaalse teose või teose helisalvestise kopeerimise eest kasutaja isiklikeks vajadusteks. Seega, õiglast hüvitist ei maksta, kui koopiaid tehakse muuks kui isiklikeks vajadusteks või kui koopiaid teeb juriidiline isik.

Õiglase hüvitise määratlemise juures on oluline pöörata tähelepanu ka terminoloogiale. Autor kasutab mõistet

, Eesti seaduses räägitakse aga *õiglasest tasust*. Kuna sisuliselt on tegemist kompensatsioonimehhanismiga, mitte võlaõigusliku tasu maksmisega, mida ka Eesti õiguses kavatsetakse edaspidi muuta⁷³, siis leiab autor, et läbivalt on õigem kasutada mõistet *õiglase hüvitis*, kuid Eesti õiguse kontekstis on keeruline täiesti mööda vaadata ka mõistest *õiglase tasu*.

Töö esimeses peatükis analüüsis autor, mida Eesti autoriõiguse seaduses mõistetakse isikliku koopia lubatavuse all ning jõudis järeldusele, et seadusandja lubab isikliku koopia tegemist üksnes väga piiratud tingimustel (ainult siis, kui kasutajal on koopiat vaja õppe- või teadustöö vms tegemiseks). Samuti järeldas autor, et nii kitsa loa andmise põhjuseks võib olla see, et seadusandja on soovinud hoida teose õiguste valdajate õiguste riive minimaalse, et kohustus hüvitist maksta oleks võimalikult väike.

Nüüd on paslik küsida, milline on kogutava tasu suurus võrreldes teiste riikidega. Esmalt on oluline märkida, et Euroopa Kohus on leidnud, et makstav hüvitis peab kandma kahju, mida õiguste valdaja isikliku koopia tegemise tõttu kannab. See reegel kehtib kõigis Euroopa Liidu riikides, sealhulgas Eestis. Eesti seadusandja on hinnanud hüvitatava kahju suurust autoriõiguse seaduse § 27 lg-s 7, kus sätestatakse, et tasu suurus on salvestusseadmete puhul kolm protsenti kauba väärtusest ja salvestuskandjate puhul kaheksa protsenti kauba väärtusest. Euroopas ja ka mujal maailmas on veel riike, kes kasutavad Eestiga sarnast tasu kogumise süsteemi. Olgu mõned neist lisaks Eestile toodud allolevas tabelis.

Tabel 1. Ülevaade teistes riikides kogutavatest protsendiga määratud hüvitistest⁷⁴

⁷³ Autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste seaduse eelnõu seletuskiri. - http://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/elfinder/article_files/autorioiguse_seaduse_seletuskiri_0.pdf (03.03.2016).

⁷⁴ World Intellectual Property Organization. International Survey on Private Copying. - http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_1037_2016.pdf (19.04.2016).

Eesti	8% salvestuseta salvestuskandjatelt; 3% salvestusseadmetelt
Kreeka	6% nii salvestuseta salvestuskandjatelt kui salvestusseadmetelt
Rumeenia	3% salvestuseta salvestuskandjatelt; 0,5% salvestusseadmetelt
Slovakkia	6% salvestuseta salvestuskandjatelt; 3% salvestusseadmetelt
USA	3% salvestuseta salvestuskandjatelt; 2% salvestusseadmetelt

Tabelist 1 ja ka Eesti vastavasisulisest sättest nähtub, et salvestusseadmetelt kogutav hüvitis on kõikjal (peale Kreeka) väiksem kui salvestuskandjatelt kogutav hüvitis. Põhjuseks on ilmselt asjaolu, et salvestusseadmed on salvestuskandjatest kallimad ning neid on keerulisem kallimalt maksustada, kuivõrd see võib hakata mõjutama seadmete müüki. Samas kogutakse ühe salvestusseadme müügilt niigi ka väiksema protsendi kohaldamise korral rohkem maksu kui ühelt salvestuskandjalt.

Kui võrrelda eri riikides kohaldatavaid määrasid, siis kogub Eesti salvestuskandjatelt kõige kõrgemat hüvitist, salvestusseadmetelt kogutud hüvitis on väiksem kui Kreekas, sama suur kui Slovakkias ja suurem kui Rumeenias ja Ameerika Ühendriikides. Seega kogutava hüvitise määrad on Eestis võrreldes teiste riikidega pigem veidi kõrgemad.

Kõrgetest tasudest hoolimata ei ole Eestis kogutud hüvitis kuigi suur. Kuna õiglast hüvitist kogutakse läbi kassetitasu, on selle süsteemi toimimise eelduseks õige ja kaasaegne andmekandjate loetelu. Selle loetelu kehtestab Vabariigi Valitsus oma määrusega (AutÕS § 27 lg 14). Eestis kehtiv määrus võeti vastu aastal 2006.⁷⁵ Töö kirjutamise hetkel kehtiva määruse §-st 3 on leitav salvestusseadmete ja -kandjate loetelu, millelt tasu kogutakse. Nendeks on salvestuseta videokassetid (VHS); salvestuseta audiokassetid; salvestuseta CD-R, CD-RW, DVD-R ja DVD-RW; salvestuseta minidiskid (MD); VHS ja DVD videosalvestusseadmed, audiokassetidele, CD-R-le ja CD-RW-le salvestavad audiosalvestusseadmed. AutÕS § 3 lg 2 sätestab erandi, et tasu ei koguta seadmetelt, mis on integreeritud arvutiga või on kasutatavad ainult arvuti vahendusel, ning mikrokassetide suhtes.

Eesti õiglase tasu kogumise süsteemi suurimaks puuduseks on asjaolu, et analoogtehnoloogiat, mille pealt Eestis tasu kogutakse, kasutatakse praktikas isiklikuks otstarbeks kopeerimisel järjest vähem. Praktiliselt kogu kopeerimine toimub digitaalsete

⁷⁵ Audiovisuaalse teose ja teose helisalvestise isiklikeks vajadusteks kasutamise kompenseerimiseks tasu maksmise kord, salvestusseadmete ja -kandjate loetelu ning muusika- ja filmikultuuri arendamiseks ning koolitus- ja teadusprogrammide finantseerimiseks või kasutamiseks muudel analoogsetel eesmärkidel tasu taotlemise kord. VV määrus 17.01.2006 nr 14. - RT I 2006, 5, 23.

kandjate ja vahenditega (peamiselt internetist allalaadimine, kandjateks kõvakettad, mobiiltelefonid ja MP3-mängijad).⁷⁶ Eesti autoriõiguste omajate esindajad on seisukohal, et Eesti Vabariik peab kohaldama tühja kasseti tasu ka digitaaltehnoloogiale.⁷⁷ Tühja kasseti tasu on üks vastuolulisemaid ja enim ühiskondlikku vastukaja tekitav õiguslik regulatsioon autoriõiguse seaduses. Eesti Vabariigi Valitsus on mitmeid kordi püüdnud muuta tühja kasseti tasu regulatsiooni, kuid ühiskondliku vastuseisu tõttu ei ole see seni õnnestunud.⁷⁸

Vabariigi Valitsuse suutmatuse tõttu kassetitasu kogumist tõhusamaks muuta on Eesti autoriõiguste valdajate esindajad pöördunud kahju hüvitamiseks kohtusse. MTÜ Eesti Autorite Ühing (EAÜ), MTÜ Eesti Fonogrammitootjate Ühing (EFÜ) ja MTÜ Eesti Esitajate Liit (EEL) esitasid 18. veebruaril 2013 Tallinna Halduskohtule kaebuse, milles taotlesid Vabariigi Valitsuselt aastatel 2010 kuni 2013 tekitatud kahju hüvitamist summas 831 416 eurot.⁷⁹ Kaebajad leidsid, et Vabariigi Valitsuse määruse⁸⁰ § 3 lõige 1 rikub direktiivi artikli 5 lõige 2 punkti b ülevõtmise kohustust ning põhiseaduse (PS) § 3 ja § 39 ulatuses, milles see jätab nimetamata muud salvestusseadmed ja -kandjad, mis on tehtud füüsilistele isikutele isiklikul eesmärgil kasutamiseks kättesaadavaks. Kaebajad olid seisukohal, et määrus ei taga autoritele teoste kasutamise eest piisava hüvitise maksmist. Tallinna Halduskohus kaebust ei rahuldanud. Otsus kaevati edasi, ning Tallinna Ringkonnakohus tegi 30. aprillil 2015 vaheotsuse, millega rahuldas MTÜ EAÜ, MTÜ EFÜ ja MTÜ EEL apellatsioonkaebuse ning tühistas Tallinna Halduskohtu otsuse. Tallinna Ringkonnakohus tunnistas oma vaheotsusega põhiseaduse vastaseks ja jättis kohaldamata Vabariigi Valitsuse 17. jaanuari 2006. a määruse nr 14 § 3 lõike 1 osas, milles see ei taga AutÕS § 26 lõikes 1 ette nähtud õiglase tasu saamist. Kuid Riigikohus asus seisukohale, et kohtumenetluse käigus ei ole tuvastatud kahju tekkimine, samuti ei ole kohus hinnanud põhjuslikku seost avaliku võimu kandja kohustuste olulise rikkumise ja kaebajatele väidetavalt tekkinud kahju vahel. Kuna Tallinna Ringkonnakohus ei ole vaheotsuses välja selgitanud kõiki asjaolusid, mis on vajalikud RVastS §-st 14 tuleneva kahju hüvitamise nõude põhjendatuks lugemiseks, ei saanud kolleegium võtta

---

⁷⁶ Autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste seaduse eelnõu seletuskiri. - http://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/elfinder/article_files/autorioiguse_seaduse_seletuskiri_0.pdf (18.03.2016).

⁷⁷ Autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste seaduse eelnõu ja seletuskirja esialgne lähtematerjal. - http://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/elfinder/article_files/autorioiguse_analuus_0.pdf (18.03.2016).

⁷⁸ Samas.

⁷⁹ RKPJKo 3-4-1-22-15.

⁸⁰ Audiovisuaalse teose ja teose helisalvestise isiklikeks vajadusteks kasutamise kompenseerimiseks tasu maksmise kord, salvestusseadmete ja -kandjate loetelu ning muusika- ja filmikultuuri arendamiseks ning koolitus- ja teadusprogrammide finantseerimiseks või kasutamiseks muudel analoogsetel eesmärkidel tasu taotlemise kord. VV määrus 17.01.2006 nr 14. - RT I 2006, 5, 23.

seisukohta. Eeltoodust lähtudes jättis Riigikohtu kolleegium Tallinna Ringkonnakohtu taotluse läbi vaatamata.

Seega leidis Riigikohus, et asjaolud ei olnud piisavalt tõendatud ning neil ei olnud võimalik sisulist seisukohta võtta. Tulemuseks on, et kohus ei hinnanud Vabariigi Valitsuse 17. jaanuari 2006 määruse nr. 14 „Audiovisuaalse teose ja teose helisalvestise isiklikeks vajadusteks kasutamise kompenseerimiseks tasu maksmise kord, salvestusseadmete ja -kandjate loetelu ning muusika- ja filmikultuuri arendamiseks ning koolitus- ja teadusprogrammide finantseerimiseks või kasutamiseks muudel analoogsetel eesmärkidel tasu taotlemise kord“⁸¹ § 3 lg 1 kooskõla informatsiooni ühiskonna direktiivi art 5 lg 2 p-ga b.

Seega peab autor Eestis kehtiva õiglase hüvitise õiguspärasust hindama muudele allikatele tuginedes. Nagu eelnevalt märgitud, on põhiprobleemiks asjaolu, et tasu kogutakse seadmetelt ja andmekandjatelt, mida kasutatakse salvestamiseks üha vähem.⁸² Eestis on kassetitasu kogumine vähenenud perioodil 2007 – 2014 3000%. Samal ajal on Rootsis kogutav tasu vähenenud 46%, Hispaanias 8,1 %.⁸³ Neid salvestuskandjaid ja -seadmeid, mida aga salvestamiseks tänapäeval peamiselt kasutatakse, ei ole eeltoodud määruse § 3 lg-sse 1 kantud. Autor on töö sissejuhatuses viidanud, et isiklike koopiate tegemine on ajas kasvanud. Nii jääb tegelikult tehtud isiklikelt koopiatelt tasu kogumata. Riigikohus oli küll seisukohal, et kahju tekkimist nimetatud seadmetelt tasu kogumata jätmise näol ei ole tõendatud, kuid töö autor leiab, et arvestades AutÕS § 26 lg 1 sõnastust, kus on öeldud, et teose õiguste valdajatel on õigus saada tasu teose kopeerimise eest isiklikeks vajadusteks, tuleb niisugust kahju eeldada. Kui on tõendatud, et nimetatud andmekandjaid ja seadmeid kasutatakse teoste kopeerimiseks isiklikeks vajadusteks, ning ilmselt võib juba väita, et see on üldteadaolev asjaolu, siis võib ka järeldada, et kahju on teoste õiguste valdajatele tekkinud. Seega asub autor seisukohale, et kõnealuse määruse § 3 lg 1 ei ole kooskõlas infoühiskonna direktiivi art 5 lg 2 p b mõttega.

---

⁸¹ Audiovisuaalse teose ja teose helisalvestise isiklikeks vajadusteks kasutamise kompenseerimiseks tasu maksmise kord, salvestusseadmete ja -kandjate loetelu ning muusika- ja filmikultuuri arendamiseks ning koolitus- ja teadusprogrammide finantseerimiseks või kasutamiseks muudel analoogsetel eesmärkidel tasu taotlemise kord. VV määrus 17. jaanuarist 2006 nr. 14. - RT I 2006, 5, 23.

⁸² Autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste seaduse eelnõu seletuskiri. - http://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/elfinder/article_files/autorioiguse_seaduse_seletuskiri_0.pdf (18.03.2016).

⁸³ World Intellectual Property Organization. International Survey on Private Copying. Arvutivõrgus. Kättesaadav: http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_1037_2016.pdf (19.03.2016).

2.3. Õiglane hüvitis valitud Euroopa Liidu riikides

2.3.1. Õiglane hüvitis läbi tühja kasseti tasu kogumise Rootsi näitel

Rootsi harmoniseeris direktiivi oma siseriikliku õigusesse 1. juulil 2005. a. Kuna Euroopa Liidu poolt sätestatud üle võtmise viimane tähtaeg oli 22. detsember 2002, sai Rootsi viivitamise eest Euroopa Liidu Kohtult⁸⁴ trahvi. Harmoniseerimise protsess põhjustas Rootsi poliitikute ja huvigruppide seas nii tuliseid vaidluseid, erinevate huvigruppide katseid protsessi mõjutada, et seda polevat ühegi varasema direktiivi harmoniseerimise puhul täheldatud.⁸⁵ Nn kassetitasu⁸⁶ (*kassettersättning*, mis hiljem nimetati ümber *privatkopieringsersättning*) regulatsioon on olnud Rootsi õiguse osa pikalt enne Infosoc direktiivi harmoniseerimist, vastav regulatsioon kehtestati Rootsis 1999. aastal. Kassetitasu laadset tasu püüti koguda ka kaheksakümnendatelt, kuid regulatsioon ei hakanud Rootsis tööle, autoriõiguste omajateni hüvitis ei jõudnud, sellest loobuti. Tänapäeval administreerib tasu kogumist ja laiali jagamist Copyswede, üleriigiline autorite huvide eest seisev katuseorganisatsioon.⁸⁷

Rootsi autoriõiguste seaduse⁸⁸ Artikkel 26 k kohaselt on tühja kassetitasu maksmise kohustus seadmete tootjatel (kui ta laseb seadme ringlusesse) või importijatel. Seaduse kohaselt importija kohustus maksta seadmetelt tasu, tekkib seadme importimise hetkest. Juhul kui seadmed eksporditakse, on võimalik tasu maksmist edasi lükata kuni seadme ekspordini. Selline süsteem tagab selle, et eksporditud seadmetelt tasu kinni ei peeta. Kui eksporditud tootelt on tasu siiski makstud, siis see tagastatakse.⁸⁹ Copyswede hinnangul on situatsioon, kus tasu maksvad seadme tootjad või importijad, kõige õiglasem. Peamiselt seetõttu, et nemad teenivad isiklike koopiade lubatavusest selleks sobivate seadmete müümise kaudu. Kuna importijaid ja tootjaid on vähe (võrreldes jaemüüjatega), on nendelt tasu kogumine lihtsam. Praktikast määravad tasustatavate seadmete ringi ja kogutava tasu suuruse Copyswede ühelt

---

⁸⁴ Euroopa Liidu Kohus tõlgendab ELi õigust, et tagada selle ühesugune kohaldamine kõigis ELi liikmesriikides, ning lahendab õigusvaidlusi liikmesriikide valitsuste ja ELi institutsioonide vahel.

⁸⁵ L, Öqvist. Protection of technological measures following the implementation of the Infosoc Directive in France and Sweden - Emphasis on the exception for private copying. - <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOId=1563305&fileOId=1566241> (02.04.2016).

⁸⁶ Autoriõiguste seadus (1960:729) Artikkel 12 - igaühel on õigus avaldatud teosest teha üks või rohkem koopiat isiklikuks tarbeks. Õigus ei laiene ebaseaduslikust allikast pärinevatele teostele. Autorite õigus hüvitisele on reguleeritud Autoriõiguste seaduse peatükis 26 k-m.

⁸⁷ J.A.Schwarz. Online File Sharing: Innovations in Media Consumption. New York: Routledge 2014, lk 106.

⁸⁸ Lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk. - http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Lag-1960729-om-upphovsratt-_sfs-1960-729/ (01.04.2016).

⁸⁹ Second call for comments "Fair compensation for acts of private copying". - <https://circabc.europa.eu/d/d/workspace/SpacesStore/9b48c1cd-ebbe-450b-8d9c-ad18c0fdb9ba/Copyswede.pdf> (02.04.2016).

poolt, tootjate ja importijate esindajad teiselt poolt, siis väheste osapoolte vahel on kompromissi leidmine lihtsam.⁹⁰ Kuigi senini on suurim turuosa jätkuvalt vähese hulga ettevõtjate käes, siis üha enam müüvad uusi seadmeid füüsiliste isikud omavahel. Sellised tehingud, kus füüsiline isik müüb interneti vahendusel teisele füüsilisele isikule seadme, ei ole Rootsis nn kassetitasuga maksustatav. Rootsis on tasu maksmise kohustus seadmete tootjatel (kui ta laseb seadme ringlusesse) või importijatel, eraisikutel sellist kohustust ei ole. Copyswede hinnangul on selline füüsiliste isikute vaheline ettevõtlus on teatud juhtudel tehtud selleks, et tasudest kõrvale hoida.⁹¹

Artikkel 26 k näeb ette, et kui ettevõtja oma majandus-ja kutsetegevuses toodab või impordib eseme, millele on võimalik salvestada heli või videot ja mis on eriti sobilikud heli või video teoste isiklikuks salvestamiseks, siis on autoritel, kelle teosed on avaldatud raadios, televisioonis või muus formaadis, mis võimaldab teoste kopeerimist, õigus saada hüvitist ettevõtjatelt, kes seadmeid toodab või maale toob. Autoritel ole õigust hüvitisele juhul, kui eseme põhiline tarve ei ole mõeldud isiklike koopiade tegemiseks, kui tootja ekspordib eseme või kui ese on mõeldud puudega isikutele koopiade tegemiseks. Kohustuse täitmise võib neilt üle võtta jaemüüja, kui ta registreerib ennast Copeswede'is.⁹²

Pärast 2010. aastal tehtud Euroopa Kohtu SGAE ja Padawani lahendit⁹³ otsustati seadmete hulka, millelt tasu kogutakse, laiendada. 2011. ja 2012. aastal reformiti seadust, lisades USB-mälupulgad ja välised kõvakettad. Lisaks tasu kogutavate seadmete ringi laiendamisele, räägiti osapoolte vahel läbi ka kogutava tasu suurus. Kuigi seademetelt kogutava tasu suuruse sätestab seadus (artikkel 26 l⁹⁴), on sätestatav suurus eelnevate läbirääkimiste tulemusel saavutatud kompromiss, mis sünnib Copyswede ja tootjate, importijate vahel.⁹⁵ Läbirääkimiste käigus võetakse tasu suuruse kindlaks määramisel arvesse seda, et kas seade on spetsiaalselt loodud isiklike koopiade tegemiseks või mil määral on see üldse sobilik isiklike koopiade tegemiseks. Kui seade on üksnes sobilik koopiade tegemiseks, siis hinnatakse selle tavapärasest kasutust.⁹⁶

⁹⁰ Second call for comments "Fair compensation for acts of private copying". - <https://circabc.europa.eu/d/d/workspace/SpacesStore/9b48c1cd-ebbe-450b-8d9c-ad18c0fdb9ba/Copyswede.pdf> (02.04.2016).

⁹¹ Samas.

⁹² International Survey on Private Copying Law & Practice 2015. Arvutivõrgus. Kättesaadav:http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_1037_2016.pdf (01.04.2016).

⁹³ EK C-467/08, Padawan SL vs SGAE.

⁹⁴ Lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk. - http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Lag-1960729-om-upphovsratt-_sfs-1960-729/ (01.04.2016).

⁹⁵ International Survey on Private Copying Law & Practice 2015. Arvutivõrgus. Kättesaadav:http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_1037_2016.pdf (01.04.2016).

⁹⁶ Second call for comments "Fair compensation for acts of private copying". - <https://circabc.europa.eu/d/d/workspace/SpacesStore/9b48c1cd-ebbe-450b-8d9c-ad18c0fdb9ba/Copyswede.pdf>

Kui 2008. a sai Copyswede veel Euroopa Komisjonile teatada⁹⁷, et seadmed, millelt tasu kogutakse ja selle tasu suurus on osapoolte vahel sündinud rahumeelne kompromiss, kus pole kohtu sekkumist vaja olnud, siis 2011. aastaks olukord muutus. 2011. a ja 2012. a reformi käigus pidas Copyswede läbirääkimisi mobiiltelefonide importijatega, et mobiiliseadmetele tühja kassetitasu kehtestada. Seoses mõningate suuremate importijate vastuseisuga, kes keeldusid tasu maksmast, näiteks Samsungi ja Apple toodete importijad, kaebas Copyswede need seadme importijad kohtusse. Töö kirjutamise ajal veel vaidlus kestab Rootsi kohtu kõrgeimas astmes, kui kahe eelneva astme lahendid on olnud soodsad Copeswedele.⁹⁸ Üldiselt oli reform siiski edukas. Uute seadmete edukas maksustamine kajastub ka Copeswede poolt kogutavas tasus. 2013. a koguti tühja kassetitasu 114,1 miljonit SEKi, 2014.a 141 miljonit SEKi.⁹⁹ Kõnekas on, et selle summa kogumisele ja hilisemale laialijagamisele kulus 2014.a üksnes 12,3% kogutud summast.¹⁰⁰ Võrdluseks Eestis 2014. a hüvitist ei jagatud, kuna tasu kogumise administreerimisele kulunud summa ületas kogutud summat ning tasu kogujal (EAÜ) tekkis tasu kogumise tõttu kahju 6024 eurot.¹⁰¹ Copyswede poolt avaldatud statistika kohaselt on tasude kogumise ja laiali jagamise kulu jäänud 5% (2008. a) ja 14% vahele (2012. a),¹⁰² mida saab pidada väga heaks tulemuseks.

Kokkuvõtlikult saab väita, et Rootsi süsteem, kus tasu kogub üks katuseorganisatsioon, Copyswede, on õigustatud. Rootsis, kus ühiskonna ja huvigruppide kaasamine otsuste tegemise protsessi on pika ajalooaga, on sobilik, et seadmed millelt kogutakse ja tasu suurus sünnib osapoolte vahelise kompromissina. Selline süsteem tagab selle, et osapooled on pidevas dialoogis ja tasu suurus on õiglane. See omakorda parandab turuosaliste soovi seda tasu ausalt maksta.

Rootsis kogutakse tasu tootjatel ja importijatelt, mis võib olla selgitatav ajaloolise traditsiooniga, samuti Copyswede seisukohaga, et nii on neil vähem osapooli kellega läbi rääkida. Väiksem osapoolte arv võib olla ka üheks põhjuseks miks Copyswede tasu kogumine on üsna kuluefektiivne ja edukas.

Eesti ja Rootsi süsteemid põhinevad mõlemad nn tühja kassetitasu kogumise põhimõttel, kus tasu õiguste omajate vahel laiali jaotatakse.

(02.04.2016).

⁹⁷ Samas.

⁹⁸ Copyswede. Annual report 2014. - https://issuu.com/ymrkommunikation/docs/copyswede_ar2014_en/1 (31.03.2016).

⁹⁹ Samas.

¹⁰⁰ International Survey on Private Copying Law & Practice 2015. Arvutivõrgus. Kättesaadav:http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_1037_2016.pdf (01.04.2016).

¹⁰¹ RKPJKo 3-4-1-22-15.

¹⁰² Copyswede. Annual report 2013. - http://www.copyswede.se/in-english/publications/copyswede_arv_2013_eng_150dpi/ (02.04.2016).

Autor pakub omalt poolt välja võimlaused, mida Eesti võiks kaaluda tühja kassetitasu kogumise parendamiseks.

- Copyswede omab läbirääkimiste õigust tootjate ja importijatega. Eestis sisulisi läbirääkimisi ei toimu, ja kui need toimuksid, siis oleks läbirääkijaks riiki esindav ministerium. Ministeriumi tööprotsessidest tulenev kohmakus ja formaalsus (jõupositsioon) ei pruugi tagada head sisulist tulemust.
- Seadmed, millelt nn tühja kassetitasu kogutakse ja tasu suurus sünnib läbirääkimiste teel saavutava kompromissina. Eestil oleks võimalus tootjate ja importijate kaasamise teel saavutada paremaid tulemusi hilisemas tasu kogumises.
- Tasu suurust ja seadmete nimekirja suudetakse Rootsis muuta. Eestis kehtiv määrus, mis tasu kogumist reguleerib¹⁰³, kehtib aastast 2006, olles 10 aastat püsitud muutumatuna.
- Copyswede on tasu kogumisel ja administreerimisel efektiivsem. Copyswedes töötab kokku 19 isikut¹⁰⁴, Eesti Autorite Ühingus 21 inimest, lisaks sellele on 10 liikmeline juhatus ja 3 liiget revisjonikomisjonis.¹⁰⁵

2.3.2. Õiglane hüvitis läbi riigieelarve Hispaania näitel

Hispaanias reguleerib isiklike koopiade tegemise erandist tulenevat autoriõiguste omajatele tuleneva kahju hüvitamist intellektuaalomandi seaduse artikkel 25 (Ley de Propiedad Intelectual¹⁰⁶). Kuni 30. detsembrini 2011. a rahastati kahju hüvitist tasu sissenõudmisega teatavatelt andmekandjatelt ja seadmetelt, mis võimaldavad teha autoriõigusega kaitstud teostest koopiaid, ehk kassetitasuna. Kassetitasult riigieelarvelisele tasule üle minek toimus mõneti üllataval põhjusel. Hispaania tahtis oma seaduse viia kooskõlla Padawan otsusega¹⁰⁷ selliselt, et tasu kogutaks üksnes eratarbimise minevatelt seadmetelt. Esialgsest seadusemuudatusest kasvas poliitiliste manööverduste tõttu välja hüvitise süsteemi muutus.¹⁰⁸ Süsteemi muudatuse mõju ilmnis juba järgneval aastal. Autoril kasutada olnud statistika kohaselt koguti 2007. a kuni 2011. a, kassetitasu süsteemi kasutades,

¹⁰³ Audiovisuaalse teose ja teose helisalvestise isiklikeks vajadusteks kasutamise kompenseerimiseks tasu maksmise kord, salvestusseadmete ja -kandjate loetelu ning muusika- ja filmikultuuri arendamiseks ning koolitus- ja teadusprogrammide finantseerimiseks või kasutamiseks muudel analoogsetel eesmärkidel tasu taotlemise kord. VV määrus 17. jaanuarist 2006 nr. 14. - RT I 2006, 5, 23.

¹⁰⁴ Staff. - <http://www.copyswede.se/in-english/staff-2/> (03.03.2016).

¹⁰⁵ Organisatsioon. - <http://www.eau.org/see-on-eau/organisatsioon/> (03.04.2016).

¹⁰⁶ Ley de Propiedad Intelectual. - http://noticias.juridicas.com/base_datos/Admin/rdleg1-1996.11t2.html#a25 (12.04.2016).

¹⁰⁷ EK C-467/08, Padawan SL vs SGAE.

¹⁰⁸ R, Xalabarder, „The abolishment of copyright levies in Spain. A consequence of Padawan?“, Tijdschrift voor auteurs-, media- & informatierecht, deLex, nr 6/2012, lk 259–262 .

isiklike koopiatega tekkinud kahju hüvitamiseks keskmiselt 1,4 eurot inimese kohta. Pärast riigieelarvelise süsteemi kasutusele võttu 2011. a kuni 2014. a. maksti autoritele kahju hüvitamiseks välja 0,11 eurot inimese kohta.¹⁰⁹

30. detsembril 2011. a asendati kuninga dekreetseaduse alusel kassetitasu otse riigieelarvest rahastatava hüvitisega. Selle arvutamise ja õiguste omajatele väljamaksmise meetodi määrab kindlaks rakendusdekreet.¹¹⁰ Selle dekreeidi artikkel 3 sätestab: „...tekitatud kahju hüvitise adekvaatne summa määratakse igaks eelarveaastaks ette nähtud eelarvevahendite piires vastavalt artiklis 4 sätestatud menetlusele kindlaks haridus-, kultuuri- ja spordiministri määrusega. Hüvitise summa määratakse kindlaks hinnangulise kahju põhjal, mis intellektuaalomandi õiguste omajatele on tegelikult põhjustatud seeläbi, et füüsilised isikud reprodutseerivad mis tahes andmekandjale juba avaldatud teoseid, millele neil on õiguspärane juurdepääs intellektuaalomandi seaduse kodifitseeritud redaktsiooni artikli 31 sätete põhjal.”

Niisiis isiklike koopiatega tekkinud kahju hüvitamine toimub Hispaanias riigieelarve kaudu, puudutades kaudselt kõiki Hispaania maksumaksjaid. Tulenevalt riigieelarve omapärasest toimub hüvitatava kahju suuruse kindlaks määramine iga-aastaselt, eraldatavate vahendite suurusega kehtestatakse hüvitisele piirmäär.

Õiglase tasu maksmise süsteem, mida rahastatakse riigieelarvest, on küllaltki tavatu. Peale Hispaania rakendatakse seda EL riikidest veel üksnes Soomes.

Praktiliselt üks aasta pärast riigieelarvelise süsteemi kehtima hakkamist, pandi selle kooskõla direktiiviga Hispaania kohtus proovile. Autori hinnangul võib see olla seletatav olulise kahju hüvitamise vähenemisega. Tasud vähenesid pärast süsteemi muutust kaksteist korda.¹¹¹

Tribunal Supremo (Hispaania kõrgeim kohus) palus EK abi õiguse tõlgendamiseks.¹¹² Sellise tasu süsteemi kohta taheti teada - a) kas õiglast hüvitist võib rahastada riigieelarvest, ilma et seda saaks üle kanda kasutajatele, kes teevad autoriõigusega kaitstud teostest isikliku kasutamise eesmärgil reproduktsioone?; b) kas on õigustatud olukord, kus hüvitise summa määratakse eelarvevahendite piires igaks eelarveaastaks eelnevalt kindlaks, võtmata selle

¹⁰⁹ International Survey on Private Copying. - http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_1037_2016.pdf (12.04.2016).

¹¹⁰ Real Decreto 1657/2012 por el que se regula el procedimiento de pago de la compensación equitativa por copia privada con cargo a los Presupuestos Generales del Estado. - https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2012-14904 (12.04.2016).

¹¹¹ International Survey on Private Copying. - http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_1037_2016.pdf (12.04.2016).

¹¹² EK C-470/14, EGEDA, eelotsusetaotlus.

summa määramisel arvesse õiguste omajate kantud kahju hinnangulist suurust.¹¹³

Kohtujurist andis riigieelarvelise süsteemi kohta mitmeid suunda näitavaid juhtnööre ja leidis, et riigieelarvest rahastatav tasu on kooskõlas direktiivi sätete ja mõttega. Riigieelarvelise hüvitise maksmine on direktiiviga kooskõlas, sest direktiiv ei määra kindlaks hüvitist maksuma kohustatud isikut, see näeb ette üksnes hüvitise saajad. Artikli 5 lõike 2 punkti b kohaselt on oluline, et „et õiguste [omajad] saavad [...] hüvitise”. Sestap peavad siseriiklikud seadusandjad erinevaid asjaomaseid huve tasakaalustama, määrates kindlaks hüvitise summa, mis liikmesriigiti on väga erinev, selle rahastamisviisi ning selle erinevate õiguste omajate vahel jaotamise üksikasjalikud eeskirjad. Isiklike koopiade tegemisega tekitatud kahju ja selle hüvitamise otsese seose loomine on praktikas keeruline, seetõttu piisab kui kahju suuruse kohta antakse üldine hinnang ja püütakse seda siis võimalikult õiglaselt jagada. Kuna direktiiv ei näe ette kohustust isikliku kasutamise eesmärgil reprodutseerimise erandit kehtestada või jätta see kehtestamata, ei saa loogiliselt reguleerida asjaolu, kuidas tuleb rahastada selle erandi alusel makstavat hüvitist. Kui direktiiv jätab liikmesriikide otsustada üldisema ja suurema mõjuga küsimuse, kas erand kehtestada, peab ta seda enam jätma neile õiguse reguleerida vabalt – üksikasjalikuma ja tehnilisema – hüvitise rahastamisviisi küsimuse. Ainus direktiiviga ette nähtud tingimus on, et riik, milles kehtib isikliku kasutamise eesmärgil reprodutseerimise erand, näeks õiguste omajatele ette hüvitise, ja seda direktiivi põhjenduses 31 nimetatud tasakaalu nimel.

Asjaolud, mis räägivad selle kasuks, et isiklike koopiade tegemisega tekitatavat kahju ei saa hüvitada riigieelarvelise süsteemiga tuginevad peamiselt EK Padawan¹¹⁴ otsuse neile lõikudele, milles Euroopa Kohus direktiivi põhjendusele 31 tuginedes järeldas, et tasakaal arvesse võetavate erinevate huvide vahel nõuab, et hüvitise peab rahastama kasutaja, kes põhimõtteliselt saab isikliku kasutamise eesmärgil reproduktsoone teha, see tähendab praktikas kõik selliste seadmete ostjad, millega saab selliseid koopiaid teha. Seda põhjendust on kinnitatud EK kohtuotsuses Stichting de Thuiskopie.¹¹⁵ Autor peab vajalikuks rõhutada, et EK on Hispaania õigusabi palvet analüüsidest teinud järelduse, et neile otsustele ei ole õige tugineda, kuna need otsused tegelevad peamiselt kassetitasuga rahastatud süsteemides esinevate probleemide lahendamiseks ja neid seisukohti ei tohiks kasutada riigieelarvelise süsteemi vastu argumenteerimiseks.¹¹⁶

Kui lähtuda argumentidest, et kahju peaks hüvitama kahju tekitaja ja kassetitasu süsteem

¹¹³ EK C-470/14, EGEDA, eelotsusetaotlus.

¹¹⁴ EK C-467/08, Padawan SL vs SGAE.

¹¹⁵ EK C-470/14, EGEDA, eelotsusetaotlus.

¹¹⁶ EK C-470/14, EGEDA, eelotsusetaotlus.

pakub selleks parima võimaluse, siis jäetakse autori hinnangul arvestamata asjaoluga, et kassetitasu süsteemis on kohustatud isikuks mitte see kes kahju põhjustab, vaid näiteks elektroonikaseadmete tootjaid või müüjad, kes kannavad selle tasumise kohustuse seejärel üle ostjatele – kasutajatele. Sellega erineb kassetitasu riigieelarvelisest süsteemist üksnes tasu asetamise koha kaudu. Tasu kogumise asetamine kahju põhjustaja asemel „käitlejatele“ või riigile on mõistetu, sest et praktiliselt on võimatu tõhusalt kontrollida erasfääris tehtud teoste kasutamist, kui ka selle sfääri põhiõigustega kaitstud olemuse tõttu (eraelu puutumatus). Pealegi muudaks taoline tasu isikliku kasutamise eesmärgil reprodutseerimise erandi sisutühjaks. Kui õiguste omaja saaks nõuda kasutajalt mis tahes makse tegemist, ei oleks enam tegemist erandiga nimetatud omaja ainuõiguse suhtes, vaid ainuõiguse tavapärase kasutamise.¹¹⁷

Riigieelarvelise süsteemi kasuks räägib ka see, et kassetitasu kogumisel jaotatakse hüvitamine laiemale isikute ringile. Kassetitasu puhul tasustatakse neid seadmeid, millel on potentsiaal, et neile tehakse koopiaid, sõltumata reaalsest koopiade tegemisest. Kassetitasu süsteem põhines selle sisse viimise ajal eeldusel, et kasutajad, kes on omandanud salvestamist võimaldavaid andmekandjaid ja elektroonikaseadmeid, kasutavad neid tõesti teoste reprodutseerimiseks isikliku kasutamise eesmärgil. Analoogseadmete ajastul peaaegu vastas see oletus tegelikkusele. Nii jäi isikliku kasutamise eesmärgil reprodutseerimise erandi eest makstava hüvitise rahastamiseks mõeldud tasu tegelikult peaaegu just nende kanda, kes said selle erandile tugineda. Tänapäeval võib kasutaja isikliku kasutamise eesmärgil reprodutseerimise eest makstavat tasu sisaldavat seadet ostes teha nii tohutus koguses selliseid koopiaid kui ka mitte ühtegi sellist ning kasutada seadet kas autoriõigusega mitte reguleeritud infovara tekitamiseks, salvestamiseks või levitamiseks või siis intellektuaalse loominguga üldse mitte seotud eesmärkidel. Nii on võimatu näha ette seda, kuidas konkreetne kasutaja vastavat seadet tegelikult kasutab. Samas hüvitist makstakse. Veel vähem oleme me võimelised hindama, kui tõenäoliselt kasutatakse kindla seadmeliigi teatavat osa isikliku kasutamise eesmärgil reproduktsioonide tegemiseks ning jaotama tasu kõigi sellesse seadmeliiki kuuluvate seadmete vahel hinnangute põhjal ära. Seega mõlemad süsteemid sarnanevad oma olemuselt kahju hüvitamise hajutamisel laiale ringile. Riigieelarvelise süsteemi puhul on hajutus veelgi suurem kui kassetitasu süsteemi puhul.¹¹⁸ Seega potentsiaalne ebaõiglus väheneb, kuna suuremalt hulgalt võetakse vähem.

Võimaliku vastuväitena võiks väita, et miks peaks isik, kes ühtegi isiklikku koopiat

---

¹¹⁷ Samas.

¹¹⁸ EK C-470/14, EGEDA, eelotsusetaotlus.

pole teinud, ega ka kavatse teha, maksuma solidaarsusest sellist tasu. Selline tasu võib vähendada raha muudeks riigile oluliste tegevuste finantseerimiseks. Eelarvetulu teenitakse suures osas otsestelt ja kaudsetelt maksudelt, mille tasuvad maksumaksjad tervikuna. Riik kogub neid makse teatava õiguse alusel, mis on alati olnud üks peamisi avaliku võimu teostamise pädevusi. Seejärel otsustab riik oma suveräänsusest tuleneva sama õiguse alusel nii kogutud rahaliste vahendite eraldamise. Seega vastab tõele, et kõik maksumaksjad osalevad riigi kõigi kulude rahastamises. Samas puudub otsene seos teatava maksumaksja makstud maksu ja teatava riigieelarvelise kulu vahel, kuna just eelarve vahendusel see side katkeb. On ainult ühelt poolt maksukogumine ja teiselt poolt eelarve kulud. Erinevad eelarve tulud ei ole eraldatud konkreetsete kulude katteks, ning samuti ei saa maksumaksja keelata seda, et „tema” raha määratakse teatava kulu rahastamiseks.¹¹⁹

Nii riigieelarvelise kui ka kassetitasu süsteemi puhul mutuaalsust märgata ka õiguste omajate poolel. Nimelt kogutakse tasust saadav kogu tulu kollektiivse esindamise organisatsioonide poolt kokku ning seejärel jaotatakse see nende organisatsioonide (või teatavates riikides seadusega) kindlaks määratud mudeli alusel kõigi õigustatud isikute vahel. Seega on see süsteem väga kaugel autorile tekitatud kahju tsiviilõiguses klassikalisest hüvitamise süsteemist, õigustades kahju jagamist laiema ringi vahel.¹²⁰

Autori hinnangul võib kassetitasu süsteemi ja riigieelarvelist süsteemi võrrelda kaudselt riikliku ravikindlustusega. Seni kuni kindlustatul endal kindlustust vaja ei ole, tasub ta solidaarselt makseid teiste isikute ravijuhtude tasumiseks.

Autori hinnangul on riigieelarvelise süsteemi suurimaks eeliseks see, et kahju hüvitamine ei sõltu otseselt tasu kogumise efektiivsusest. Kui kassetitasu süsteemi puhul sõltub lisaks tasu suuruse kehtestamisele ka tasu koguva organisatsiooni administratiivsest suutlikkusest ja tasu maksvate organisatsioonide õiguskuulekusest, siis riigieelarveline süsteem on sellest riskist vaba. Riigieelarvelise süsteemis moodustab autoritele makstav tasu tühise osa võrreldes kogu riigieelarve suurusega.

Suurimaks miinuseks võib olla asjaolu, et riigieelarveline süsteem sõltub iga-aastasest riigieelarvest, mille koostamine on poliitiliste kompromisside tulemus. Nagu eelnevalt kirjutatud, siis autoritele põhjustatavat kahju saab kindlaks määrata üksnes kaudsete hinnangutega, siis jääb hüvitise suurus poliitilise kokkuleppeks. 2013. a oli Hispaanis hüvitamiseks ette nähtud summa veidi enam kui 8,6 miljonit eurot ja eelarveaastal 2014. a 5 miljonit eurot, samas kui õiguste omajatele tekitatud kahju oli hinnanguliselt vastavalt 18,7

---

¹¹⁹ Samas.

¹²⁰ Samas.

miljonit ja 15,2 miljonit eurot. Sarnane miinus, antuke teisel kujul, eksisteerib ka kassetitasu puhul. Tehtud statistika kohaselt varieerub kogutav tasu samalaadse seadme eest EL ühest viiekümneni.¹²¹

Kuidas määratleda õiglase hüvitise suurus riigieelarvelise süsteemi puhul? Praktikas taandub küsimus sellele, et kas direktiivi kohaselt on liikmesriigil, kes otsustab kehtestada isikliku kasutamise eesmärgil reprodutseerimise erandi ja rahastada selle erandi eest makstavat hüvitist riigieelarvest, õigus piirata selle hüvitise summat nii, et see ei kata kogu ega ka mitte suuremat osa õiguse omajatele selle erandiga hinnanguliselt tekitatud kahjust?¹²² Sellele küsimusele vastamiseks tuleb viidata isikliku kasutamise eesmärgil reprodutseerimise erandit käsitlevale Euroopa Kohtu praktikale¹²³ Sellest kohtupraktikast tuleneb esiteks, et direktiivi artikli 5 lõike 2 punktis b esitatud õiglase hüvitise mõiste on liidu õiguse autonoomne mõiste. Seda mõistet moodustavat kahte sõna tuleb kõikides liikmesriikides tõlgendada ühetaoliselt. Täpsemini, mis puutub sõnasse „õiglase”, siis ei ole liikmesriigil õigust käsitada õiglasena hüvitist, mis ei vasta teatavatele, eelkõige Euroopa Kohtu praktikas direktiivi eelnimetatud sätte tõlgendamise kohta ette nähtud kriteeriumidele.¹²⁴ Teiseks peab kaasnema selle erandiga õiguste omajatele tekitatud kahju hüvitamise süsteem, mis hüvitab õiguste omajate kantud kahju, arvutades seda nimetatud kahju põhjal.¹²⁵ Lõpuks ja kolmandaks on isikliku kasutamise eesmärgil reprodutseerimise erandiga tekitatud kahju hüvitamise kohustus selline kohustus, mis lasub vastava erandi kehtestanud liikmesriigil.¹²⁶ Kokkuvõtlikult peab süsteemi tõepoolest hüvitama isikliku kasutamise eesmärgil reprodutseerimise tõttu õiguste omajatele tekitatud kahju määral, mida nimetatud liikmesriigis kehtivate normide järgi hinnatakse. Seda hüvitist peab seega tingimata arvutama hinnangulise kahju põhjal ning selle suhtes ei tohi eelnevalt madalamaid piirmäärasid kehtestada. Õiguste omajatele ülekantav summa peaks seega põhimõtteliselt vastama viimastel isikliku kasutamise eesmärgil reprodutseerimise erandi tõttu hinnanguliselt tekkinud kahju summale. Piisav summa tuleks eelarves ette näha ja sisse planeerida nende ettenägemine toimuma täpsete ja usaldusväärsete andmete põhjal. Selleks on muu seas võimalik tugineda eelmise eelarveaasta analoogse kulu summale.¹²⁷ Samas ei tohiks sellele hüvitisele eelnevalt seada jäika piirmäära tasemel, milles ei ole piisavalt võetud arvesse õiguste omajatele tekitatud kahju summat.

¹²¹ A, Latreille. La copie privée dans la jurisprudence de la CJUE, Propriétés intellectuelles, nr 55, 2015, lk 156–176.

¹²² Vastupidise olukorra, kus autoritele kompenseeritaks rohkem, esinemise võimalus on autori hinnangul väike.

¹²³ EK C-470/14, EGEDA, eelotsusetaotlus.

¹²⁴ Samas.

¹²⁵ Samas.

¹²⁶ Samas.

¹²⁷ EK C-470/14, EGEDA, eelotsusetaotlus.

Summa suuruse ettenägemiseks saab kasutada näiteks mõju uurimist.

Õiglase tasu põhimõttega on vastuolus olukord, kus hüvitise summa kindlaksmääramisel igaks eelarveaastaks ei võeta arvesse õiguste omajate kantud kahju hinnangulist suurust.

Tuginedes eelnevale saab väita riigieelarveline süsteem, kui seda õigesti rakendada, on kooskõlas direktiivi mõttega.

2.3.3. Õiglase hüvitise puudumine UK näitel

Autor peab vajalikuks selgitada miks on UK näide on paigutatud õiglase tasu kogumise süsteemi alla kuigi selles riigis õiglase tasu kogumise süsteemi ei ole. UK on hea näide sellest, kuidas isiklike koopiate tegemise mitte lubamine võib osutada probleemiks nii autoritele kui ka tarbijatele. On selge, et UK-s tehakse isiklike koopiaid. Puuduvad küll tõsikindlad andmed, et täpselt samas ulatused kui näiteks Rootsis, kuid on vähe põhjust uskuda, et see hulk oluliselt väiksem oleks. UK näide on töö kontekstis oluline ka seetõttu, et sealne valitsus soovis olukorda parandada, nähes, et senine süsteem ei toimi, kuid hea kavatsus põrkus ebakvaliteetse direktiivi analüüsi vastu. Tänu sellele on UK-s taastunud olukord, kus isiklike koopiaid teha ei tohi, tegelikud tarbimisharjumused pole muutnud ja autoritele (õiglast) tasu ei garanteerita.

2014.a oktoobris võttis UK valitsus vastu otsuse, et isiklike koopiate tegemine, nagu enamikes EL liikmesriikides, peaks olema lubatud. Ei möödunud kaua kui huvigrupid selle kohtus vaidlustasid ja nende vaiet saatis edu. Kohus otsustas 19. juunil 2015. a isiklike koopiate lubamise tühistada. Isiklike koopiate lubatavus kehtis UK-s vähem kui aasta ja seda ei plaanita taastada.¹²⁸

UK-s taastus endine olukord, kus teoste isiklikuks tarbeks koopiate tegemine ilma autori nõusolekuta keelatud, mõningate marginaalsete eranditega. Lubatud on teleris näidatavate saadete lindistamine ja nende saadete hilisem vaatamine.¹²⁹ Samuti on lubatud teose kopeerimine teadustöö või uuringute jaoks.¹³⁰

¹²⁸ Judicial review of private copying exception.- <https://www.gov.uk/government/news/quashing-of-private-copying-exception> (03.04.2016).

¹²⁹ Copyright Exception for Private Copying, UK Intellectual Property Office. - <http://www.ipo.gov.uk/consult-ia-bis1055.pdf> (26.03.2016).

¹³⁰ P.B, Hugenholtz / N, Helberger. No place like home for making a copy: private copying for european copyright law and consumer law. - Berkeley Technology Law Journal 2007/22 (3), lk 1069.

2012. aastal tellis UK valitsus hinnangu autoriõiguste mõjudele seoses isiklike koopiate tegemisega. Vastav mõjude hinnang valmis 2012. aasta detsembris.¹³¹ UK uuringud näitasid, et 85% tarbijatest peavad näiteks CD kopeerimist teisele andmekandajale (näiteks MP3 mängijasse, mobiiltelefonisse). Kui neid teavitati selle ebaseaduslikkusest, siis 91% nendest vastanutest pidas selle seadustamist vajalikuks. 38% telefonide omajatest kinnitasid taoliste koopiate tegemist viimase 12 kuu jooksul. Probleemina nähti olukorda, kus enamik inimesi teeb isiklike koopiaid ja peab seda seaduslikuks, vaatamata selle faktilisele ebaseaduslikkusele. Autori hinnangul on selline olukord kõige soovimatum Eesti jaoks. Tulemuseks oleks autorite õiguste rikkumine endisel tasemel, ilma õiglase tasu võimaluseta.

Autori arvates jõudis UK üsna loogiliselt äratundmisele, et isiklike koopiate mitte lubamisel ei ole praktilist mõtet kui inimesed seda ei järgi. Seaduse muutmata jätmine poleks olukorda paremaks muutnud, selles mõttes, et isikute seadusevastane käitumine jätkuks. Isikud elavad õiguslikus ebakindluses, sest varaliste autoriõiguste omajatel on potentsiaalsed nõuded nende isikute vastu. Samas inimesed on harjunud vastavaid koopiaid tegema. Need, kes hetkel seadust täidavad ei oleks enam ebavõrdses seisus seaduse täitjatega ja kannaks uute koopiate ostmise kulusid, samal ajal kui seaduserikkujad kopeerivad endale meelepäraseid teoseid minimaalsete kuludega.¹³² UK valitsuse hinnangul sellise olukorra jätkumisel on üha vähematel inimestel autoriõiguste maksvusesse usku.¹³³

On selge, et inimeste tarbimisharjumused ei ole EL liikmesriigiti väga erinevad, isiklike koopiate tegemine on tõenäoliselt üsna sarnasel tasemel. Seega variant, kus formaalse keeluga võetakse autoritelt sisuline võimalus tegelikule kompensatsioonile ei tundu autorile hea lahendusena. On raske ette kujutada olukorda, kus Eestis keelustataks isiklike koopiate tegemine, autoritele tasu maksmine lõpetataks põhjusel, et autoritele keelu tõttu kahju ei teki. Tegelikus elus tehtaks koopiaid edasi ja samuti tekiks kahju.

2014. a muudeti UK-s lubatavaks isiklike koopiate tegemine seaduslikust allikast omandatud teose kopeerimist isiklikku seadmesse (seade peab kuuluma isikule või olema isiku kontrolli all) ja isiklikuks tarbeks. See legaliseeris isiklikuks tarbeks kopeerimise, mida juba niigi tehti/tehakse võimaldades soetatud teost efektiivsemalt kasutada.

Valitsus pidas isiklike koopiate tegemist isiklikuks tarbeks heaks kompromissiks teose autorite ja kasutajate vahel, millele viitasid mitmed tõendid: a) isikute tarbimisharjumused; b) müüdivad teosed sageli juba *de facto* sisaldavad isiklikuks tarbeks kopeerimise lubatavust; c)

---

¹³¹ Copyright Exception for Private Copying, UK Intellectual Property Office. - <http://www.ipo.gov.uk/consult-ia-bis1055.pdf> (26.03.2016).

¹³² Samas.

¹³³ Samas.

teosed, mis ei luba isiklikku kopeerimist müüakse sageli nn kodeeritud, mis ei võimalda nende kopeerimist (koopia kaitsega kaitstud teost polnud ka selle erandi kehtestamisel lubatud kopeerida); d) autorid, teades selle seaduse massilisest rikkumisest, ei paistnud ise selle rikkumiste lõpetamiseks (näiteks hagide esitamisega) midagi ette võtvat ja aktsepteerisid sellist seisu.¹³⁴

Autori hinnangul otsustas UK õigesti, et legaliseerides keelu, millest kinni ei peetud ja mis pole tänapäeva tehnoloogilisi võimalusi arvestades vajalik. Kuid seejuures hindas UK, et isiklike koopiategemine põhjustab üksnes minimaalset kahju ja seega tasusüsteemi sisse pole tarvis seada. Autori hinnangul tegi UK valitsus vea kui välistas kahju hüvitamise süsteemi üksnes formaalsetel põhjustel.

Paljud riigid, kes lubavad isiklike koopiategemist, on selleks sätestanud meediatarvetele maksu (kassetitasu). UK tööühm jõudis seisukohale, et teoste hinnale eeldatava kahju lisamine on võimalik ja seetõttu oleks autorite kahju minimaalne.¹³⁵ Nimetatud põhjenduse esitamisel oli tööühm üsna üldsõnaline ning vähemalt kasutatud allikmaterjalist ei selgunud selle seisukoha tõsiseltvõetavus. Analüüs selle kohta, miks selle variandi puhul suudetaks teostele hinna sisse selle isikliku koopia tegemise tõttu tekkiva kahju ära mahutada oli puudu. UK valitsus arvestas, et autoritel on õigus õiglasele tasule valitsuse poolt ja seaduse rakendamisel tuleb olla valmis ootamatusteks.¹³⁶ Risk realiseerus. Seda, et UK valitsus ei hinnanud kahju hüvitamise süsteemi vajalikkust piisavalt, on võimalik välja lugeda kohtuotsusest, millega isiklike koopiategemine taas lubamatuks tunnistati.¹³⁷ Seda just kahju hüvitamise süsteemi puudlikkuse tõttu. Näiteks hinnati seaduse muudatuse puhul kahju minimaalseks seetõttu, et isikud on valmis küll ühte teost isiklikuks tarbeks paljundama, kuid ei ole valmis selle eest uuesti täit hinda maksma. Need vähesed, kes varem ostsid sama teost mitu korda, saaksid kasutada oma raha uute teoste ostmiseks.¹³⁸ Seega autoritele reaalselt kahju ei teki. Ja kui autorid peaks nägema, et isiklike koopiategemisega neile ikkagi kahju kaasneb, siis on autoritel võimalus oma teoste müümisel küsida kõrgemat hinda. UK kõrgem kohus hindas oma otsuses, et valitsus ei analüüsinud piisavalt seda, et kas vaba turu tingimustes on autoritel piisavalt võimalust hinda tõsta tekkiva kahju ulatuses. Veelgi enam, kas hinda on võimalik piisavalt tõsta, et seda kahju täielikult hüvitada, vastasel korral võib

---

¹³⁴ Copyright Exception for Private Copying, UK Intellectual Property Office. - <http://www.ipo.gov.uk/consult-ia-bis1055.pdf> (26.03.2016).

¹³⁵ Samas.

¹³⁶ Samas.

¹³⁷ Samas.

¹³⁸ In The High Court Of Justice Queen's Bench Division Administrative Court, Otsus Nr: CO/5444/2014, 19/06/2015.

olla tegemist üksnes osalise hüvitamisega.¹³⁹ Otsuses viidati mitmel korral direktiivile,¹⁴⁰ mis sätestab, et koopiategemine isiklikuks tarbeks on lubatud tingimusel, et autoriõiguste omajad saavad selle eest õiglase tasu. Kui kahju on minimaalne, või koopia eest makstakse, siis õiglase maksmise kohustust ei ole. UK kohtuotsuse puhul oli peamine tähelepanu pööratud sellele, et kas ikkagi saab töid selliselt hinnastada, et kahju oleks minimaalne. Otsusest selgus, et valitsus viitas küll majandusteadlaste teoreetilistele arutlustele, et töid oleks võimalik kõrgemalt hinnastada, kuid ei suutnud tuua ühtegi konkreetset fakti või uurimust, mis seda tõsikindlalt kinnitaks. Väidet, et seoses varasema isiklike koopiategemise keelatud olemisega, olidki teosed juba hinnastatud nn tekkiva kahjuga, ei arvestatud. Ühe selliste tõendite puudumisega, ei suudetud kohut veenda, et töid on võimalik vastavalt hinnastada. Samas juhib autor tähelepanu, et kohus ei vastanud oma otuses ka küsimusele, et milline on see minimaalne kahju, milleni hinnastamine peab toimuma. Kohus viitas korduvalt sisemisele veendumusele ja nn talupojamõistusele, aga konkreetset mõõdikut ei andnud.

Autori hinnangul on annab UK näide tunnistust sellest, et isiklike koopiategemise lubamine ilma õiglase tasu kehtestamise süsteemi sisse seadmata on riskantne. Tõenäoliselt oleks seda võimalik teha kui see põhineks teaduslikel uurimustel, et millistel põhjustel see kahju minimaalne on. Kui lähtutakse teooriast, et teoseid on võimalik hinnastada selliselt, et need minimeerivad kahju, siis selleks tuleks enne läbi viia oluline mõjude analüüs. Autori hinnangul ei ole võimaliku kahju teose hinnale lisamises iseenesest midagi halba, vastupidi, see annab võimaluse pooltel ilma riigi sekkumiseta jõuda õiglase tulemuseni. See saab loomulikult juhtuda olukorras, kus sellise hinna kujundamiseks on pooltel võrdsed võimalused hinna üle läbirääkimisteks. Iseenesest võib väita, et kui seda suudetaks, siis poleks riiklikku kompensatsioonimehhanismi tarviski (kassetitasu või riigieelarveline hüvitamine), kuid autor ei ole näinud ühtegi tõsiseltvõetavat uurimust selle rakendamise võimaluste kohta.

---

¹³⁹ Copyright Exception for Private Copying, UK Intellectual Property Office. - <http://www.ipo.gov.uk/consult-ia-bis1055.pdf> (26.03.2016).

¹⁴⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2001/29/EÜ, 22. mai 2001, autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas. - ELT L 167, lk 10-19.

3. ISIKLIKU KOOPIA LUBATAVUS JA ÕIGLASE TASU HÜVITAMISE VÕIMALIK TULEVIK

3.1. Isikliku koopia lubatavus ja õiglase tasu hüvitamine Euroopa Liidus

3.1.1. Isikliku koopia lubatavuse, õiglase tasu suuruse ja kogumise ühtlustamine Euroopa Liidus

Kuna on tuvastatud, et kehtiv direktiiv ei täida oma ülesannet loodetud viisil, ennekõike õiglase tasu kogumise tagamiseks, võttis Euroopa Parlament vastu resolutsiooni, kus leiti, et tulevikus peaks isiklike koopiate tegemist käsitlev direktiiv paremini tasakaalustama loovisikute ja tarbijate huvisid. Seejuures tuleb säilitada õigus teha seaduslikult omandatud sisust isiklikuks tarbeks koopiaid.¹⁴¹ Sellega andis Euroopa Parlament selge signaali, et isiklike koopiate tegemine peaks jääma lubatuks, kuid tasude kogumist tuleks parendada. Seejuures peaksid isiklikuks tarbeks kopeerimise maksuga olema hõlmatud võimalikult paljud seadmed, mida niisuguseks salvestamiseks ja säilitamiseks kasutatakse.¹⁴² Millised on praktilised sammud kuidas võiks saavutada tasude paremat kogumist?

Üheks võimaluseks on isiklike koopiate lubatavuse ja kahju hüvitamise (õiglase tasu) mõiste ühtlustamine Euroopa Liidus. Kui senine kehtiv direktiiv jätab liikmesriikidele rohkelt võimalusi määratlemaks, mida täpselt peetakse silmas isikliku otstarbe all, siis ühtlustamine võiks tagada ühtse turu parema toimimise ja autorite õiguste parema kaitstuse. Senine, riikidekeskne lähenemine, võis olla tingitud asjaolust, et direktiivi menetlemine oli vaevaline ja direktiiviks vormiti sisuliselt vähim ühine nimetaja.¹⁴³

Kuigi ELi liikmesriikide eesmärgiks on üha parema ühtse turu toimimine, on autori hinnangul sellise konsensuse saavutamine praktikas keeruline. Üldise õiguse raamistiku kirjeldamisel on korduvalt peatunud riikide soovimatusel oma siseriiklike õiguste dogmadest lahti öelda turu parema toimimise nimel. Oli ju ka kehtiva direktiivi loomisel püüd suurema ühtlustamise suunas, kuid saavutati vähim ühine nimetaja. Seetõttu hindab autor väga väikeseks võimalust, et isiklike koopiate tegemise üldiseks määratlemiseks saavutatakse ELi liikmesriikide konsensus.

Euroopa Komisjoni analüüsi kohaselt, millega autor nõustub, põrkutakse igasuguse

¹⁴¹ Euroopa Parlamendi 27. veebruari 2014. aasta resolutsioon isiklikuks tarbeks kopeerimise maksu kohta. - <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2014-0179+0+DOC+XML+V0//ET> (23.04.2016).

¹⁴² Samas.

¹⁴³ Samas.

liikmesriikide ülese tasu kehtestamise soovi korral erinevate kahju mõistete vastu.¹⁴⁴ Kahju tekkinuks lugemine on oluline kriteerium õiglase kompensatsiooni maksmisel sest see käivitab õiglase tasu maksmise. Vastavalt EK lahendile Padawan v SGAE¹⁴⁵ saab õiglase tasu tugineda üksnes kahju hüvitamisele. Kahju õiglase hüvitamine eeldab autori hinnangul kahju suuruse piiritlemist ja mõõdetavust. EL ühtlustamise tulemusena, peaks seda piiritlema ja mõõtma ühetaoliselt. Seega direktiivi efektiivseks kohaldamiseks, tuleks liikmesriikide vahel kokku leppida ühtne kahju mõiste, seejuures ületades liikmesriikide võimalikud erihuvivid. Autori hinnangul tuleks lähtuda võimaliku kahju hüvitamise määratlemisel saamata jäänud tulu kontseptsioonist. Autoriõiguste omaja kahjuks on saamata jäänud tulu müümata jäänud teoste (varukoopiate) tõttu.¹⁴⁶ Selline kahju määratlus, kui seda rakendada mõistlikult, võib autori hinnangul anda õiglase tulemuse. Samas tuleb mõõnda, et selle sisustamine praktikas põhjustab tõenäoliselt vaidluseid. Näiteks kui saamata jäänud tuluna käsitleda kõiki tehtavad isiklike koopiad, siis tuleks eeldada, et sellisel juhul jäetakse iga isikliku koopia tegemisega teos uuesti ostmata. Autori hinnangul ei ole see eeldus alati paika pidav, kuna juhul kui autoritele peaks igakordset soetamise tasu maksta nagu teose omandamisel, siis tehtaks isiklike koopiaid vähem ja autoritele laekuks ka vähem tasu. Selle teooria alusel oleks vaja hinnata tegelikult tehtud isiklike koopiate hulga asemel seda hulka, mida isikud teeksid siis kui nad peaksid selle eest autorile täiendavat isikliku koopia tegemise lisatasu maksta.¹⁴⁷ Seose isiklike koopiate tegemise ja teoste ostmata jätmise vahel on võimalik kindlaks teha tarbijate käitumise analüüsi kaudu.

Tuginedes eelnevale, autor nõustub Euroopa Komisjoni analüüsi tulemusega, et kahju määratlemisel tuleks kõrvutada potentsiaalselt saamata jäänud tulu ja tarbijate tegelikku valmisolekut sellise koopia eest autorile maksta.¹⁴⁸ Kuid selle kokkuleppe saavutamine liikmesriikide vahel on keeruline.

Sama oluline kui palju tasu kogutakse on ka see kuidas seda tehakse. Senini on liikmesriigid tasu kogunud riigiti erinevalt. Üldise printsiibina kogutakse liikmesriikides tasu kassetitasuna või makstakse tasu välja riigieelarvest. Riigieelarveliste süsteemide puhul autori hinnangul peamiseks raskuseks õiglase tasu arvutamine, seda temaatikat käsitleb töö

---

¹⁴⁴ Euroopa Parlamendi 27. veebruari 2014. aasta resolutsioon isiklikuks tarbeks kopeerimise maksu kohta. - <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2014-0179+0+DOC+XML+V0//ET> (23.04.2016).

¹⁴⁵ EK C-467/08, Padawan SL vs SGAE.

¹⁴⁶ A, Vitorino. Recommendations Resulting from the Meditaion on Private Copying and Reprography Levies. Brüssel: 2013. - http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/levy_reform/130131_levies-vitorino-recommendations_en.pdf (12.03.2016).

¹⁴⁷ Samas.

¹⁴⁸ Samas.

Hispaania osa. Kui õiglase tasu suurus on kindlaks määratud, siis tasu väljamaksmine on pigem tehniline küsimus. Suuremad erisused ja tasu kogumise probleemid on kassetitasu koguvates riikides. Nendeks suuremateks probleemideks on tasu kogumise efektiivsus ja tasu administreerimine. Kassetitasu koguvates riikides on tasu maksmise kohustus jagatav kahte suuremasse gruppi – tootjate/importijate tasand ja jaemüüjate tasand. Ühe võimalusena näeb autor tasu kogumise taseme määratlemist EL tasandil, selle kaudu efektiivistades tasu kogumist. Tasu maksmise kohustuse asetamist jaemüüjatele toetab see, et seadmetelt kogutaks tasu ühe korra. Välistades sellega tasu topelt kogumise. Seda ühtlustamise võimlaust toetab ka EK seisukoht, et kahju tekib (õiglase tasu maksmise kohustus) selles kohas, kus seade kasutusele võetakse. Seega kogudes tasu jaemüüjatelt leiaks tõenäoliselt ka hüvitamise protsess aset kahju tekkimise kohale lähemal ja võiks olla seetõttu efektiivsem võrreldes tootjatelt või maaletootajatelt tasu kogumisega.¹⁴⁹

Määrates tasu kogumise tasemeks importijad võib sageli ette tulla olukordi, kus tasu kogutakse mitu korda, tulenevalt liikmesriikide erinevatest tasu kogumise süsteemidest. Võivad tekkida olukorrad, kus seadmelt makstakse esmalt tasu selle importimisel Euroopa Liitu ja tasustatakse uuesti seadme müümisel tarbijale mõnes teises Euroopa Liidu riigis. Samuti võib selline olukord tekkida iga kord kui seadet müüakse ühest liikmesriigist teise, vaatamata sellele, et tasu on juba ühes liikmesriigis makstud.¹⁵⁰

Võimalik topeltnaksumine, mis on autori hinnangul suurim importijate või tootjate tasemel tasu kogumise negatiivne külg. Isegi kui tasu tagastamise süsteem on sisse viidud, on see sageli aeganõudev ja keeruline. Samuti on probleemiks see, et tasu tuleb igal juhul esmalt ära maksta, seejärel algatatakse tarbetu tagasi saamise protsess. Sageli võtab selle tasu tagasi saamine kuid, võib olla isegi aastaid. Eelpool märgitud puudustele viidates on süsteemil, kus seadmetelt makstaks tasu üksnes juhul kui see müüakse tarbijale, mitmeid eeliseid.¹⁵¹

Tootjate ja importijate maksustamise positiivne efekt on see, et tootjatelt või importijatelt tasu kogumine on administratiivselt lihtsam. Jaemüüjaid on oluliselt rohkem, ettevõtted on sageli väiksema käibe ja töötajate arvuga, ja nendelt tasu kogumine oleks administratiivselt keerulisem.

Tasu kogumise efektiivistamine selle kaudu, et määratleda tasu kogumise tase võib autori hinnangul osutada keeruliseks EL liikmesriikide väljakujunenud praktikate tõttu.

¹⁴⁹ A, Vitorino. Recommendations Resulting from the Meditaion on Private Copying and Reprography Levies. Brüssel: 2013. - http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/levy_reform/130131_levies-vitorino-recommendations_en.pdf (12.03.2016).

¹⁵⁰ Samas.

¹⁵¹ Samas.

Mõningates liikmesriikides on tasu kogumiseks sõlmitud kindlate tingimustega raamlepingud autoritasude kogumisega tegelevate organisatsioonide, tootjate ja importijate esindusorganisatsioonide vahel (näiteks Rootsi). Süsteemi muutudes tuleks need lepingud üle vaadata. Lisaks tuleks tasude kogumise efektiivsuse huvides sõlmida uued kokkulepped jaemüüjate esindusorganisatsioonidega, mis ei pruugi olla praktiliselt teostatav, kuna sellised organisatsioonid omavad vähe liikmeid ega evi suurt mõju jaemüüjatele. See võib viia olukorrani, kus jaemüüjatelt on tasu raskem kätte saada.

Autori arvates on üheks võimaluseks kaaluda varianti, kus liikmesriigid saavad jätkata väljakujunenud praktikaga tehes tasu sissenõutavusse erandi. See erand võiks olla selline, kus tootjatele ja importijatele luuakse võimalus piiriülese müügi puhul vältida tasu maksmist seni, kuni seade müüakse jaemüüjale, vältides sellega topeltnmaksustamist. Seega tasustamine leiaks aset üksnes selle riigis, kus seade müüakse jaemüüjale. Tasu maksmisest vabastamist võiks kaaluda ka juhtudel kui kauba ostja on majandus-ja kutsetegevuses tegutsev isik. Selle reegli toimimiseks tuleks ostja tuvastada *ex ante*, samuti tuleks selline tehing põhjalikult dokumenteerida.¹⁵² Autori hinnangul on selline erand teostatav, vaatamata sellele, et see tõenäoliselt eeldab direktiivi tõlgendamise muutumist. Nimelt EK üks viimatisi lahendeid sedastab, et liigse tasu maksmisega seotud raskused, näiteks topeltnmaksustamise juhud, mis tekivad importijate või tootjate tehingujadas, ei ole piisavad, et tasu koguda nn viimaselt tehingult. Kohtu seiskoht oli, et topeltnmaksustamine ei ole ebaõiglane ega liialt koormav, kuna on võimalus makstud tasu tagasi küsida.¹⁵³

3.1.2. Õiglase tasu hüvitamine Euroopa Liidu asutuse kaudu

Tasude kogumise taseme määratlemisest veelgi radikaalsem muudatus võiks olla EL tasandil tasude ühtlustamine ja asutuse loomine selle kogumiseks. See eeldaks Euroopa Liidu ülese tasu kogumise süsteemi loomist, kus seadmete impordi ja ekspordi informatsioon laekuks ühte andmebaasi. Seetõttu peaks seadme liikumine kuni tarbijani oleks järgitav ja tasu muutuks sissenõutavaks jaemüüjalt kui seade müüakse tarbijani. Ühtlasi võiks selline süsteem tasusid administreerida ja laiali jagada. See lahendus oleks autori hinnangul tõenäoliselt väga kulukas ja raskesti koordineeritav liikmesriikide arvu tõttu. Kui administreerimine ei oleks

¹⁵² A, Vitorino. Recommendations Resulting from the Meditaion on Private Copying and Reprography Levies. Brüssel: 2013. - http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/levy_reform/130131_levies-vitorino-recommendations_en.pdf (12.03.2016).

¹⁵³ EK C-521/11, eelotsusetaotlus.

majanduslikult otstarbekas, muudaks selle sellise süsteemi rakendamise küsitavaks, kuna sellega väheneks ka autoritele makstav õiglase tasu. Autor mõnab, et liikmesriigiti erinevate maksusüsteemide kaotamine, võib anda positiivse efekti ühtsele turule, kuna erinevad maksusüsteemid moonutavad konkurentsi ja võivad põhjustada siseturul meelepärase kohtualluvuse otsimist (*forum shopping*). Seega tuleks võrrelda võimalikku administratiivset kulukust parema ühtse turu toimimisest saadava kasuga.

Senini kogutakse liikmesriigiti erinevatelt seadmetelt väga erineva suurusega tasu. Selline olukord takistab kaupade ja teenuste vaba liikumist, mis on üheks EL aluspõhimõtteks. Professor Martin Kretschmer viis Suurbritannia ja Põhja-Iirimaa Ühendatud Kuningriigi Intellectual Property Office (IPO) tellimisel läbi uuringu. CD ja DVD maksustamisel võrreldi viitteist riiki (neist kolmteist olid Euroopa Liidu liikmesriigid). Madalaim maks oli Portugalis - 0,05 eurot ühiku kohta, Hollandis oli samalt tootelt kogutav maks 0,4 eurot ühiku kohta, erinedes seega kaheksa korda.¹⁵⁴ Sellise tasude erinevuse tõttu tuleks tõsiselt kaaluda tasude ühtlustamist. Tõenäoliselt kaasneks sellega EL siseste turutõrgete probleem. Teisalt võib see muidugi viia situatsioonini, kus ühtlustamise aluseks võetakse suurim kehtiv tasu.¹⁵⁵ Arvestades sellega, et elatustase ja tarbijate maksevõime on riigiti erinev, oleks sellise tasude ühtlustamine poliitiliselt raske ettevõtmine. Lisaks võtaks EL üleliidulise maksustamise rolli. Maksude kehtestamine ja muutmine on ajalooliselt olnud riikide sisemise korralduse küsimus. Probleemiks on ka riikide erinevad nägemused tasu suurusest ja erinevad kultuuritraditsioonid.¹⁵⁶

See eeldaks, et need riigid, kus isiklike koopiade tegemine on lubatav, loovutaksid senini siseriikliku pädevuse loodavale EL asutusele. Et selline asutus saaks tööle hakata, tuleb ületada autori hinnangul kaks kaks peamist väljakutset. Esmalt kogutavate seadmete piiritlemine, teisalt piiritletud seadmete tasu suurus. Kas direktiiv ja selle tõlgendamine võimaldaks üle EL tasu kogumist? Sellele küsimusele on EK kaudselt vastanud. Seadmete piiritlemise küsimuse on Euroopa Kohus lahendanud kaasusega Padawan vs SGAE¹⁵⁷. Lahendi kohaselt on tasu kehtestamiseks piisav, kui seade võimaldab koopiaid teha. Seade ei pea olema peamiselt mõeldud selliste koopiade tegemiseks. Lisaks tehnilisele võimekusele peab olema see seade füüsilise isiku kasutuses ja seda peab kasutatama isiklikuks tarbeks.

¹⁵⁴ A, Vitorino. Recommendations Resulting from the Meditaion on Private Copying and Reprography Levies. Brüssel: 2013. - http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/levy_reform/130131_levies-vitorino-recommendations_en.pdf (12.03.2016).

¹⁵⁵ Samas.

¹⁵⁶ Samas.

¹⁵⁷ EK C-467/08, Padawan SL vs SGAE.

Lahend annab kokkuvõtlikult kaks eeldust tasu kogumiseks, kusjuures mõlemad eeldused peavad olema täidetud: a) potentsiaalne võimekus koopiaid teha; b) ainult füüsilise isiku eratarbimiseks kasutatav seade. Autori hinnangul loob see piisava platvormi EL ülese seadmete piiritlemiseks.

Üle EL tasu kogumisel tuleks kokku leppida uues kahju tekkimise koha määratluses. Senini on direktiivi tõlgendamisel leitud, et õiguste valdajatele tekib kahju seal, kus füüsilisest isikust lõppkasutaja resideerib. Laiendades seda seisukohta seadmete üleriigilisele müügile, tuleks tasu koguda selles EL riigis, kus seadet kasutama hakatakse ja seetõttu tekib ka kahju just kõige tõenäolisemalt seal.¹⁵⁸

Kui tasu kogumise tasemenähtelena määratleda importijad või tootjad, tuleks autori hinnangul EL tasandil tasu kogumiseks tasu kogumine lahti siduda lõppkasutaja asukohast ja lugeda kahju tekkimise kohaks seadme EL sisenemine või see hetk kui seadme tootja selle müüb. See annaks tulemuseks väiksema arvu osapooli, kuna importijaid ja tootjaid on oluliselt vähem kui jaemüüjaid. Seetõttu oleks tasu kogumine EL tasandil efektiivsem.

Tasude ühtlustamine ja selle korjamine on üks pool rehkendusest. Kui tasusid korjatakse EL tasandil, siis tuleb need EL tasandil laiali jagada. Autori hinnangul oleks see mõeldav üksnes juhul kui EL jagab kogutud tasu kas liikmesriikide riigieelarvesse või sealsetele esindusorganisatsioonidele. On raske ette kujutada sellise süsteemi loomist, mis oleks võimeline jõudma õiglase tasuga iga üksiku autorini ja seda tegema piisava efektiivsuse ning läbipaistvusega. Autor on seisukohal, et laiali jagatavate summade suurused põhjustaksid riikides või huvigruppides suure suve sellele EL asutusele, mis omakorda võib päädida nõrgemate huvigruppide või riikide õigustega mitte arvestamisega. Seda seisukohta toetab muude EL jagatavate toetuste ebavõrdsus (näiteks põllumajandustoetused). On tõenäoline, et sellel juhul makstaks EL asutusest väiksema mõjukusega huvigruppidele ja riikidele väiksemat „õiglast“ tasu.

Kokkuvõtvalt on autori hinnangul üle EL tasu kogumiseks konsensuse leidmine liikmesriikide vahel on üsna väike. Isegi kui see konsensus leitaks, tekitab see vajaduse uue asutuse järele, mille efektiivsus ja läbipaistvus saaksid olema suur väljakutse. Selles esinevate probleemide tõttu ei poolda seda ka Euroopa Komisjoni töögrupp.¹⁵⁹

---

¹⁵⁸ EK C-462/09, Stichting de Thuiskopie.

¹⁵⁹ A, Vitorino. Recommendations Resulting from the Meditaion on Private Copying and Reprography Levies. Brüssel: 2013. - http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/levy_reform/130131_levies-vitorino-recommendations_en.pdf (12.03.2016).

3.1.3. Õiglase tasu hüvitamise kohustuse kaotamine Euroopa Liidus

Vaatamata sellele, et praegused kassetitasu kogumise süsteemid ja riigieelarvest tasu maksmise süsteemid riigiti mingil määral toimivad, tuleks kaaluda senisele süsteemile senisest efektiivsemaid alternatiive. Seda kinnitab ka Euroopa Parlamendi resolutsioon, mille kohaselt tuleks, juhul kui õiguste valdajal on võimalik erinevatel seadmetel reprodutseerimise õigust otseselt litsentsida, seda kaaluda kassetitasu või riigieelarvelise toetamise asemel.¹⁶⁰

Autori hinnangul võiks kaaluda võimalust, et müüdadavad teose hinnale lisatakse juba tulevikus tekkida võib võimalik kahju. Teiste sõnadega - ostetavas teoses sisaldub isiklikuks tarbeks tehtavate koopiade saamata jäänud tulu. Sellise varinadi puhul oleks võimalus õiglase tasu koheselt kätte saada ja kaoks hilisem vajadus kassetitasu kogumise või riigieelarvelise hüvitamise järele.

Nn „kõik hinnas“ variandi kasuks räägib see, et tänapäeval on lõpptarbija (õigustatud) ootus, et ta võib isiklikuks tarbeks koopiaid teha ilma täiendavat tasu maksmata. Näiteks juhul kui isik laadib internetist alla muusikapala, siis ta eeldab, et ta võib seda muusikapala kasutada ka oma mobiiltelefonis või muus sarnases seadmes. Lisaks on tavapärane, et muusikapala, mis on ostetud voogedastust pakkuvalt teenusepakkuvalt, on kasutatav ja alla laetav ka selleks puhuks, kui tarbija seade ei ole internetiga ühendatud.¹⁶¹

Autori hinnangul tuleks täiendavalt analüüsida seda kas autori nõusolekust isiklikuks tarbeks koopia tegemisel on piisav juriidiline kaal kuna võib väita, et toote müümisel ta sisuliselt loobub kahju hüvitamise nõudest. See võib kaasa tuua sellise nõusoleku tühisuse. Võib väita, et lepingu alusel ei saa kahju hüvitamise nõudest loobuda. Teisalt saab vastu väita, et mõju autorile on minimaalne, kuna ta saab oma teoseid tavapärasest kallimalt müüa, hinnastades need vastavalt, ja minimaalse kahju puhul õiglase tasu maksmise kohustust ei teki.¹⁶² Seda juhul kui vaba turu tingimustes, see lisa tasu ei „lahjene“ hinna sisse. Hinnastamise ja õiguste loobumise temaatika kahju hüvitamise vaatenurgas eeldab põhjalikumalt kahju hüvitamise õiguslikku analüüsi.

¹⁶⁰ A, Vitorino. Recommendations Resulting from the Meditaion on Private Copying and Reprography Levies. Brüssel: 2013. - http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/levy_reform/130131_levies-vitorino-recommendations_en.pdf (12.03.2016).

¹⁶¹ Samas.

¹⁶² Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2001/29/EÜ, 22. mai 2001, autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas. - ELT L 167, lk 10-19.

Lepinguga tingimuste määramine tugevdaks ühelt poolt eraõiguslikku lepinguvabadust, kuid avab võimaluse ka kahju väiksemas ulatuses hüvitamiseks või sootuks hüvitamata jätmiseks. Samuti on õiglase kokkuleppe eeldus poolte võrdne võimalus lepingu tingimusi endale soodsas suunas muuta. Sellist situatsiooni saaks ette kujutada siis, kui lepingu tingimuste üle räägiksid sama tugevat positsiooni omavad pooled.

Lepinguga õiglase tasu maksmise pooldamiseks toob autor argumendi, et isiklike koopiate tegemist korvav kompensatsioonimehhanism loodi ajal, kui peale riigi sekkumise muid töötavaid võimalusi õiglase tasu korvamiseks ei olnud. Interneti ajastul on võimalus pakkuda tarbijale koopiate tegemise võimalust täiendava teenusena, mille eest on võimalik tasu võtta. Samuti on võimalik teose kasutamist erinevate võtetega piirata (näiteks lukustada teistes seadmetes kasutamiseks). Autori seisukohad ühtivad Euroopa Komisjoni koostatud analüüsiga.¹⁶³

Võimalus, et riigid suunaksid autoreid ja teenusepakkujaid koopiate tegemiselt teenima, selmet kehtestama riiklike kompensatsioonimehhanisme, on tõsiseltvõetav alternatiiv seni praktiseeritule. See oleks kooskõlas ka direktiivi retsitaaliga 35 ja 45, mis lubab ja soodustab lepingulisi suhteid, samuti ka Euroopa Kohtu kaasustega Padawan vs SGAE¹⁶⁴ ja Stichting de Thuis kopie vs Opus¹⁶⁵. Need lahendid rõhutavad, et õiglase tasu isiklike koopiate tegemise eest peab kompenseerima kahju, mis kopeerides tehti. Kui teenusepakkuja ja autoriõiguste omaja lepivad lepinguliselt kokku juhud, kui isikud teevad teosest isiklikuks tarbeks koopiaid, siis kahju, mida oleks vaja hüvitada, justkui ei tekiks. Seega poleks vaja ka midagi hüvitada.¹⁶⁶

3.2. Kavandatud muudatused Eesti autoriõiguse seaduse eelnõu alusel, võimalused Rootsi, Hispaania, Ühendkuningriigi näitel

Tulenevalt 15.08.2013 toimunud kodifitseerimiskomisjoni otsusest, on eelistatud variandiks lähtuda edaspidi tasu kogumisel ja maksmisel riigieelarvest makstavatest

---

¹⁶³ A, Vitorino. Recommendations Resulting from the Meditaion on Private Copying and Reprography Levies. Brüssel: 2013. - http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/levy_reform/130131_levies-vitorino-recommendations_en.pdf (12.03.2016).

¹⁶⁴ EK C-467/08, Padawan SL vs SGAE.

¹⁶⁵ EK C-462/09, Stichting de Thuis kopie.

¹⁶⁶ A, Vitorino. Recommendations Resulting from the Meditaion on Private Copying and Reprography Levies. Brüssel: 2013. - http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/levy_reform/130131_levies-vitorino-recommendations_en.pdf (12.03.2016).

summadest.¹⁶⁷ Sellega on kodifitseerimiskomisjon langetanud otsuse süsteemi kasuks, mis sarnaneb töös kirjeldatud Hispaania süsteemiga. Vaatamata sellele, et see otsus võib hilisema töö käigus muutuda, lähtub autor sellest otsusest kui kõige tõenäolisemast perspektiivist ja pühendab sellele analüüsi põhilisema osa.

Seetõttu on paslik vaadata riigieelarvelise süsteemi plusse ja miinuseid läbi Eesti prisma. Riigieelarvelise süsteemi suurimaks plussiks võib pidada autori arvates selle sõltumatust kassetitasu kogumise efektiivsusest. Töö varasemates osades on mitmel korral peatunud sellel, et Eestis ei ole suudetud kassetitasu piisaval määral koguda (vt peatükk 2.2). Riigieelarvelise süsteemi puhul on võimalik kahju suurus soovitud summas kindlaks määrata. Riigieelarvelise süsteemiga kaoks vajadus kassetitasu kogumise süsteemi üleval hoida. Samuti langeks ära selle administreerimise kulu, mille kaudselt maksavad kinni õiguste valdajad. Kassetitasu süsteemi toimimise eelduseks on täielik nimekiri seadmetest, millelt tasu kogutakse. Selle ülevaatamine ja ajakohastamine on aeganõudev protsess, mida võidakse takistada poliitiliselt või huvigruppide survega. Taaskord on Eesti enda kogemusest negatiivne näide võtta (vt peatükk 2.2). Riigieelarvelisele süsteemile üleminekul kaoks oluline osa vajalike formaalsetest protsessidest, milleks on vajadus määrust ajakohastada, osapooli eelnevalt teavitada ja pidada huvigruppidega arutelu. Riigieelarvelise süsteemi puhul toimuks kahju kompenseerimise detailide arutelu üksnes pädeva ministeeriumi siseselt, olles seega efektiivsem.

Peale toetavate argumentide on riigieelarvelisel süsteemil ka võimalikud puudujäägid. Need tulenevad riigieelarvelise süsteemi olemusest. Olemuslik puudus on autori hinnangul see, et isiklike koopiate tegemisest tekkiv kahju hüvitamine puudutab kaudselt kõiki maksumaksjaid, olenemata sellest, kas nad koopiaid teevad või mitte. Seega maksab iga maksumaksja kinni teiste isikute tekitatud kahju. Teine probleem on autori hinnangul see, et õiguste valdajate kahju hüvitamine saab justkui riikliku garantii, mida doteeritakse riigieelarvest maksumaksja raha eest. On hinnangu küsimus kas õiguste valdajate kahju väärib sellist eraldi kohtlemist võrreldes teiste kahju hüvitamise juhtudega. Pooldavaks argumentiks võiks olla see, et isiklike koopiate tegemise lubatavuse erand on riigi diskretsiooniotsus, millega isikuid soodustatakse, seega peaks garanteerima ka selle, et soodustuse kaudu keegi halvemasse olukorda ei jääks. Vastuargumendina võiks öelda, et kahju tekkimise hüvitamist tuleks taotleda ikkagi konkreetse kahju tekitaja käest, kes isiklike koopiate tegemisega kahju põhjustab. Ebaõiglane oleks väita, et suutmatuse pärast kahju hüvitist isikult kätte saada tuleb

¹⁶⁷ Autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste seaduse eelnõu seletuskiri. - http://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/elfinder/article_files/autorioiguse_seaduse_seletuskiri_0.pdf (18.03.2016).

see välja maksta riigieelarvest. Kas oleks ette kujutatav, et riigieelarvest pakutaks ka muudeks kahju nõueteks riiklikku garantiid, kui kahju tekitajalt ei õnnestu tasu kätte saada?

Kuna hüvitise summa määratakse kindlaks hinnangulise kahju põhjal, on sellesse olemuslikult viga sisse kirjutatud. Kahju hüvitamise eesmärgiks Eesti kehtivas õiguses on kahju kannataja asetamine olukorda, mis on võimalikult lähedane olukorrale, milles ta oleks olnud, kui kahju hüvitamise kohustuse aluseks olevat asjaolu ei oleks esinenud (VÕS § 127 lg 1).¹⁶⁸ Õiglaseks kahju hüvitamiseks on kahju võimalikult täpne kindlaks tegemine. Kui kahju ei ole võimalik täpselt kindlaks teha, siis otsustab selle kohus (VÕS § 127 lg 6).¹⁶⁹ Selleks hinnatakse tõendeid ja tehakse kõik võimalik kahju suuruse määramiseks. Kui õiglase tasu maksmine, mis oma olemuselt on kahju hüvitamine, toimub riigieelarve kaudu, siis kahju tegemise kindlaks määramise eesmärgist kaugenetakse. Autor on seisukohal, et kaugenemine toimub seetõttu, et kassetitasu kogumise puhul on teoreetiliselt võimalik jõuda täpsema ja õiglasema tulemuseni kui kassetitasu õigesti rakendada. Loomulikult võib väita, et riigieelarvelise kahju hüvitamise korral on ka võimalik enne iga eelarve vastuvõtmist läbi viia hinnangud ja analüüsid selle kohta kui suurt kahju tuleval (!) aastal põhjustatakse, kuid see on vähe usutav. See peaks põhinema minevikus kogutud andemetele, mis ei pruugi tulevikus täpsed olla, ja prognoosile, mis on pelgalt ennustuslik.

Toetudes töö varasemas osas toodud Hispaania näitele (vt peatükk 2.3.2), on riigieelarvelise hüvitamise võimalikuks miinuseks Eesti jaoks selle sõltuvus iga-aastasest riigieelarvest. Nagu eelnevalt kirjutatud, siis autoritele põhjustatavat kahju saaks kindlaks määrata üksnes kaudsete hinnangutega, seega jääb hüvitise suurus poliitilise kokkuleppeks. Näitlikustades seda Hispaania näitel - 2013. aastal oli Hispaanias hüvitamiseks ette nähtud summa veidi enam kui 8,6 miljonit eurot ja eelarveaastal 2014. a 5 miljonit eurot, samas kui õiguste omajatele tekitatud kahju oli hinnanguliselt vastavalt 18,7 miljonit ja 15,2 miljonit eurot. Autoril kasutada olnud statistika kohaselt koguti Hispaanias 2007. a kuni 2011. a, kassetitasu süsteemi kasutades, isiklike koopiate tegemisega tekkinud kahju hüvitamiseks keskmiselt 1,4 eurot inimese kohta. Pärast riigieelarvelise süsteemi kasutusele võttu 2011. a kuni 2014. a. maksti autoritele kahju hüvitamiseks välja 0,11 eurot inimese kohta.¹⁷⁰ See on Eesti jaoks hoiatav näide, kuidas poliitilise kokkuleppe kaudu hüvitatav kahju ei pruugi õiglast tasu garanteerida.

Kokkuvõtlikult saab väita, et Eesti jaoks on riigieelarvelise süsteemi kasutusele

¹⁶⁸ Võlaõigusseadus. RT I, 11.03.2016, 2.

¹⁶⁹ Samas.

¹⁷⁰ International Survey on Private Copying. - http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_1037_2016.pdf (12.04.2016).

võtmine võimalus vabaneda mittetoimivast kassetitasu kogumisest, mis on positiivne. Samal jätab see autori hinnangul võimaluse poliitikutele tegelikust kahju hüvitamise kohustusest kõrvale hiilimiseks, määratledes tekkiva kahju vastavalt eelarve vahendite võimalustele.

Teise võimalusena on Eestil siiski üritada kassetitasu kogumise süsteemiga jätkata, proovides seda reformida. Reformimisel võiks eeskujuks võtta näiteks Rootsi, mis suudab kassetitasu kogudes efektiivselt autoritele õiglase tasu maksmist tagada. Autor on seisukohal, et kassetitasu süsteem on efektiivne juhul, kui Eesti suudaks saavutada parema konsensusse tasu maksjate, riigi ja tasu kogujate vahel. Mingil põhjusel ei ole see koostöö senini sujunud. Tuginedes Rootsi näitele, toob autor omapoolsed võimalikud lahendused, mis aitaksid Eestil kassetitasu kogumist parendada. Esiteks, Rootsis omab õiguste valdajaid koondav organisatsioon Copyswede läbirääkimiste õiguseid tootjate ja importijatega. Eestis selliseid sisulisi läbirääkimisi ei toimu, ja kui need toimuksid, siis oleks läbirääkijaks riiki esindav ministerium. Ministeriumi tööprotsessidest tulenev kohmakus ja formaalsus (jõupositsioon) ei pruugi tagada head sisulist tulemust. Seega läbirääkimisi peaksid Eestis pidama õiguste valdajaid esindav organisatsioon ja tasu maksmiseks kohustatud isikud. Teiseks võiks kaaluda tasu suuruse ja seadmete ja andmekandjate ringi määramisel, millelt kassetitasu kogutakse, kompromissi saavutamist osapoolte vahel. Seni on riik määranud tasu suuruse ja tasu maksjal on olnud kohustus tasu maksta. Kui osapooled saavutaksid kokkuleppe, mis mõlemat poolt rohkem rahuldaks, võiks määruse alusel tasu kogumine olla tõhusam.

Kuigi 15.08.2013 toimunud kodifitseerimiskomisjoni otsuse kohaselt on eelistatud variandiks lähtuda edaspidi tasu kogumisel ja maksmisel riigieelarvest makstavatest summadest,¹⁷¹ käsitleb autor põgusalt ka võimalust isiklike koopiate tegemise keelustamiseks ja õiglase tasu maksmise süsteemi kaotamiseks.

Isiklike koopiate tegemine ei ole lubatav näiteks UK-s, samuti ei kompenseerita isiklike koopiate tegemisega tekkivat kahju. Seejuures on oluline rõhutada, et UK valitsus ei ole sellise olukorraga rahul. Peamiselt seetõttu, et isiklike koopiate tegemine on vaatamata keelule laialt praktiseeritud, seda ei peeta ebaseaduslikuks. Seejuures ei ole õiguste valdajatel peale potentsiaalsete nõuete muid võimalusi kahju hüvitamiseks. Autor on seisukohal, et sarnane situatsioon tekiks ka Eestis, kui otsustatakse isiklike koopiate tegemine keelustada. On vähe usutav, et tarbijate käitumine sellest keelust muutuks. Tulemuseks oleks autorite õiguste rikkumine endisel tasemel, ilma õiglase tasu võimaluseta.

Täiendava kaudse põhjenduse, et selline süsteem ei ole jätkusuutlik, andis UK

¹⁷¹ Autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste seaduse eelnõu seletuskiri. - http://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/elfinder/article_files/autorioiguse_seaduse_seletuskiri_0.pdf (18.03.2016).

seadusandja oma sooviga isiklike koopiate lubatavaks muutmiseks (vt töö peatükk 2.3.3). On raske ette kujutada, et kui Eesti peaks isiklike koopiate tegemise keelamise otsuse vastu võtma, erineks olukord UK omast. Tarbijate harjumused on selleks liiga sarnased. Seetõttu ei ole sellise süsteemi rakendamine autori hinnangul soovitatav.

Kokkuvõtlikult peab autor kodifitseerimiskomisjoni otsust positiivseks. Seda tingimusel kui sellega suudetakse tagada õiguste valdajatele õiglane tasu hüvitamine. Kuna tasu õiglane hüvitamine pandaks sõltuma riigieelarvest, siis on süsteemi rakendamisel oluline võimalikult täpselt ja neutraalselt kindlaks määrata kahju suuruse iga-aastane arvutamine. Üksnes see võimaldab kahju hüvitamise lahti siduda majanduse tõusude ja mõõnade tsüklitest ja üleüldisest võimalikust poliitilisest survest tasusid vähendada.

KOKKUVÕTE

Töö eesmärgiks on anda esmalt ülevaade isikliku koopia lubatavuse õiguslik määratlusest, seejärel analüüsida mis on õiglane hüvitis teose õiguste valdajatele. Kolmandas, ehk viimases peatükis peatus autor isikliku koopia lubatavuse ja õiglase tasu hüvitamise võimalikul tulevikul ELis ja Eestis.

Esmalt analüüsis autor isikliku koopia lubatavuse mõistet InfoSoc direktiivi tähenduses. Direktiivi artikkel 5 lg 2 punktis b näeb ette, et liikmesriigid võivad näha ette isiklike koopiade tegemise erandi, juhul kui on täidetud järgmised eeldused - füüsiline isik teeb selle isiklikuks tarbeks ning selle koopia kasutuseesmärk ei ole otseselt ega kaudselt kaubanduslik, tingimusel, et õiguste valdajad saavad õiglase hüvitise. Autori avaldas arvamust, et direktiivis on sätestatud miinimumeeldused, millele võivad liikmesriigid lisada täiendavaid tingimusi ja täpsustusi. Artikkel 5 lg 2 punktis b toodud sätte avamiseks analüüsis autor iga eeldust eraldi. Koopia mõiste puhul tõi autor välja selle, et täpset koopia definitsiooni direktiivis ei pakuta. See võib olla seletatav taotlusega jätta mõiste määratlemata, andes sellega liikmesriikidele võimaluse mõiste sisustamiseks. Teisalt võib see defineerimata jätmine riivata õiguste valdajate huve, kuna pärsib huvide tõhusat kaitset. Juhul, kui tehtud koopia ei mahu koopia õigusliku definitsiooni alla, siis rakendu ka õiglase tasu maksmise kohustus. Koopia defineerimisega sarnast olulisust omab ka isikliku tarbe piiritlemine. Isikliku otstarbe määratlemine on vajalik selleks, et määratleda koopia tegemise lubatavus ja koopia kasutamise ulatus. Määratlus on otseselt seotud õiguste valdajatele tekkida võiva kahjuga. Mida laiemad on koopia kasutamise võimalused, seda suurem võib olla õiguste valdajale tekitatav kahju, kuivõrd seda suurem on tõenäosus, et nad müüvad selle võrra vähem originaalteoseid. Autor jõudis analüüsi tulemusena järeldusele, et direktiiv jätab liikmesriikidele rohkelt võimalusi määratlemaks, mida täpselt peetakse silmas isikliku otstarbe all. Mida laiemalt riik tõlgendab isikliku kasutamise mõjuala, seda suurem peaks olema ka õiguste valdajale makstav õiglase hüvitis, sest seda suurem on potentsiaalne kahju.

Eesti autoriõiguse seaduse kohaselt on isiklike koopiade tegemine lubatav. Autori arvates on võrreldes direktiivi üldise sättega isiklike koopiade tegemine lubatud mõnevõrra piiratumalt. Eesti seadusandja on pidanud tarvilikuks lubada koopiade tegemist isiklikeks vajadusteks (mitte isiklikuks otstarbeks nagu direktiivis sätestatud). Isiklike vajaduste all on silmas peetud teadusliku uurimistööd, õppetööd jms. Kahest näitest koosnev loetelu on üsna

piiratud, kuivõrd mõlemad näited viitavad isiklike koopiate tegemise lubatavusele haridusega seotud eesmärkidel. Sellest tegi autor järelduse, et muusikafailide kopeerimine muusika kuulamiseks või filmi kopeerimine selle vaatamiseks on lubatud üksnes juhul, kui muusikafaili kuulatakse või säilitakse kooli- või teadustöö jaoks või kui filmil on mõne õppeaine või teadustöö kirjutamise seisukohalt õpetlik sisu. Seadusandja ei ole andnud kasutajale voli kopeeritud teoseid nautida ilma, et selleks oleks mõni puude tema kooli- või teadustööga.

Näitlikustamaks erinevaid võimalusi direktiivi rakendamisel siseriiklikesse õiguskordadesse analüüsis autor isiklike koopiate tegemise lubatavust Rootsi, Hispaania ja UK näitel. Suurimate erinevustena riikide võrdluses toob autor välja kopeerimise ulatuse piiramise. Eesti puhul on eeldatav otstarve hariduslike eesmärgiks kasutamiseks, Rootsi piirab koopia tegemist, sätestades täpsemalt kopeerimise ulatuse, Hispaania seadusandja on pidanud vajalikuks määratleda väga täpselt isiklikku kasutamist, UK-s kehtib isiklike koopiate tegemisele keeld väga väheste eranditega.

Töö teises peatükis analüüsis autor eri õiglase tasu määratlusi ja selle hüvitamise viise. Esmalt analüüsiiti õiglase tasu mõistet direktiivi tähenduses. Peamise järeldusena tuleks õiglase tasu puhul silmas pidada õiguste valdajatel saamata jäänud tulu. Direktiivi tõlgendamisel õiguskirjanduses ja EK lahendites ollakse ühel meelel selles osas, et isiklike koopiate tegemise korral põhjustatakse õiguste valdajatele kahju ja see kahju tuleb hüvitada. Sisulist konsensust ei ole selles, kuidas seda kahju täpselt arvutada, sest tegelikku kahju faktiliselt tuvastada on väga keeruline. Lähtuda tuleb kaudsetest hinnangutest ja uuringutest. Kokkulepe on selles osas, et kuna konkreetset kahju tekitajat ei ole võimalik kindlaks määrata, on õigustatud kahju hüvitamine läbi erinevate tasu kogumise süsteemide, näiteks kassetitasu süsteem või riigieelarveline hüvitamine. Õiglase tasu süsteemide toimimine on riigiti väga erinev. Eestis on hetkel kehtiv kassetitasu süsteem, mille suutmatus õiglast tasu koguda on pälvinud ajakirjanduse ja ka autori tähelepanu. Suurimaks põhjuseks on fakt, et kassetitasu kogumise aluseks olev määrus on Eestis nüüdseks muutumatuna kehtinud juba kümme aastat. Suutmatus tehnoloogia arenguga kaasas käia on muutnud tasu kogumise ebaefektiivseks. Seejuures tuleb rõhutada, et viga ei ole tasu kogumise viisis. Rootsi on autori hinnangul heaks näiteks, kuidas on võimalik kassetitasu efektiivselt koguda. Seejuures on Rootsi kassetitasu süsteem ka tehnilises ülesehituses väga sarnane Eestile. Autori hinnangul on Rootsi suutnud oma süsteemi efektiivselt käigus hoida tänu osapoolte suuremale koostööle ja konsensuse otsimisele. Tasude suurust ja seadmete loetelu kaasajastades räägivad osapooled kõik muudatused eelnevalt läbi, seejuures on riigi roll läbirääkimistel pigem väike.

Lisaks kassetitasule on üheks võimalikuks õiglase hüvitise kogumise viisiks riigieelarvest makstav eraldis. Töö kirjutamise ajal käib uue autoriõiguse seaduse väljatöötamine, seaduse eelnõus sisalduva soovitusel kohaselt läheb Eesti kassetitasu kogumise süsteemilt üle riigieelarvest makstavale eraldisele. Sellest muudatusest tõukuvalt analüüsis autor riigieelarvelise hüvitise maksmise praktikat, valides näitlikustamiseks Hispaania süsteemi. Analüüsimisel tõi autor välja, et riigieelarvelise eraldise suurimaks plussiks võib pidada autori arvates selle sõltumatust kassetitasu kogumise efektiivsusest. Riigieelarvelise süsteemi puhul on võimalik kahju suurus eraldada otsuse korras õige summana. Riigieelarvelise süsteemiga kaoks vajadus kassetitasu kogumise süsteemi üleval hoida. Samuti langeks ära selle administreerimise kulu, mille kaudselt maksavad kinni õiguste valdajad. Riigieelarvelise hüvitamise võimalikuks miinuseks on Eesti jaoks selle sõltuvus iga-aastasest riigieelarvest. Autoritele põhjustatavat kahju määratakse kindlaks üksnes kaudsete hinnangutega, seega jääb hüvitise suurus paratamatult poliitiliseks kokkuleppeks. See ei pruugi tagada õiglast hüvitist. Hispaania näitele tuginedes tõi autor välja sealsete tasude hüppelise vähenemise riigieelarvelise süsteemi sisseseadmisel. Samasugune risk võib realiseeruda ka Eestis.

Üheks võimaluseks, kuidas õiglase tasu kogumise ebamugavat temaatikat on võimalik vältida, on isiklike koopiaid mitte lubada, jättes nii ka õiglase tasu kogumata. EL-is rakendab seda UK. Autor pidas vajalikuks seda süsteemi analüüsidest kindlaks teha, kas ja kuidas võiks selline süsteem Eestile sobida. Autori arvates ei ole niisugune süsteem Eestile sobiv. Süsteemiga ei ole rahul ka UK enda valitsus ja õigusteadlased. UK üritas oma siseriiklikku korda reformida selliselt, et isiklike koopiategemine oleks lubatud, kuid ebaõnnestus. Ebaõnnestumise põhjustas autori hinnangul ebapiisav eeltöö direktiivi tõlgendamisel, mistõttu UK kohus seaduse muudatuse tühistas. Nimelt viidi isiklike koopiategemise erand siseriiklikusse õigusesse sisse ilma õiglase tasu hüvitamise süsteemi sisse seadmata. UK valitsus argumenteeris, et õiguste valdajatel on kõik võimalused isiklike koopiategemisest tulenev kahju toote müümisel hinna sisse arvestada. Selline tõlgendus ei pidanud UK kohtu hinnangul paika ja kohus tühistas seaduse, mis jõudis kehtida ainult umbes aasta.

Töö kolmanda, ehk viimases sisulises peatükis keskendub autor isiklike koopiategemise lubatavuse ja õiglase tasu maksmise võimalikele tulevikuperspektiividele. Tulevikku vaatav ja võimalikke muudatusi analüüsiv peatükk on tarvilik, kuna üldiselt ollakse arvamusel, et direktiiv ei täida enam talle pandud eesmärgi. Võimaliku uuendusena kaalutakse isiklike koopiategemise lubatavuse ja kahju hüvitamise (õiglase hüvitise) mõiste ühtlustamist Euroopa Liidus, sest ühtlustamine võiks tagada ühtse turu parema toimimise ja autorite õiguste parema

kaitstuse. Autori hinnangul põrkutaks seejuures kahe suure probleemiga. Esimene probleem on liikmesriikide soovimatus loobuda võimalusest siseriiklikult asja reguleerida. Teine probleem on suutmatus kokku leppida EL üleses kahju mõistes, mis on õiglase tasu maksmise eelduseks. Autori hinnangul on vähe tõenäoline, et neid erimeelsusi suudetakse liikmesriikide vahel ületada.

Kogutava tasuga on võrdselt tähtis viis, kuidas seda tehakse. Senini on liikmesriigid tasu kogunud erinevalt. Üldise printsiibina kogutakse liikmesriikides tasu kassetitasuna või makstakse tasu välja riigieelarvest. Ühe võimalusena näeb autor tasu kogumise taseme määratlemist EL tasandil, tõhustades selle kaudu tasu kogumist. Senini koguvad riigid tasu peamiselt tootjate või importijate tasandil. Tasu maksmise kohustuse asetamist jaemüüjatele toetab see, et seadmetelt kogutaks tasu ühe korra, välistades topeltmaksustamise. Teisalt on tootjate ja importijate maksustamise positiivne efekt see, et tootjatelt või importijatelt tasu kogumine on administratiivselt lihtsam. Jaemüüjaid on oluliselt rohkem, ettevõtted on sageli väiksema käibe ja töötajate arvuga, ja nendelt tasu kogumine oleks administratiivselt keerulisem. Autori arvates nõukas siin ühe või teise eelistamine põhjalikumat majanduslikku uuringut, mille pinnalt otsus langetada. Kolmas tasu kogumise efektiivistamise võimalus on töös analüüsitutest üks radikaalsemaid. Selleks võiks olla EL tasandil ühtlustatud tasud ja EL asutuse kaudu tasude kogumine. Arvestades sellega, et elatustase ja tarbijate maksevõime on riigiti erinev, oleks sellise tasude ühtlustamine poliitiliselt raske ettevõtmine. Lisaks võtaks EL üleliidulise maksustamise rolli. Maksude kehtestamine ja muutmine on ajalooliselt olnud riikide sisemise korralduse küsimus. Probleemiks on ka riikide erinevad nägemused tasu suurusest ja erinevad kultuuritraditsioonid. Autor jõuab järeldusele, et ühtse tasu kogumine eeldab uue suure EL ülese süsteemi loomist ja integreerimist, mille administreerimine oleks tõenäoliselt väga kohmakas ja saadav kasu seetõttu väike. Isegi kui liikmesriikide vahel õnnestuks kompromiss leida, võib sellest saadav kasu olla väike.

Töös leiab analüüsimist ka võimalus, et tasu kogumine kaotataks EL tervikuna, mis tähendaks õiguste valdajate ja isiklike koopiate tegijate vahel lepingulise suhte sisseviimist. See tugevdaks ühelt poolt eraõiguslikku lepinguvabadust, kuid avab võimaluse ka kahju väiksemas ulatuses hüvitamiseks või sootuks hüvitamata jätmiseks. Kui teenusepakkuja ja autoriõiguste omaja lepivad lepinguliselt kokku juhud, kui isikud teevad teostest isiklikuks tarbeks koopiaid, siis kahju, mida oleks vaja hüvitada, justkui ei tekiks. Seega poleks vaja ka midagi hüvitada. Autori hinnangul prooviti sarnase argumentatsiooniga lubada isiklike koopiate tegemist UK-s, kuid ebaõnnestuti. Ebaõnnestumise peamiseks põhjuseks oli suutmatus tõendada, et lepinguga määratud hind sisaldab täiendavat tasu võimaliku tekkiva

kahju hüvitamiseks.

Seoses Eesti autorõiguse seaduse uues eelnõus sisalduva kavatsusega loobuda kassetitasust ja minna üle riigieelarvest eraldatavale summale analüüsib autor töö viimases sisulises peatükis ka selle muudatusi plusse ja miinuseid. Riigieelarvelise süsteemi kasutamisele võtuga vabanetaks senini probleeme valmistanud kassetitasu süsteemist, asendades selle „töökindlama“ süsteemiga. Riigieelarveline süsteem võimaldab otsuse korras eraldada õiglase tasu, vabanedes kohustusest seda eelnevalt koguda. Samal pannakse õiglase tasu hüvitamine sõltuma iga-aastasest riigieelarvest. Riigieelarve suurus sõltub teatavasti üldisest majanduse käekäigust, mis tõenäoliselt ei jäta mõju avaldamata ka õiglasele hüvitisele. Samuti on riigieelarvelise süsteemi rakendamisel oht, et õiglase tasu suurus hakkab liigselt sõltuma poliitikute kokkulepetest, selmet tugineda analüüsidele ja põhjalikele uuringutele.

Autor on veendunud, et isiklikud koopiad peaksid jääma Euroopa Liidus lubatuks. Samuti on autor seisukohal, et mida rohkem suudetakse ELi tasandil kokku leppida tasude ja kogumisprintsipiide ühtlustamises, seda rohkem võidavad kõik osapooled. Kuigi on tõenäoline, et riikide erinevad huvid jäävad ühtlustamise protsessi pidurdama, on ka väikesed edusammud suureks abiks. Nii on ehk Eestilgi lihtsam oma süsteemi reformida ja leida tasude maksmiseks viis, mis rahuldaks nii teoste õiguste valdajaid kui ka isiklike koopiate tegijaid.

Legal problems in payment of fair compensation in the context of admissibility of private copies in the European Union and Estonia

The purpose of this thesis is to, first, provide an overview of the legal definition of the admissibility of private copies and then to analyse what is fair compensation to rightholders. In the third, i.e. the last, chapter the author provides a view of the potential future of the admissibility of private copies and fair compensation in the EU and Estonia.

Firstly, the author analysed the definition of admissibility of private copies within the meaning of the InfoSoc Directive. Article 5(2)b) of the Directive prescribes that Member States may provide for exceptions to the reproduction right on the following conditions: they are made by a natural person for private use and for ends that are neither directly nor indirectly commercial, on condition that the rightholders receive fair compensation. The author is of the position that the Directive sets forth the minimum terms and conditions which may be complemented by Member States. In order to explain the content of Article 5(2)b), the author analysed each of the preconditions separately. In the case of the definition of private copy, the author pointed out that the Directive provides no specific definition for *reproduction*. This may be intentional to provide Member States with the possibility to give their own meaning to the concept. On the other hand, failure to provide the definition may infringe the interests of rightholders as it hinders the effective protection thereof. Should a copy made be excluded from the legal definition of reproduction, then fair compensation shall not be paid in regard to that copy. In addition to the definition of reproduction, it is also important to define *private use*. It is necessary in order to determine the admissibility of the copy and the scope of use of the copy. The definition is directly related to the damage that may be caused to rightholders. The broader the scope of use of a copy, the more it damages the interests of the rightholder as it increases the possibility of selling less of the original works. The author concluded that the Directive provides Member States with abundant options in defining private use. The broader the definition of private use given by a Member State, the larger the amount of fair compensation paid to rightholders should be, since the damage caused to rightholders is correlated with the definition.

Pursuant to the Estonian Copyright Act, the making of private copies is allowed. The author is of the position that compared to the general provision of the Directive, the making of private copies is more restricted. The Estonian legislator has deemed to be necessary to allow private copies for personal needs (not for private use as provided in the Directive). The

personal needs include scientific research, studies, etc. The list of two exceptions is quite limited as both of them refer to the making of private copies for educational purposes. The author concluded that the making of copies of music files to listen to them or the reproduction of a film to watch it is allowed only if the music file or the film are used or saved for purposes related to school or scientific work. The legislator has not provided user with the right to enjoy reproduced works without it having anything to do with their school or scientific work. In order to give examples of different ways of applying the Directive in domestic legal orders, the author analysed the admissibility of private copies in Sweden, Spain and The UK. The biggest difference in the legal orders of these countries is the restriction of the scope of reproduction. In Estonia it can be presumed that the purpose of the copy is educational. Sweden restricts making copies by specifically providing the scope of reproduction. The Spanish legislator has considered it to be necessary to be specific about private use. The UK has banned private copies with only a few exceptions.

In the second chapter of thesis, the author analysed various definitions of fair compensation and manners of payment thereof. First, the definition of fair compensation within the meaning of the Directive was analysed. When it comes to fair compensation, the main thing to keep in mind is the lost profit of rightholders. Upon interpretation of the Directive in legal literature and in the judgments of the European Court of Justice, it is agreed that the making of private copies brings about damage to rightholders which shall be compensated for. There is no agreement in how to calculate the damage as it is very difficult to establish the actual damage. It shall be based on indirect assessments and research. It is agreed that as the person causing the damage cannot be established, it is justified to compensate for damages by various levy collection systems, e.g. blank media levies or compensation from the state budget. The performance of fair compensation systems differs by Member States. Estonia currently uses a blank media levy system which is ineffective in collecting fair compensation and has thus caught the attention of media and the author of this thesis. The main cause of this ineffectiveness is the fact that the regulation which the blank media levy is based on has now been in force for ten years unchanged. The failure to keep up with the technical progress has caused the collection of levies to become ineffective. It should be pointed out that the problem is not the manner of collection. The author considers Sweden a good example of how to collect a blank media levy effectively. Furthermore, the system in Sweden is very similar to the one in Estonia. The author believes that Sweden has managed to keep its system effective due to better cooperation between the parties and the fact that they always try to make their decisions consensually. Upon updating levies and the list of devices

and media the levies are collected on, the parties discuss the changes beforehand, and the role of the state in the negotiations is rather small.

In addition to blank media levies, one of the potential ways to pay fair compensation is through the state budget. At the time of writing this thesis, a new Copyright Act is being developed in Estonia. The draft Act states that Estonia is going to replace the blank media levy system with allocations from the state budget. This prompted the author to analyse the practice of payment of fair compensation from state budget based on the Spain system. The author argued that the biggest pro of state budget allocations is its independence on the effectiveness of collection of blank media levy. In the state budget related system one can allocate the amount of damage by making the respective decision. A state budget based system eliminates the need to keep up a blank media levy system. There would also be no administration costs thereof which would be indirectly paid for by rightholders. One of the potential cons of a state budget based system for Estonia is its dependence on the annual state budget. The damage caused to rightholders would be established only by indirect assessments which would make the size of the compensation a matter of political agreements. This may not ensure rightholders with fair compensation. Based on the example of Spain, the author pointed out that after the introduction of a state budget based system the compensation decreased substantially. This risk may also materialise in Estonia.

One way of avoiding the unpleasant topic of fair compensation is to not allow private copies which enables to not collect fair compensation. In the EU, this is applied in the UK. By analysing this system, the author considered it important to determine whether this system could be used in Estonia. The author concluded that the system would not be suitable for Estonia. The Government and lawyers of the UK are also not pleased with the system. The UK tried to reform their system by allowing private copies but they failed. The failure was caused, in the opinion of the author, by insufficient preliminary work in the interpretation of the Directive which caused the court of the UK to annul the amendment. To be more specific, they allowed private copies without introducing a system of fair compensation. The UK Government argued that rightholders may include the damage caused by private copying in the prices of their products. Such interpretation was incorrect in the eyes of the UK court and it annulled the act which had only been in force for about a year.

In the third, i.e. the last, chapter the author shall focus on the potential future of admissibility of private copies and payment of fair compensation. The chapter on looking ahead and analysis of potential amendments is necessary as it is widely believed that the Directive no longer fulfils its purpose. As a potential improvement, the legislator is

considering the standardisation of definitions of admissibility of private copies and compensation for damage (fair compensation) in the European Union as the standardisation may ensure better operation of the single market and better protection of the rightholders' rights. The author believes that this may bring about two major problems. One of them is the reluctance of Member States to give up control over domestic regulation in the matter. The other is the inability to agree on the transnational definition of damage which is a precondition for fair compensation. The author does not consider it likely for Member States to be able to overcome these differences.

As important as the levies collected is the manner in which it is carried out. Until now Member States have had different ways of collection of levies. As a general principle, the levy is collected as a blank media levy or paid from the state budget. The author considers one option to be the establishment of a level of levy collection in the EU which would make the collection of levies more effective. Currently, Member States are collecting the levy from manufacturers and importers. The collection of the levy from retailers is supported by the fact that in that case the levy on the devices and media would only be collected once, avoiding double taxation. However, the positive effect of imposing the levy on manufacturers and importers is easier administration. The number of retailers is considerably higher, the companies have less turnover and fewer employees, and the collection of levy from them is more complicated. The author is of the position that before choosing one or the other, a thorough economic research should be carried out which would help make the decision. The third option of making the collection of levies more effective is the most radical one of the three. It concerns the collection of unified levies through an EU establishment. Considering that the living standard and the paying capacity differ by Member States, such unification would be politically difficult. Also in that case the EU would take the role of transnational taxpayer. The imposition of taxes and amendment thereof has always been a domestic matter for Member States. It would also be difficult to agree on the amount of the levy and cultural differences may also pose a problem. The author concludes that the collection of a unified levy can only be achieved if a new comprehensive transnational system is created and integrated. The administration thereof would be cumbersome and the benefits small. Even if Member States would be able to compromise, it may not be very beneficial.

The author has also analysed the option of losing the collection of levy in EU as a whole. That would bring about contractual relations between rightholders and private copy makers. On one hand, that would strengthen the private freedom of contract but would also open up the possibility of decreasing the compensation or even the failure to pay

compensation altogether. If a service provider and a rightholder agree upon the cases when persons are allowed to make copies of the work for private use, then there really is no damage caused to the rightholder. Thus, there would be nothing to compensate for. The author is of the opinion that a similar argumentation was used in the UK to allow private copies but they failed. The main reason for the failure was the inability to prove that the price determined by contract included a supplementary fee for the compensation of the potential damage.

Due to the plan to abandon the blank media levy and to adopt a new system providing allocations from the state budget in the new Estonian draft Copyright Act, the author analysed the pros and cons of this change in the last chapter. By adoption of the state budget system, Estonia would be freed of the problematic blank media levy system by replacing it with a more effective one. The state budget system enables to allocate fair compensation by making the respective decision. There would be no obligation to collect it beforehand. At the same time, fair compensation shall be dependent on the annual state budget. It is a well-known fact that the size of a state budget depends on the general economic condition which will probably also affect fair compensation to be allocated. With this system there is also the risk of the size of fair compensation to be dependent on political agreements instead of analyses and thorough research.

The author is convinced that personal copies should still be allowed in the European Union. The author also believes that the more agreements on levies and collection principles are achieved on the EU level, the more all the all the concerned parties will gain. Although it is likely that the different interests of the Member States will slow the process down, even small steps ahead will be a great help. That may make it easier for Estonia to reform its system and to find a way for the payment of compensation which would satisfy rightholders as well as private copy makers.

Allkiri: _____

Kuupäev: _____

KASUTATUD MATERJALIDE LOETELU

Kasutatud kirjandus

1. A, Latreille. La copie privée dans la jurisprudence de la CJUE, Propriétés intellectuelles, nr 55, 2015, lk 156–176.
2. A, Vitorino. Recommendations Resulting from the Meditaion on Private Copying and Reprography Levies. Brüssel: 2013. - http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/levy_reform/130131_levies-vitorino-recommendations_en.pdf.
3. A.G, Vidal. Key points of the amendment to the Spanish Intellectual Property Act effected by Act 21/2014. - <http://www.gomezacebo-pombo.com/media/k2/attachments/key-points-of-the-amendment-to-the-spanish-intellectual-property-act-effected-by-act-21-2014.pdf>.
4. Act on Copyright in Literary and Artistic Works. (Swedish Statute Book, SFS, 1960:729, as amended up to April 1, 2011). - <http://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/se/se124en.pdf>.
5. Autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste seaduse eelnõu ja seletuskirja esialgne lähtematerjal. - http://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/elfinder/article_files/autorioiguse_analuu_0.pdf.
6. Autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste seaduse eelnõu seletuskiri. - http://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/elfinder/article_files/autorioiguse_seaduse_s_letuskiri_0.pdf.
7. C, Kirchberger. Cyber Law in Sweden. Holland: Kluwer Law International 2011.
8. Copyright Exception for Private Copying, UK Intellectual Property Office. - <http://www.ipo.gov.uk/consult-ia-bis1055.pdf>.
9. Copyswede. Annual report 2013. - http://www.copyswede.se/in-english/publications/copyswede_arv_2013_eng_150dpi/.
10. Copyswede. Annual report 2014. - https://issuu.com/ymrkommunikation/docs/copyswede_ar2014_en/1.
11. Eesti keele seletav sõnaraamat. - www.eki.ee.

12. Euroopa Komisjon. A Single Market for Intellectual Property Rights Boosting creativity and innovation to provide economic growth, high quality jobs and first class products and services in Europe. Brüssel, 24. mai 2011. - http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/ipr_strategy/COM_2011_287_en.pdf.
13. Euroopa Parlamendi 27. veebruari 2014. aasta resolutsioon isiklikuks tarbeks kopeerimise maksu kohta. - <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2014-0179+0+DOC+XML+V0//ET>.
14. H. Alla. Kiduralt laekuva kassetitasu kogumine muutus absurdiks. - <http://m.postimees.ee/section/517/742590>.
15. International Survey on Private Copying Law & Practice 2015. Arvutivõrgus. Kättesaadav:http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_1037_2016.pdf (01.04.2016).
16. International Survey on Private Copying. - http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_1037_2016.pdf.
17. J.A,Schwarz. Online File Sharing: Innovations in Media Consumption. New York: Routledge 2014, lk 106.
18. Judicial review of private copying exception. - <https://www.gov.uk/government/news/quashing-of-private-copying-exception>.
19. L, Öqvist. Protection of technological measures following the implementation of the Infosoc Directive in France and Sweden - Emphasis on the exception for private copying. - <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOid=1563305&fileOid=1566241>.
20. M, Kretschmer. Private Copying and Fair Compensation: An empirical study of copyright levies in Europe. A Report for the UK Intellectual Property Office (October 2011). - <http://www.cippm.org.uk/pdfs/copyright-levy-kretschmer.pdf>.
21. Organisatsioon. - <http://www.eau.org/see-on-eau/organisatsioon/>.
22. Oxford Dictionaries. - <http://oxforddictionaries.com/definition/english/private>.
23. P.B, Hugenholtz / N, Helberger. No place like home for making a copy: private copying for european copyright law and consumer law. - Berkeley Technology Law Journal 2007/22 (3), lk 1069.
24. R, Xalabarder, „The abolishment of copyright levies in Spain. A consequence of Padawan?“, Tijdschrift voor auteurs-, media- & informatierecht, deLex, nr 6/2012, lk 259–262 .

25. S, Karapapa. A copyright exception for private copying in the United Kingdom. - European Intellectual Property Review 2013/35 (3).
26. S, Karapapa. Private Copying. Oxford/New York: Routledge 2012.
27. Second call for comments "Fair compensation for acts of private copying". - <https://circabc.europa.eu/d/d/workspace/SpacesStore/9b48c1cd-ebbe-450b-8d9c-ad18c0fdb9ba/Copyswede.pdf>.
28. Staff. - <http://www.copyswede.se/in-english/staff-2/>.
29. The private copying exception under Spanish law. - <http://www.osborneclarke.com/connected-insights/blog/private-copying-exception-under-spanish-law/>.
30. The reform of the Intellectual Property Act. - http://www.cliffordchance.com/briefings/2015/02/the_reform_of_theintellectualpropertyact.html.
31. World Intellectual Property Organization. International Survey on Private Copying. - http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_1037_2016.pdf.
32. World Intellectual Property Organization. International Survey on Private Copying. Law & Practice 2012. - http://www.wipo.int/freepublications/en/copyright/1037/wipo_pub_1037.pdf.
33. Y, Lee. United Kingdom Copyright Decisions and Legislative Developments 2014. IIC - International Review of Intellectual Property and Competition Law, märts 2015, Volume 46, Issue 2, lk 226-237.

Kasutatud õigusaktid

34. Audiovisuaalse teose ja teose helisalvestise isiklikeks vajadusteks kasutamise kompenseerimiseks tasu maksmise kord, salvestusseadmete ja -kandjate loetelu ning muusika- ja filmikultuuri arendamiseks ning koolitus- ja teadusprogrammide finantseerimiseks või kasutamiseks muudel analoogsetel eesmärkidel tasu taotlemise kord. VV määrus 17. jaanuarist 2006 nr. 14. - RT I 2006, 5, 23.
35. Autoriõiguse seadus. 11. november 1992. - RT I 1992, 49, 615.
36. Autoriõiguse seadus. 11. november 1992. - RT I, 28.12.2011, 5.
37. Copyright, Designs and Patents Act 1988 - <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1988/48/contents>.

38. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2001/29/EÜ, 22. mai 2001, autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas. - ELT L 167, lk 10-19.
39. Lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk. - http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Lag-1960729-om-upphovsratt-_sfs-1960-729/.
40. Ley de Propiedad Intelectual. - http://noticias.juridicas.com/base_datos/Admin/rdleg1-1996.11t2.html#a25.
41. Real Decreto 1657/2012 por el que se regula el procedimiento de pago de la compensación equitativa por copia privada con cargo a los Presupuestos Generales del Estado. - https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2012-14904.
42. Võlaõigusseadus. RT I, 11.03.2016, 2.

Kasutatud kohtupraktika

43. EK C-463/12, Copydan Båndkopi vs Nokia Danmark A/S.
44. EK C 467/08, Padawan SL vs SGAE.
45. EK C 470/14, EGEDA, eelotsusetaotlus.
46. EK C-462/09, Stichting de Thuiskopie.
47. EK C-5/08, Infopaq International A/S, eelotsusetaotlus.
48. In The High Court Of Justice Queen's Bench Division Administrative Court, Otsus Nr: CO/5444/2014, 19/06/2015.
49. RKPJKo 3-4-1-22-15.

Lühendite loetelu

- EAÜ - MTÜ Eesti Autorite Ühing.
- EEL - MTÜ Eesti Esitajate Liit.
- EFÜ - MTÜ Eesti Fonogrammitootjate Ühing.
- EL- Euroopa Liit.
- EK – Euroopa Kohus.
- InfoSoc direktiiv - Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2001/29/EÜ, autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas.
- UK - Suurbritannia ja Põhja-Iirimaa Ühendkuningriik.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Silver Tamm,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

Õiglase hüvitise maksmise õiguslikud probleemid isiklike koopiade lubatavuse kontekstis Euroopa Liidus ja Eestis,

mille juhendaja on PhD Aleksei Kelli,

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tallinnas, 01.05.2016.